

УНИВЕРЗИТЕТ " Св. КИРИЛ И МЕТОДИЈ" - СКОПЈЕ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Институт: Социологија

Насока: ЕВРОПСКИ СТУДИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЈА

Превенирање и сузбивање на детската порнографија

Магистерски труд

Ментор:

Проф.д-р Никола Тупанчевски

Кандидат:

Васко Гошев

Скопје, Ноември, 2012

АПСТРАКТ

Предмет на истражувањето на овој магистерски труд **"Превенирање и сузбивање на детската порнографија"** е всушност идентификувањето на потребите со кои се соочуваат децата од најмала возраст односно т.н. малолетни деца. Во истиот е разгледано прашањето што е доста актуелно не само во нашата земја туку и пошироко а тоа е детската порнографија односно нејзиното превенирање и сузбивање а притоа да се обезбеди посоодветен и поадекватен однос кон малолетниците како од страна на родителите така и од страна на партиципиентите во системот на социјална заштита па и целата држава. Притоа треба да се земе предвид фактот дека многу е широк дијапазонот на фактори кои можат да влијаат во продуцирањето на квалитетен и безгрижен живот на малолетните деца.

Врз база на добиените сознанија од научно-истражувачката работа се дадени ставовите на граѓаните од Република Македонија во однос на проблемот-детска порнографија.

На крај само согледаваме дека самата држава треба да се придржува кон она што е законски регулирано па дури преземање и поригорозни мерки за сторителите на таквите дела.

ABSTRACT

The main aim of this postgraduate paper entitled **Prevention and repression of child pornography** is in fact identification of the needs with which children (also known as minors) are facing from the earliest age. In this paper, the primary issue to be considered not only in our country but abroad as well is child pornography and its prevention and repression. Hence, subsequently attaining a more appropriate and adequate rate towards minors both from the parents and from the participation of the system of social care and the whole country.

Based on the attained notions from the research made, the stands concerning the problem of child pornography are given by the citizens of the Republic of Macedonia.

In the end, we have concluded that the state itself should abide by what is legally regulated, spurring the notion of using more rigorous measures for the offenders of such crimes.

СОДРЖИНА

I	Вовед.....	5
1.1.	Што е детската порнографија.....	7
1.2.	Обем на проблемот.....	9
1.2.1.	Препознавање на жртвите.....	9
1.2.2.	Идентификација на експлоататорите.....	10
1.3.	Глобална продукција и потрошувачка на детска порнографија.....	11
1.4.	Воведување на компјутерската технологија.....	13
1.5.	Употреба на детската порнографија.....	15
1.6.	Поврзаноста помеѓу детската порнографија и сексуалната злоупотреба на децата.....	16
1.7.	Ефектите од детската порнографија.....	17
1.8.	Регулатор на детска порнографија.....	18
1.8.1.	Закон за регулирање на производството, дистрибуција и поседување детска порнографија.....	19
1.8.2.	Европа.....	19
1.8.3.	Регулација на компјутерска порнографија.....	20
1.8.4.	Правни прашања покренати од Регулативата на компјутерска детска порнографија.....	21
II	Превенирање и сузбивање на детската порнографија.....	23
2.1.	Кривични дела против половата слобода и половиот морал во Р.М.....	24
III	Застапеноста на Детската порнографија на Балканот.....	27
3.1.	Анализа на капацитетот и недостатокот во системот за заштита на децата од детска порнографија во БИХ.....	27
3.2.	Анализа на правниот систем кој се применува во БИХ.....	35
3.2.1.	Меѓународни правни стандарди во областа на борбата против детската порнографија во БИХ.....	35

3.3.	Домашни правни стандарди во областа на борбата против детската порнографија.....	38
3.4.	Анализа на капацитетот во системот на заштита на децата од детска порнографија.....	46
3.5.	Анализа на процедурата.....	51
3.6.	Воочени недостатоци во системот на заштита на децата од детска порнографија.....	54
3.7.	Препораки за развивање на модели за борба против детската порнографија во БИХ.....	55
IV	Како се перцепираат проблемите и каква општествена акција е потребна во Хрватска.....	61
4.1.	Акционен план-препорака за подобра пракса во борбата против сексуално злоупотребување и искористување на децата во Република Хрватска.....	61
4.1.1	Индикатори на проблемот.....	61
4.1.2.	Рамка за акција: ДЕТАБУИЗАЦИЈА, ОБРАЗОВАНИЕ, ПРЕВЕНЦИЈА И ОСТРА КАЗНА.....	65
4.1.3.	Предлог- мерки за подобра пракса.....	67
V.	Детската порнографија и нејзиниот третман во некои земји од Европската Унија.....	72
5.1.	Застапеност и превенција на детската порнографија во Шведска..	72
5.2.	Суштинска анализа.....	75
5.3.	Детска порнографија.....	82
VI.	Застапеност и превенирање на детската порнографија во Италија.	88
VII.	Застапеноста на детската порнографија во САД и стандардите за заштита на децата.....	94
7.1.	Протоколи за однесување/ Кодекс на однесување додека работи или на официјално патување за Plan International USA.....	97
7.2.	Човечки ресурси – Регрутирање и скрининг.....	97

7.3.	Заштита на децата во заедници од План програмата.....	98	
7.4.	Комуницирање во врска со децата.....	100	
VIII. Превенција и справување на сексуална злоупотреба на деца и педофилија во Република Македонија.....			103
8.1.	Нови податоци за сексуално насилство врз малолетници.....	105	
IX. Анализа на спроведеното истражување во врска со детска порнографија во Република Македонија.....			107
X.	Заклучок.....	114	
XI.	Прилози.....	117	
XII.	Библиографија.....	125	

I. Вовед

Секое дете е подложено на сексуална злоупотреба. Денешните родители мораат да се соочат со веројатноста дека некој може да го повреди или искористи нивното дете. Светските истражувања покажуваат дека секое едно од четири деца ќе биде жртва на сексуална злоупотреба додека да наполни 18 години. Многу млади деца, како и постари адолесценти можат да бидат жртви. Скоро сите овие деца ќе бидат злоупотребени од некој кој го познаваат и му веруваат: роднина, семеен пријател или некој кој се грижи за нив.

Сексуалната злоупотреба може да биде физичка, вербална или емоционална и вклучува:

- Сексуално допирање или галење;
- Изложување на децата на возрасни сексуални активности или порнографски филмови и фотографии;
- Принудување на децата да позираат, се соблекуваат или се однесуваат на сексуален начин на филм или во живо;
- "Принудување" во бањи или спални соби со цел да се шпионираат децата;
- Силување или обид за силување.

Сексуалната злоупотреба вклучува принудување, прелажување, заканување или вршење притисок врз детето за сексуално освестување или активност.

Сексуалната злоупотреба се јавува кога постаро или поинформирано дете или возрасен искористува дете за сексуално задоволување. Злоупотребата често започнува постепено и се зголемува со текот на времето.

Употребата на физичка сила е ретко потребна за вклучување на дете во сексуална активност затоа што децата се доверливи и зависни. Тие сакаат да ги задоволат другите и да освојат љубов и одобрување.

Децата се учат да не се сомневаат во авторитетите и тие веруваат дека возрасните се секогаш во право.

Сексуалните злоупотребувачи ова го знаат и го искористуваат тоа кај децата.

Сексуалната злоупотреба е злоупотреба на моќ врз детето и прекршување на детските права за нормални, здрави, доверливи односи.

Физичките докази за сексуалната злоупотреба се ретки. Најголемиот број од децата не можат или не сакаат да ја откријат сексуалната злоупотреба.

Првиот чекор во помош на злоупотребувано дете е да се препознаат знаците на злоупотребување. За жал, не постои ниту еден индикатор (физички доказ) кој сам по себе ќе открие дека некое дете било жртва на сексуална злоупотреба.

Следниве генерални промени во однесувањето можат да се јават кај деца кои биле сексуално злоупотребувани; ваквите промени исто така можат да се јават и кога постои физичка или емоционална злоупотреба или за време на стресни животни околности, како што се развод или смрт на сакана личност:

- Физички поплаки;
- Страв или аверзија од одредени лица или места;
- Растројства во спиењето;
- Главоболки;
- Депресија;
- Анксиозност;
- Враќање кон помладо, по бебешко однесување;
- Претерано капење или пак запоставување на хигиената;
- Дисциплински проблем,
- Бегање (од дома на пример);
- Растројства во јадењето;
- Пасивно или претерано услужно однесување;
- Деликвентни дејствија;
- Училишни проблеми;
- Ниска самодоверба;
- Повлекување од семејството, пријателите или вообичаените активности;
- Самодеструктивно однесување;
- Хостилност или агресија;
- Проблеми со дрога или алкохол;
- Сексуални активности или рана бременост;
- Обиди за самоубиство.

Молчењето овозможува сексуалната злоупотреба да продолжи. Молкот ги штити сексуалните престапници и ги повредува децата кои се злоупотребувани. Сексуалната злоупотреба е екстремно тешко и штетно

искуство. Денес постојат многу извори за помош на жртвите и на нивните фамилии. Децата нема потреба повеќе да страдаат во молк.

Од особена важност за овој магистерски труд е да се напомене дека ќе се примени статистичко-дескриптивниот метод како и компаративниот метод. Сето ова значи дека преку испитувањето на ставовите на граѓаните ќе биде користен статистичкиот метод односно статистички ќе бидат обработени податоците, а преку методот на анализа ќе бидат анализирани повеќе документи со што се наметнува и компаративниот метод со цел да се направи една компарација за самиот проблем помеѓу земјите кои ќе бидат опфатени во овој труд.

Преку сето ова што ќе биде изнесено во овој труд се очекува да се помогне во откривањето и спречувањето на сознанијата и факторите кои негативно влијаат врз развојот на самите малолетни деца односно врз децата кои се подложни на сексуална злоупотреба.

Да се помогне, да се придржува самата држава кон она што е законски регулирано па дури и преземање на поригорозни мерки за сторителите на такви дела. Поточно да се изнајдат можности и начини за спречувањето на детската порнографија во Република Македонија.

Најголем осврт од земјите кои се опфатени во овој труд е даден на Босна и Херцеговина а повеќето можеби ќе се запрашаат и зошто? Меѓутоа анализирајќи ги документите на БИХ има одредени модели кои се ефективни во борбата против детската порнографија и кои можат да послужат како предлог препораки за подобро развивање на таквите модели за борба против детската порнографија дури и кај нас.

1.1. Што е детската порнографија?

Прашањето за тоа што претставува детската порнографија е исклучително сложено.

Стандардите што се применуваат во секое општество или држава се крајно субјективни и се контингент на различните морални, културни, полови, социјалните и религиозните верувања што не така лесно се применуваат во законот. Дури и ние самите се ограничуваме да дадеме една легална дефиниција за детската порнографија меѓутоа самиот концепт е доста сложен.

Правните дефиниции на "дете" и "детска порнографија" се разликуваат на глобално ниво и може да се разликуваат дури и меѓу правните надлежности во рамките на една иста земја. Правната дефиниција на дете се разликува помеѓу нациите. *UNCRC* го дефинира детето како лице помладо од 18 години. Оваа дефиниција, сепак е далеку од општо прифатена. На пример: во сите австралиски држави и територии, законот за детска порнографија го дефинира "дете" како лице под 16 години. Во Канада (според кривичниот закон член 163) за малолетно лице се смета лице помладо од 18 години. Во различни судски надлежности на САД, малолетните лица на возраст од 15 години законски може да имаат сексуална активност со возрасни. Сепак, возрасното лице не може да создаде, дистрибуира или поседува визуелен податок на таа активност, бидејќи федералната детска порнографија спрема статутите за малолетно лице го смета секое лице под таа возраст од 18 години.

И покрај националните разлики, некои меѓународни органи успеале да постигнат заедничка дефиниција на детска порнографија од кои пак повеќето се фокусираат на визуелниот наместо на пишаниот материјал. Советот на Европа ја дефинира детската порнографија како "аудиовизуелен материјал во кој се користи детето во сексуален контакт"¹.

Меѓународната организација за спречување на овој феномен (INTERPOL-криминална полиција) ја дефинира детската порнографија како "визуелен приказ на сексуална експлоатација на децата, фокусирајќи се на сексуални однесувања врз детето или гениталиите".

¹ Council of Europe, Recommendation R(91)11 and Report of the European Committee on Crime Problems (1993) page 106

Признавајќи дека законската дефиниција во секоја земја на "дете" може да биде различна, терминот "детска порнографија" ќе се однесува на "сексуално експлицитна репродукција на сликата на децата".²

Детската порнографија треба да се разликува од "детска еротика" што значи секој материјал што се однесува на децата, може да служи за сексуална намена на одредена личност.

Детската еротика вклучува такви предмети како што се играчки и игри, детска облека, сексуални помагала, прирачници и цртежи, каталози и порнографски фотографии од децата.

Детската еротика не е нелегално но е често користена од страна на обвинителството како докази во полза на случаите против педофилите. Според некои експерти се прави разлика помеѓу "сексуални насилници" од "сексуални експлоататори" меѓутоа терминот "сексуална експлоатација" се опишува како интеракција или се прави разлика помеѓу екстра-семејната злоупотреба од она што се случува во рамките на семејството.

Термините "злоупотребувачи на деца" се користени наизменично со цел да се означи значително постара личност која се впушта во сексуална активност со некој кој според законот е дете.

Терминот "детски експлоататор" ги вклучува оние кои сексуално ги малтретираат децата како и оние кои сексуално ги искористуваат децата преку производство, дистрибуција, или собирање на детска порнографија.

Дефинирањето на детска порнографија, во одредени земји штетно делува. На пример: американскиот закон кој се карактеризира со сложена обврска за заштита на слободата на говорот, се осврна на прашањето околу детската порнографија од аспект на превенција од повреда на децата жртви.

Детската порнографија е кривично дело во САД поради што претставува "постојана евиденција на сексуалната злоупотреба или експлоатација на детето". Како што беше кажано досега, во некои надлежности може да биде легално дозволено да се вклучат во сексуална активност со лица од 16 или 17 годишна возраст. Според феудалниот закон снимањето на сцената за сексуална злоупотреба на лицето со оваа возраст е нелегална, но претставата не може да се смета како евиденција за злоупотреба на лицето. Според класификациониот

² Kenneth V. Lanning, *Child Molesters: A Behavioural Analysis* 24 (1992) page.24

закон (1993) донесен во Нов Зеланд видеото, односно филмовите каде што се снима таква сексуална активност со деца, претставува снимка на експлоатација на децата или младите лица за сексуални цели.

1.2. ОБЕМ НА ПРОБЛЕМОТ

Детската порнографија е феномен од интернационални размери. Голем број од информациите кои постојат и кои го опфаќаат проширувањето и природата на проблемот, се фокусирани во реоните на Северна Америка и Северна Европа кои играат голема улога во продукцијата, дистрибуцијата и потрошувачката на детска порнографија. „Американскиот пазар за детска порнографија е пространо перцепиран како најпрофитабилниот во светот.³ Во развивањето на земјите, вистината за детската порнографија е занемарена од големината на останатите проблеми како што се сиромаштијата, смртност на новороденчиња, неписменост, глад и болест, што алудира на фактот дека има многу малку вистинити информации за темата. Порнографската експлоатација на малолетници е феномен кој постои низ целиот свет.

1.2.1 Препознавање на жртвите

Момчиња и девојчиња од сите возрасти, вклучувајќи деца се искористувани за изработување на детска порнографија околу светот. Пресметката на бројот на деца инволвирани во детска порнографија се движи од стотици се до неколку илијадници. Додека е невозможно да се земе точна бројка, внимателното проучување на детска порнографија на меѓународниот пазар индицира дека значителен број на деца се сексуално експлоатирани низ овој медиум.

Кога станува збор за полот на жртвите, персоналот на Федералното Биро за Истраги (ФБИ) процени дека над 50% од сите жртви на детска порнографија идентификувани во Соединетите држави покажува број на повеќе момчиња од девојчиња. Канадската царина покажува проценка од 75% за Канада. Податоците кои се однесуваат на детско сексуално злоупотребување во повеќе земји, вклучувајќи ги Соединетите Американски Држави и Канада, не ја одразува истата помногубројност на жртви кои се момчиња. Во суштина, сите студии покажуваат поголема бројност на момчиња жртви. Исто така, во

³ Child Pornography and Paedophilia: Report Made by the Permanent Subcommittee on Investigations, U.S. Senate, 99th Cong. 2d Sess. 34 (1986) [hereinafter U.S. Senate Report] page. 106

суштина сите студии имаат покажано поголема проценка на сексуално злоупотребување на девојчиња.⁴ Во контраст, во Јапонија, малолетничките се оние кои се во поголем број експлоатирани во порнографски материјал. Полот на децата жртви прикажан преку компјутерските мрежи е константно променлив што алудира на тоа дека е тешко да се утврдува со некоја прецизност. Во многу земји, децата кои се бездомници, сиромашните деца, малолетниците од разурнати семејства и неспособните деца, се најмногу ранливи на сексуална експлоатација и да бидат заведени или присилени во продукцијата на порнографски материјал. Овие деца, не се единствените жртви. Сексуалните експлоататори таргетираат деца од соседства или деца со кои имаат некаков вид на контакт. Последователно, порнографската активност е взаемен дел на живот за малолетната проституција. На крај, во многу земји вклучувајќи ги развиените нации, детските жртви може да доаѓаат од домови каде нивните родители ги искористуваат за детска порнографија или каде родителите им ги нудат на други за истата цел.

Секс круговите, кои инволвираат симултана сексуална експлоатација на повеќе од едно дете кои не мора да значи дека се комерцијални, постојат во многу земји и често вклучуваат искористување на деца во создавањето на порнографски материјал.

1.2.2. *Идентификација на експлоататорите*

Експлоататорите на деца претставуваат вкрстен оддел на најголемата заедница вклучувајќи ги високо ценетите членови на популацијата. Тие често бараат занимања кои ги приближуваат во хабитатен контакт со деца. Продуцентите (вклучувајќи ги фотографите, издавачите и креаторите на домашни видеа), посредниците (вклучувајќи макроата и родителите), дистрибутерите, (вклучувајќи ги огласувачите и тие кои прометираат) исто и колекционерите на детска порнографија, се вклучени во категоријата на експлоататори.

⁴ Ann Wolbert Burgess & Christine A. Grant, Children Traumatized in Sex Rings, 4 (1988) page. 107

Педофилите конституираат одреден сектор на престапници. Американската Психијатриска Асоцијација ја дефинира педофилијата како болест во која примарната сексуална привлечност на еден возрасен човек со претпубертетските деца, генерално 13 годишни или помлади поради тоа што ова е психијатриска дијагноза, и поради тоа што е невозможно да се смени пубертетот кај одредена возраст, агентите кои ги спроведуваат законските мерки често користат поширока дефиниција за педофилија за да вклучат возрасни луѓе со сексуална наклонетост за индивидуалци кои се легално сметани за деца.⁵ Овој документ ја покажува пошироката дефиниција со сфаќањето дека дефиницијата може да вклучи голем број на индивидуалци со привлечност на пубертетски тинејџери – кондиција која не е сметана за психијатриска болест во повеќе земји. Последователно, пошироката дефиниција не го насочува своето внимание на секторот кој е сметан од општествата како “абнормален” додека го игнорираат многу поголемиот сегмент на општеството кој може да земе учество во продукцијата и потрошувањето на порнографија. Некои педофили го насочуваат своето внимание кон деца од истиот пол, но мнозинството на педофили се хетеросексуалци. Последователно, важно е да се нотира дека не сите педофили се напасници и дека многу детски напасници не се педофили – дури и под самото пошироко дефинирање на терминологијата. Терминот “приоритетен детски злоставувачи” може да биде искористено за да се направи разграничување меѓу педофилите кои дејствуваат со своите импулси и сексуално злоставуваат деца од оние кои само фантазираат за сексуална активност со деца. Детската порнографија служи важни цели за педофилите и злоставувачите на деца. Приоритетните злоставувачи на деца често имаат голема колекција на детска порнографија која ја чуваат скришно и умешно. Тие сепак не се оние кои ја продуцираат или консумираат истата. Поголем сегмент на популацијата е заинтересирана за порнографија која вклучува деца во пубертет кои сеуште се тинејџери. Последователно на ова, со самото зголемување на употребата на компјутери за превземање на детска порнографија, како нов сегмент може да дојде и до целосно идентификување. Тие се индивидуалци кои може да немаат сексуална преференца кон деца, но

⁵ American Psychiatric Association, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV 527-28 (1994) page. 107

кои го имаат истражено светот на бизарните сексуални фантазии па сега бараат нов бизарен материјал.

1.3. ГЛОБАЛНА ПРОДУКЦИЈА И ПОТРОШУВАЧКА НА ДЕТСКА ПОРНОГРАФИЈА

Во светот, протоколот на порнографијата тешко може да се опише со некоја прецизност, но краткиот преглед на некои од главните меѓународни продукциски центри покажува чувство на глобалната понуда и побарувачка. Во Азија, Јапонија е најзначајниот центар за комерцијална продукција на детска порнографија, произведувајќи значаен и зголемен износ на “тинејџерска порнографија” која прикажува млади јапонски девојки во сексуално експлицитни пози во тинејџерски списанија.⁶ Јапонија исто така произведува милони еротски стрипови, кои се насочени кон младите студенти и кои се лесно достапни во многу јапонски градови. Јапонската детска порнографија отсликува посебна ... за секс со Јапонски девојчиња кои се често претставени во училишни униформи. Порнографијата вклучувајќи ги и децата во раната адолесцентна возраст е, исто така, комерцијално достапна во Токио.

Јапонската детска порнографија се дистрибуира и распространува во Азија и пошироко во светот. САД го спроведуваат законот со заплenuвање на материјал на кој се изложени гениталиите на пред адолесцентните Јапонски деца. Канадската царина известува дека порнографски материјали вклучувајќи Јапонски деца се најдени во сопственост на членови на екипажот на јапонските бродови. Јапонската детска порнографија исто така кружи и на интернет. Во Јакуза, јапонскиот организиран криминал, претходно бил контролиран од сексуалната индустрија во Јапонија. Некои репортери известуваат дека насилничките Јапонски против правни групи како и да било имаат ослободително Јакузи движење во неодамнешните години.⁷ Во раните 1970 е забележан врвот во трговската продукција на детска порнографија во Западниот

⁶ Peter Constantine, *Japan's Sex Trade: A Journey Through Japan's Erotic Subcultures 184-88* (1993) page 108

⁷ Id. at 13-14 page.108

свет. Данска, Холандија и мало протегање до Шведска, каде се главните центри на продукција во Европа. Многу од децата кои беа опишани беа белци. Карактеристично за многу Европските детски порнографски весници беше фотографирањето во Америка и објавувањето на фотографиите во весниците собрани во странство. Некои од материјалите се произведени за време на Европа во седумдесетите, како и да било вклучени се и децата од Индија и Мексико и една серија на вклучување на црниците од Африка⁸.

Во средината на седумдесетите комерцијалната дистрибуција на детската порнографија стана широко достапна и во Америка и Европа. Доцните седумдесети и раните осумдесети зголемено е донесувањето на владини прописи прво во Америка, а подцна и во Европа.

Како што е последицата, комерцијалната дистрибуција не е главно долгорочно распространета како материја. Полнолетството во детската порнографија во суштина е распространета меѓународно, променувајќи ги педофилите и децата кои се задеваат без ниту еден комерцијален мотив. Згора на тоа моментот овде е евидентен дека организираниот криминал ги вклучува и возрасните во порнографијата, во исто време не ја генерализира и поздравува вистината за детската порнографија. Производствената порнографија користи модели на малолетници слични на возрасните (понекогаш познати како "техничка" детска порнографија) сепак, сметката за малиот дел од порнографијата е контролирана од организираниот криминал.

"Незадржливите полнолетници во детската порнографија заплени во Америка нема да бидат произведени или разделени за приход... Наместо, цената мора да биде одмерена со временска граница за сексуална експлоатација на деца застапена со детската порнографија, и сексуалната злоупотреба во која детската порнографија е централен придонесувачки фактор. Тоа е неопходно за да се види детската порнографија, нејзината огромна профитабилност, контрола на организираниот криминал во редот на подземните железници за да се отцени просторот кој е штетен за општеството и причината во прекорнувањето на реалноста." U.S. Senate Report, *supra* note 7, at 43.

⁸ Telephone interview with R.P. (Toby) Tyler, Sheriff's Sergeant, San Bernardino County Sheriff's Department (March 1996). By the mid-70's, commercially distributed child pornography became widely available in the United States and Europe page. 108

Додека вистината е дека достапноста на комерцијалната порнографија има крај, овде има некој кој го продолжува профитот од производството и распределбата. Комерцијалното производство и потрошувачка сепак постои во двете Европи и Америци како и во Јапонија. Дополнително, "аматерски" порнографските материјали постојано се произведуваат во многу земји вклучувајќи ги Мексико, Филипините и Бразил. (често искористувајќи ги деца од улица). Од значење е и вклучувањето на Јужна Америка. Разликата помеѓу "аматерска" и "комерцијална" детска порнографија е далеку од чиста. Еднаш детската порнографија внесе јавно небеско тело, дури иако како трговија или поклон, тоа дојде достапно до сите кои бираа да го користат како парична заработка.⁹

Згора на тоа изворот на детската порнографија поделена низ светот е креирана од сексуални туристи кои патуваат во други земји за да имаат секс со малолетници. Многу од децата стануваат жртви на сексуалниот туризам особено националностите од земјите во развој во светот. Во март 1996, судот во Тајланд ги осуди за виновни Германците поради детско вознемирување и продукција на порнографија за комерцијална одлучност; тој беше замешан во детската порнографија која го заокружува искористува на Тајландските деца. Писмото од Меѓународната соработка во криминалното материјално одделение, пристигна од Канцеларијата на Генералниот адвокат во Тајланд (Март 20, 1996). Додека приближно пред две години значителен дел од порнографијата запленил во Шведска и во Холандија бил произведен за сексуалните туристи... и во Холандија бил произведен за сексуалните туристи посетени од Азија. Некои од тие материјали сега се заменети со детска порнографија произведени во Источна Европа. Членовите на војската назначени од другите држави исто татака играат улога. Согласно Американското министерство за правда, вработените војници се поставени во Гуам и Филипините кои се гонат по судски пат поради владеење со детската порнографија. Често некои вработени земаат учество во изработката на материјалот.

Развојот на новата технологија има направено силен судир во меѓународното производство и дистрибуцијата со детска порнографија. Првото значајно отскокнување во технологијата беше видео камерата. Видео камерите и дивидијата сега се помалку скапи и се релативно секојдневие во многу домови

⁹ Liz Kelly, et al., *Splintered Lives: Sexual Exploitation of Children in the Context of Children's Rights and Child Protection*, 16 (1995) page. 109

во индустриските земји. Затоа што медиумските записи нема да бидат трговски развиени и ќе можат лесно да се дуплираат, индивидуалците комплетно ќе уживаат во приватноста. Резултатот, аматерската видео порнографија се повеќе станува јавна.

Во Велика Британија откривањето сопственост и дистрибуцијата на порнографијата на домашните видеа ги прикажува децата во државите да бидат најзначаен приоритет на правото при извршувањето од страна на службеното лице. Исто така многу од новата детска порнографија во моментот се заплени од Америка. Поштенската служба сепак е содржана во домашните видеа. Американските служби веруваат сепак дека со доаѓањето на напредната технологија, тоа ќе биде вистинската материја на времето пред оваа аматерска материја да би била видлива на интернет.

1.4. Воведувањето на компјутерската технологија

Компјутерската технологија ја претвори продукцијата на детска порнографија во софистицирана глобална колиба. Овој термин е употребен да назначи дека технологијата ја олесни продукцијата и дистрибуцијата на детската порнографија во домашната индустрија. Секој кој има пристап до компјутер и модем потенцијално има пристап до комерцијалните он-лајн услуги и интернетот, значајна глобална мрежа со над 30 милиони лица поврзани преку компјутери. Меѓу многуте други работи, ваквиот пристап значи дека е можно и да се испраќа и да се добива порнографија. Интернетот станува растечки значаен фактор во детската експлоатација, и растежот на се поевтините персонални компјутери и модеми брзо стануваат најважниот медиум за размена на детска порнографија.

Краток осврт на новата компјутерска технологија и нејзините можности ќе понуди идеи за револуцијата која се појави.

"Слики можат да бидат скенирани и видео клипови можат да бидат снимени во компјутер без притоа да се загуби квалитетот било да помине подолго време или доколку се направат копии." Сега е возможно тие слики или видео клипови да се вметнат и во и-мејл порака. Црно-бели дигитални камери, скенери во боја

како и уред за снимање видео се доста поволни цени. Уредот за снимање видео овозможува снимките од видео камера или видео рекордер да се пренесат директно на компјутер. Новата генерација на компјутери специјализирани за интернет може да се купат за доста ниски цени.

Анонимноста е возможна на интернет. Корисникот може да креира идентитет и да испрати порака од Пенсилванија преку Австралија, до Германија а потоа до Канзас каде ќе биде невозможно да се открие потеклото. Исто така е возможно препраќање на и-мејл пораки преку т.н. анонимни препраќачи. Овие ги примаат дојдовните пораки, потоа ја бришат адресата од каде што пристигнала пораката, назначуваат анонимен број (код) за идентификација со адресата на испраќачот, и ја испраќаат до саканата дестинација. Одговорите на анонимните пораки се декодираат на сличен начин, и одговарачот исто така останува анонимен. Најпознатиот од таквите препраќачи мечу он-лајн педофилите е лоциран во Финска.

Индустријата доживува брз развој на ефтиниот-лесен за користење софтвер за енкрипција (шифрирање) кој се користи од детските порнографери. Декодирањето на фајловите честопати е екстремно тешко за агенциите задолжени за спроведување на законот.

Интернетот може да се користи за комуницирање со други педофили и злоупотребувачи на деца, и се користи за дистрибуирање на домашна и комерцијална детска порнографија низ светот. Еден човек може да продава слики од секаков вид од еден до друг крај на светот.

Дури и ако надлежните за спроведување на законот откријат некоја слика, можноста за дистрибуција може да не се наруши. Кога еднаш некоја слика ќе се појави на интернет, може да биде симната од безброј корисници, и може да се умножува брзо, без загуба на квалитетот.

Напредната технологија ја прави трансмисијата (пренесувањето) многу побрза. Брзите модеми денес се достапни со многу побрз капацитет.

Ова е важно бидејќи со тоа симнувањето и пренесувањето на сликите ќе одзема повеќе време а и ќе треба да плати.

Компјутерските огласни табли може да се наместат специјално за размена на информации за сексуален интерес на поединци или да овозможат конверзации на оваа тема преку компјутери. Надгледувањето на ваквите

огласни табли доведе до заклучок дека тие се обсипани со илјадници повици. Во повеќето земји за нив не се бара ниту дозвола, ниту регистрација.

Пишувањето писма од педофилите во минатото сега прерасна во многу побрзо пренесување на компјутерски конверзации. Покрај зголемената употреба на компјутерите од страна на педофилите, според поштенскиот сервис на САД, порнографите сеуште се потпираат на поштата за да разменуваат порнографски видео ленти и компјутерски дискети.

Компјутерите сега доаѓаат со вградени микрофони и звучници и наскоро ќе бидат рутински опремени со камери. Исто е и со мониторите-и тие често се со вградени микрофони и звучници. Оваа опрема ќе го зголеми капацитетот за продукција и дистрибуција на домашни видеа.

Сега сликите можат да бидат менувани од компјутерите. На пример, не е тешко да се додаде објект на слика, или да се избрише некој дел од неа. Поединец може да стави лице на дете врз тело на возрасен, да избрише влакна, или да намали женски гради, па така возрасен да заличи на дете.

Како што е можно да се креираат целосни компјутерски слики да изгледаат реално, така е можно и да се вметнат слики на човек во некој видео клип во кој тој никогаш се нема појавено. Технологијата наскоро ќе овозможи да се олесни создавањето на реална детска порнографија без притоа да се искористи дете (да учествува во неа).

1.5. Употреба на детската порнографија

Експертите наведуваат неколку причини зошто поединци собираат детска порнографија.¹⁰

- Возбудување и задоволување: Индивидуите ја користат порнографијата да го стимулираат нивниот сексуален нагон и сексуална стимулација. Некои можеби само фантазираат но други ја користат и како вовед на сексуална активност со малолетници;
- Валидација (потврда) и оправдување на педофилското однесување: Педофилите ја користат порнографијата да се убедат самите дека нивното однесување или опсесија не е абнормална туку ја споделуваат со илјадници други сензитивни (чувствителни) и грижливи луѓе;
- Да се намали неодлучноста на детето: Злоупотребувачите на децата користат слики од други деца кои имаат секс се со цел да ги охрабрат неодлучните деца слободно да учествуваат. Сликите исто така често се користат со цел напаѓачот да му покаже на детето што сака. Ова значи дека порнографијата може да биде искористена и како изговор (сексуално образование) за да престапникот сексуално го возбуди детето;
- Зачувување на младоста на детето: Детската порнографија дава осигурување дека таму секогаш ќе постои ликот на детето на онаа возраст која злоупотребувачотна детето ја преферира;
- Уцена: Сексуални експлицитни снимки се користат се со цел да се осигури молчењето на детето кое е жртва така што злоупотребувачот се заканува дека тие снимки ќе бидат покажани на родителите, семејството, пријателите или други. Децата жртви ве секогаш пријавуваат доколку постојат фотографии-дури и ако пријават сексуална злоупотреба-бидејќи тие се засрамени од она што им се случило и од самото нивно учество во порнографијата;
- Медиум на размена: Детската порнографија се користи и како средство за воспоставување доверба и пријателство со други педофили и

¹⁰ U.S. Senate Report, *supra* note 7, at 10-12 page. 112

злоупотребувачи на деца како доказ за нивните добри намери кога воспоставуваат контакт со други злоупотребувачи. Тоа е медиум за комуникација на злоупотребувачи во јавните и приватните секс пазари.

- Пристап: Некои злоупотребувачи разменуваат порнографија да добијат пристап на други пазари и до други деца;
- Профил: Иако повеќето педофили и злоупотребувачи не продаваат детска порнографија сепак постојат и такви педофили и злоупотребувачи на деца кои продаваат видеа кои ги прават дома и фотографии на база еден на еден. Некои злоупотребувачи на деца ги продаваат нивните само направени материјали да ги финансираат нивните патувања на популарни секс туристички дестинации.

Сето ова покажува дека детската порнографија не само што ги вклучува децата кои се жртви и директно вклучени туку може да биде искористена и за сексуална експлоатација на други деца кои не биле порнографски експлоатирани. Понатаму детската порнографија служи и да се испрати порака дека децата се легитимни сексуални партнери.

1.6. Поврзаноста помеѓу детската порнографија и сексуалната злоупотреба на децата

Постои значајна контроверза внатре во социјалните и бихејвиоралните научни кругови (заедници, интереси) за негативните ефекти на детската порнографија врз однесувањето на потенцијалните или актуелните престапници. Главната причина за дебатата е тоа дека виртуално е невозможно да се спроведе истражување во лабораториски услови, користејќи се со стандардни научни методи кои ќе дадат статистички веродостојни резултати. Многу истражувачи доаѓаат до заклучокот дека нема слух за научна база врз основа на која би се донел заклучок дека изложеноста на детска порнографија ја зголемува можноста за сексуална злоупотреба на деца. Други, пак, сугерираат дека постои цврста корелација помеѓу користењето на порнографија и сексуалната агресија. Некои социјални научници го објаснуваат истражувањето

во насока дека користењето на детска порнографија е предуслов за други сексуални прекршоци и дека детската порнографија претставува гориво кое ја распламтува опсесијата со педофилија; Детска Порнографија и Сексуална Експлоатација¹¹. Други заклучуваат дека постои безбеден вентил за превенција од криминал¹². Криминалистичките служби исто така делат различни мислења. Во 1995, неколку австралиски криминалистички агенции сведочеле за организирани педофилски активности каде што „постоела значајна веројатност дека личноста вклучена во детска порнографија исто така е вклучена и во сексуална злоупотреба на деца¹³.

Постојат многу документи кои укажуваат на тоа дека педофилите можно е да поседуваат доста голема колекција на детска порнографија. Како и да е, не сите педофили кои имаат колекција или пак гледаат порнографија, сексуално злоупотребуваат деца и не сите од оние кои имаат колекција на детска порнографија можат да бидат окарактеризирани како педофили.

Во секој случај, она што е јасно е дека криминалистичките служби имаат откриено дека значаен број на уапсени злоупотребувачи на деца, поседуваат детска порнографија. Еден детектив во Полициското Одделение во Лос Анџелес, проценил дека од 700 сексуални злоставувачи на деца, уапсени преку повеќе од 10 години за многу тежок сексуален криминал, повеќе од половината поседувале детска порнографија и 80% поседувале и детска и порнографија за возрасни. Во периодот од 1986 – 1988, една организација наречена "Поглед на детето" во Англија открила дека од 27 злоупотребувачи на деца, 23% од таа бројка ги користеле своите жртви – деца за правење порнографија и скоро сите злоупотребувачи поседувале детска порнографија.

Кога станува збор за значајноста на детската порнографија во сексуалната злоупотреба на децата, повеќето експерти укажуваат на тоа да не настане забуна во однос на прашањето за статистичката поврзаност со одделни причинители (без разлика дали некои или повеќето сексуални злоставувачи на деца

¹¹ European Forum for Child Welfare Position Statement, 3 (Nov. 1993) [hereafter EFCW Position Statement] (citing studies that support this thesis) page. 113

¹² Kutchinsky, B., The Effect of Easy Availability of Pornography on the Incidence of Sex Crimes: The Danish Experience, *Journal of Social Sciences*, 29:3, 163-81 (1973); see Daniel Lee Carter, et al., The Use of Pornography in the Criminal and Developmental Histories of Sexual Offenders, *Journal of Interpersonal Violence* 207 (June 1987) page. 113

¹³ Organised Criminal Paedophile Activity: A Report by the Parliamentary Joint Committee on the National Crime Authority, Parliament of the Commonwealth of Australia 36 (Nov. 1995) [hereinafter Australian Parliament Report] page 113

поседуваат детска порнографија) со одделните причини (без разлика дали поседувањето на детска порнографија е причинител за луѓето да прават сексуални престапи). Иако не се најдени докази дека постои причинска поврзаност, О.Н. испитувајќи ја детската порнографија, дошле до заклучок дека "детската порнографија игра централна улога во детското злоупотребување од страна на педофилите,служејќи им да го потврди нивното владеење (моќ), помагајќи им во заведувањето на нивните жртви и обезбедување начини преку кои би ги уценувале злоупотребените деца за да не бидат откриени".¹⁴

1.7. Ефекти од детската порнографија

Многумина имаат тврдено дека дистрибуцијата на непристоен материјал за возрасни е криминал кој не остава жртви, дека никој не останува повреден и дека приватноста на одредена личност треба да остане како таква-приватна.

Во случајот на детска порнографија, сепак кога одредено дете е снимено или фотографирано, тоа секогаш постанува жртва на тој чин.

Распределбата на таа претстава ја повторува виктимизацијата одново и одново, долго време откако се има случено. Исто така, кога лицето на некое дете е поставено на сексуално експлицитни фотографии, дури иако тоа дете нема никогаш учествувало во сексуалниот чин, дистрибуцијата на изменетите слики произведуваат сличен ефект.

Постојат два начини на кои децата потенцијално може да бидат повредени од детската порнографија или со тоа што се снимени. Децата кои се изложени на порнографија се во опасност да бидат заведени, верувајќи дека порнографската активност е "нормална" за децата¹⁵. Тоа може да обезбеди вид на модел што може негативно да влијае на однесувањето на децата и да резултира со искуства за учења кои го поврзуваат сексот со експлоатацијата, силата или насилството¹⁶.

¹⁴ U.S. Senate Report, *supra* note 7, at 44 page 113

¹⁵ EFCW Position Statement, *supra* note 22, at 3 page 113

¹⁶ James Check, Teenage Training: The Effects of Pornography on Adolescent Males, in Laura Lederer and Richard Delgado, eds., *The Price We Pay: The Case Against Racist Speech, Hate Propaganda and Pornography* 89-91 (1995) page 114

Влијанието врз детето кое е жртва искористена за да се произведе порнографија е прилично сериозно. Децата можат да доживеат голем број на симптоми, вклучувајќи физички симптоми и болести, емоционално повлекување, анти-социјално однесување, променливо расположение, депресија, страв и анксиозност. Во една студија на деца кои биле вклучени во секс кругови, сите кои биле сексуално злоупотребени, 54,8% од децата биле искористени во создавањето на порнографија. Кај овие деца имаше значителна врска помеѓу вклучувањето во чинот на порнографија и моделот на идентификација со експлоататор, заедно со девијантно и симптоматско однесување¹⁷.

Децата кои се сексуално злоупотребени или експлоатирани имаат голем ризик да постанат сторители или насилници. Имајте на ум дека постојат и оние кои ја одбиле теоријата "циклус на злоупотреба" бидејќи жените се оние кои се почесто сексуално злоупотребени, а сепак мажите се одговорни за поголемиот дел од сексуална злоупотреба на децата во повеќето општества.

Оние кои се фотографирани може да се преземат драстични мерки, на пример, палење на куќата каде се наоѓаат фотографиите или крадење на секој вид доказ за нивна експлоатација.

Медиумите во некои земји често ги заменува жртвите со сторителите со објавување на фотографии од деца кои биле сексуално експлоатирани и замаглување на лицата на сторителите.

Оние експлоатирани деца кои уживаат по вниманието или кои биле сексуално стимулирани претставуваат срам за нивното учество во порнографскиот чин. Мора да се нагласи дека без разлика дали малолетниците го прифаќаат чинот на сексуална експлоатација, профитираат од неа, или уживаат во тоа, тие се секогаш жртви на незаконско и често деструктивен чин.

1.8. Регулатор на детска порнографија

Лесната достапност на детска порнографија во 70-тите години доведе владите да одговорат со промовирање закон кој забранува производство, продажба и дистрибуција на детска порнографија. Особено, САД, во 1977

¹⁷ Ann Wolbert Burgess, et al., Response Patterns in Children and Adolescents Exploited Through Sex Rings and Pornography, American Journal of Psychiatry 141:5 (May 1984) page 114

година, донесе строги закони против детската порнографија со тешки казни. Во 1980 година, и Данска и Шведска ја стави детска порнографија во законодавството во сила и Холандија следеше во 1986 година. Во 1984 година, Стејт Депарментот на САД направи дипломатски посети на владите на Холандија, Шведска и Данска со цел да помогне на овие влади во елиминирањето на детска порнографија. Во истата година, на документарец на NBC, Тивка Срамота, изложена е меѓународна трговија со порнографија и служеше како орудие за притисок врз владите да станат построги во нивното спроведување. Американски официјални лица дадоа специјален кредит на овој документарец за предизвикување на непосреден пад на странските пратки во текот на 1984 година.

Од средината на 80-тите години, според полицијата во САД и Канада, има значително намалување на бројот на нови деца прикажани во комерцијално дистрибуираната порнографија. Голем дел материјал кој во моментот циркулира, содржи слики репродуцирани од публикации објавени во 70-тите и раните 80-ти. Во Велика Британија полицијата укажуваат дека, сепак, во средината на 80-тите години, исто така, го означил доаѓањето на камерата и пропорционално зголемување на производството на некомерцијални аматерски порнографски домашни видеа вклучуваат нови деца. Сепак, комерцијални материјали неодамна заплени во Соединетите Американски Држави содржат слики на нови малолетни деца од Мексико и Бразил. Некои нови комерцијални порнографски материјал исто така, вклучуваат малолетни тинејџери. А американска телевизиска програма, Hard Core, во телевизиски извести во февруари 1996 година за малолетни девојки од САД и од Европа кои се фотографирани во Холандија од страна на компанијата која ги произведува еротските „Седумнаесет“, списанија. Девојките, според педијатриски специјалисти со примена на скалата на Танер, Танер е скала за идентификување на фазите на развој во пубертетските деца, беа на возраст од 13-18 години.

Комерцијалното производство е намалено, но сепак продолжи да постои и, како што е наведено претходно, е во пораст во Јапонија. Исто така, производство на аматерски дете порнографски домашни видеа станува сè попопуларно - дури и во комерцијалниот пазар. Прегледот на законодавството

за детска порнографија изгласан од различни земји од целиот свет открива тренд на зголемување на посветеноста на заштита на децата од порнографска експлоатација.

1.8.1. Закони за регулирање на производство, дистрибуција и поседување детска порнографија

UNCRC обезбедува основа за меѓународни правни стандарди за заштита на децата од сексуална експлоатација. Член 34, меѓу другите статии кои се забранува на понижувачки третман на децата, експлицитно бара земјите да преземат "секакви можни соодветни национални, билатерални и мултилатерални мерки за спречување на ... наведување или принуда на детето да учествува во било каква незаконска сексуална активност .. . [и] на експлоататорско користење на децата во порнографски претстави и материјали. "Комисијата на Обединетите Нации на Програмата за човекови права "на акција за спречување на продажба на деца, детска проституција и детска порнографија ги зајакнува UNCRC и меѓународните напори за санкционирање на оние кои ги експлоатираат деца за порнографски цели.

1.8.2 Европа

Правните мерки со цел да се справат со порнографија значително се разликуваат меѓу европските земји без заеднички пристап за производство, дистрибуција или поседување на порнографски материјал. Во Англија и Велс, законот го прави кривично дело да се земе, дистрибуирате, изложба или поседуваат ниту една "непристојна" фотографија на дете (заштита на децата Законот за 1978 година). Законот го дефинира детето како лице под 16год. Определувањето на "неприлична" е прашање за на суд. Во Холандија, производството, дистрибуција, транспорт и извоз на порнографија со деца под

16 се нелегални (Кривичниот законик, чл. 240b, ДИК. 1). Во април 1995 година, закон беше изменет со цел вклучување поцврсти реченици и да се вклучат санкции за само поседување на детска порнографија. Кривичниот законик на Норвешка беше изменет во 1992 година. Во делот за детска порнографија се однесува директно на воведување и поседување детска порнографија, но не и за производство на таквите. Елен Намремоен од, Националното биро за криминал истраги (Nor.), придонес кон Оперативен случај повратни 3 (Ноември 1993). Со цел да се гони за производство на детска порнографија, норвешките обвинители се впуштаваат во другите делови од Кривичниот законик кои се однесуваат на поттикнување на малолетните лица да сексуално однесување и да придонесат за акти на неприличен однос. Дел 207А на австрискиот Кривичен законик, донесен во јули 1994 година, наметнува кривични санкции и за комерцијални и аматерски производство и дистрибуција на детска порнографија, како и за поседување и / или стекнување на истото. Германија, исто така неодамна поседувањето на детска порнографија го стави како прекршок според германскиот Кривичниот законик. Кривичниот законик на Франција (Кривичен законик чл. 227-23) забранува одредување, снимање или пренесување на порнографски слика на мали и дистрибуција на таа слика. Ниту една од земјите од Источна Европа, со исклучок на Естонија (Кривичен законик чл. 200 / 3), сепак, имаат закони, посебно во правецот на детска порнографија. Многу европски земји имаат многу строги поштенски закони за тајност и поштата може да се замеша со само под исклучителни околности. Покрај тоа, Европската поштенски власти не ги поседуваат полициските овластувања на САД поштенските инспектори. Некои земји имаат многу строги казни против сексуални односи со дете, но многу лесни казни или казни за детска порнографија. Покрај тоа, "операции" кои се рутински во САД не се практикуваат во Европа.

1.8.3 Регулација на компјутерска порнографија

Од доаѓањето на компјутерско манипулираната детска порнографија, неколку земји усвоија законодавна поддршка за проширена дефиниција на детска порнографија што вклучува "симулирана" детска порнографија (каде што лицето прикажани се смета за возраст со закон, но е очигледно прикажувано како дете) или "псевдо" детска порнографија, кои можат да бидат компјутерски манипулирана или компјутерски генерирана порнографија. Во Обединетото Кралство, законот експлицитно забранува "псевдо-фотографии", која дефиниција вклучува "податоци зачувани на компјутерски диск или од други" податоци зачувани на компјутер диск или од страна на други електронски средства кои се способни за реализација во фотографијата ". (криминална правда и за јавен ред, од 1994 секција. 7 (8) (9)). Во Австрија, законот забранува не само вистинска детска порнографија, но, исто така, материјалот кој би сугерирал на цел гледачот дека неговото производство вклучени сексуална злоупотреба на дете / помали. Слични закони во Холандија (Кривичен законик секунди. 240b) и во Канада (Кривичен законик секција. 163) може да се примени компјутерски генерирани порнографија. Во САД, сепак, сегашната Сојузните детски порнографски закони и повеќето државни закони важат само за претстави на вистински деца не и "псевдо" или компјутерски генерирана порнографија. државата Вирџинија, сепак, го донесе статутот кои криминализираат симулирана детска порнографија, во која "човек кој е претставен како или претставува изглед на помалку од осумнаесет години во сексуално експлицитни визуелен материјал е prima facie претпоставува дека се помалку од осумнаесет години. "(шифриран код на Вирџинија 18,2-374,1). Истата вклучува статутот компјутерски генерирани копии. Сепак, како" псевдо "детска порнографија може да бидат кривично гонети според федералните закони . INTERPOL, во октомври 1996 година на Генералното собрание, планира да усвои резолуција со која ќе им се препорача на сите земји да донесат закони кои криминализираат детска порнографија и дека таквите закони треба да се" идните форми на поддршка, како што се компјутери и други виртуелни репрезентации. " Другите земји ги презеле чекорите да се регулира пренесувањето на сексуално експлицитен материјал на

интернет. Неодамна, обвинител во Минхен во Германија побара блок CompuServe пристап до сексуално експлицитни вести и групи на Интернет од своите он-лајн услуги. Владата на Сингапур има преземено драматични чекори за регулирање на интернетот од страна на која се бара сите интернет сервери да бидат лиценцирани од страна на владата и Сингапурскиот радиодифузен орган. Сингапур извршува Интернет Чистка, Азија Тајмс (8 Март 1996). Ова им овозможува да се регулира не само порнографијата, но и сите политички чувствителни материјали. Кинеските власти предупредија против интернет порнографија и неодамна го посети Сингапур да го студираат на нивниот систем на регулирање. Во САД, на Законот за телекомуникации од 1996 година, потпишан во право во февруари 1996 година, го прави кривично дело за свесно пренесува "непристојни материјали" преку интернет или on-line компјутерски услуги ако материјалот може да се види кај деца под 18 . Веднаш по потпишувањето, граѓанска слобода и слободата на говорот групи успешно бара привремена забрана со цел да го блокира нејзиното спроведување. Во Австралија, три-членки имаат воведено сметки да го цензурираат материјалот на интернет. Поради зголемувањето на бројот на согласност на државите и териториските закони, Постојаниот комитет на адвокати Општо се согласи на подготовка на нацрт-законот погоден за национална шема. Усвојувањето на овие закони во многу земји е контроверзно затоа што се директни предизвици на правото на слобода на изразување кое е високо ценето, особено од страна на компјутерите на on-line заедница.

1.8.4 Правни прашања покренати од Регулацијата на компјутерска детска порнографија

Заедно со сите навистина извонреден - дури живото-спасителни - задачи кои ги вршат компјутери, развој на компјутерите и доаѓањето на on-line комуникација вовеле сериозни предизвици во секоја област на законот. Многу прашања се уште треба да се одговорат. На пример, во секоја нација низ целиот

свет, кој е законски одговорен за материјал ставен на огласна табла систем, на on-line сервис или на интернет "на поединецот кој воведува материјал во системот, систем операторот, производителот на материјалот, и / или на лицето кое го презема "Постојат дополнителни прашања. Во случај на порнографија пренесувана од компјутер, создавање на сликата може да биде во надлежност на еден дел од светот, каде што сликата е легална, но таа може да патува во друг, каде што сликата е очигледно незаконска. глобалната мрежа треба да биде доминирана од страна на најстрогите стандарди или најтолерантните "Исто така, не треба да се согласувате возрасни да се во можност да се вклучат во e-mail интерактивен разговор сесии кои опишуваат" непристоен "материјал бидејќи истите комуникации не може да бидат криминализирани ако тие се соочуваат во лице, со редовна пошта, или преку телефон".

Можноста за создавање на компјутерски генерирани порнографија има произведено огромен број на дополнителни правни прашања кои се тешки за решавање. Граѓанските слободари сметаат дека ако компјутерски генерирани порнографија вклучува невинско дете- жртва, законите врз основа на заштита на децата повеќе нема да се применуваат и регулирање ќе биде своеволно ограничување на слободата на говорот. Тие тврдат дека бидејќи не постојат апсолутни научни податоци ,покажуваат дека причинско-последична врска помеѓу употребата на детска порнографија и Комисијата за злосторства против децата, не постои причина да се ограничи нејзиниот пренос на Интернет. Тие, исто така може да укажат на тежината на утврдување на "доба" на "дете" сликано во компјутерски генерирани слики.

Застапниците за децата го нагласуваат ставот дека штетата на детска порнографија се протега многу подалеку на поединецот жртва. Тие тврдат дека децата како целина се жртви на компјутерски генерирана порнографија која ги прикажува децата жртви како сексуални објекти. Многу од полициските службеници тврдат дека штетата достигнува надвор од индивидуалното дете кога порнографија се користи за да заведе други деца. Тие додаваат дека со запоставување да се забрани компјутерски генерирана детска порнографија би можело повторно да се воспостави комерцијална трговија - пополнување на книжарниците со компјутерски генерирани слики, де-сензитивизирање на

општество и поттикнување на побарувачката за таков материјал. Покрај тоа, ако станува невозможно да се направи разлика компјутерски генерирани порнографија од она што го прикажува вистинско дете, гонењето на "вистинска" детска порнографија ќе стане невозможно и детските порнографи ќе биде опремен со уште една авенија на одбрана.

II. Превенирање и сузбивање на детската порнографија

Основна цел на заедничката политика во областа на спречувањето на детската порнографија е хармонизација на законодавствата со прифаќање на обединачени инкриминации на потешки облици на напад врз слободата на личноста, како и детската порнографија што има директно штетно влијание врз развитокот на децата и младите.

Покрај инсистирањето врз примената на меѓународните инструменти (посебно Конвенцијата од Палермо за транснационалниот организиран криминал од 2000г.со дополнителните протоколи кои се однесуваат на трговијата со луѓе). Во последната декада е развиена серија од програми за борба против овој феномен замислени како интерактивно учество и на владини и на невладини организации, но релативно подоцна доаѓа до осознавањето на потребата од преминување кон поефикасни мерки на полициска и судска соработка. Таа е се уште отежната со постоењето во казнените законодавства на различни дефиниции на делата на порнографија, како и различните казни за таквите дела (што ја отежнува примената и на класичните облици на екстремидија и заемна помош во казнените предмети).

Во 2000г. Комисијата предложи усвојување на рамковна одлука за спречување на сексуалната експлоатација на деца и на детска порнографија. Одлуката содржи описи на дела што треба да бидат забранети со националното законодавство (присилба кон дете да се проституира, експлоатирање или профитирање од проституција на деца и.т.н.) при што е опфатена и продукцијата, прометот и прикажувањето, како и самото држење на слики, снимки и други материјали што содржат детска порнографија.

Одлуката предвидува обврска за построго казнување на случаите инволвирање на деца под десетгодишна возраст, деца со заостанат физички или психички развој, вршење на делата заради остварување на профит или во рамките на криминалната организација.

Покрај казните на осудените лица треба да им се изречуваат и забрани за вршење на активности поврзани со надзорот и со воспитувањето на децата. Предвидено е казнување и на правните лица.

Во 2000г. Советот усвои и одлука за спречување детска порнографија преку интернет кој станува се поактуелен проблем.

Одлуката содржи повеќе мерки адресирани во прв ред на националните провајдери на Интернет и нивната обврска да го спречат ширењето на материјали што содржат детска порнографија и да ги известуваат надлежните органи за вршењето на такви дела, како и обврска на државите да ги истражуваат, да ги процесуираат и да ги казнуваат делата. Заради ефикасно откривање и соработка меѓу државите се востановуваат национални контактни точки кои 24 часовно дневно го следат работењето на интернет и на националните провајдери и ги известуваат надлежните органи и ЕВРОПОЛ¹⁸.

¹⁸ Проф.д-р Владо Камбовски, Правда и внатрешни работи на Европската Унија, Скопје 2005
стр.297

2.1.Кривични дела против половата слобода и половиот морал во Р.М

Половата слобода и половиот морал се заштитени со кривичниот законик на Р.М. и со законот за прекршоците против јавниот ред и мир. Криминалитетот против половата слобода и половиот морал (т.в." сексуален криминалитет-delicta carnis) ги чинат кривичните дела предвидени со глава XIX од кривичниот законик.

- **Полов напад врз малолетник што не наполнил 14 години** (член 188)
– Со ова казнено дело инкриминирано е вршењето обљуба со малолетник што не наполнил 14 години (дете) (ќе се казни со затвор од најмалку 8 години)

Потешки облици на делото претставуваат:

- Ако делото го изврши крвен сродник во првата линија или брат, односно сестра, наставник, воспитувач, посвоител, старател, очув, маќеа, лекар или друго лице со злоупотреба на својата положба или при вршење семејно насилство (ќе се казни со затвор од најмалку 10 години)
- Со злоупотреба на неговото душевно заболување, душевна растроеност, немоќ, заостанат душевен развој или друга состојба поради која е неспособен на отпор (ќе се казни со затвор најмалку десет години)
- Ако поради претходните дела настапила тешка телесна повреда, смрт или други тешки последици или делото е сторено од страна на повеќе лица или на особено суров или понижувачки начин (сторителот ќе се казни со затвор најмалку десет години)
- **Обљуба со злоупотреба на положбата** (член 189) – Смислата на инкриминација се состои во заштита на половата независност на лицата што се наоѓаат во некаква позиција на подреденост спрема друг.

Делото го сторува тој што со злоупотреба на својата положба ќе наведе на обљуба или друго полово дејствие лице кое спрема него се наоѓа во однос на подреденост или зависност или со иста намера го малтретира, застрашува или спрема него постапува на начин со кој се понижува човечкото достоинство и човековата личност, (ќе се казни со затвор од три месеци до три години)

Потежок облик на делото претставува кога сторителот е наставник, воспитувач, посвоител, старател, очув, лекар или друго лице кои со злоупотреба на својата положба ќе извршат обљуба или друго полово дејствие со малолетно лице постаро од 14 години кое му е доверено заради учење, воспитување, чување или нега, (ќе се казни со затвор од една до пет години).

Наведувањето на обљуба или друго полово дејствие е дејствие насочено кон создавање или зацврстување воља кај лицето да му се подаде на сторителот, кое во себе не опфаќа примена на сила или сериозна закана (во тој случај би се работело за силување).

-Задоволување на полови страсти пред друг (член 190). Дејствието го сторил тој што пред друг врши полово дејствие на јавно место (ќе се казни со затвор од 3-5 години).

Потежок облик на делото кога сторителот пред дете врши полово дејствие или што ќе наведе дете пред него или пред друг да врши такво дејствие (ќе се казни)

Половото дејствие може да се врши помеѓу две или повеќе лица или само едно лице (егзибиционизам).

- Подведување и овозможување полови дејствија (член 192) – Дејствието го сторил тој што ќе подведена полови дејствија малолетно лице (ќе се казни со затвор од најмалку 5 години).

-Прикажување на порнографски материјал на малолетник (член 193)

Делото го сторува тој што на малолетник кој не наполнил 14 години ќе му продаде, прикаже или со јавно излагање на друг начин ќе му направи достапни

слики, аудиовизуелни и други предмети со порнографска содржина или ќе му прикаже порнографска претстава (ќе се казни со затвор од најмалку 8 години)

Потешки облици на основното дело претставуваат:

- Ако делото е сторено преку средствата за јавно информирање (сторителот ќе се казни со затвор од најмалку 8 години затвор)
- Ако се злоупотреби малолетно лице за изработување на аудиовизуелни слики или други предмети со порнографска содржина или за порнографска претстава (сторителот ќе се казни со затвор од најмалку 8 години)

- Производство и дистрибуција на детска порнографија (член 193-а)

Сторител на делото е тој што произведува детска порнографија со цел нејзина дистрибуција, дистрибуира или пренесува или нуди или на друг начин прави достапна детска порнографија преку компјутерски систем (ќе се казни со затвор од најмалку 5 години)

- Посебен облик на делото сторува тој што набавува детска порнографија преку компјутерски систем за себе или за друг или поседува детска порнографија во компјутерски систем или медиум кој служи за чување на компјутерски податоци со намера за прикажување на друг или за дистрибуција (ќе се казни со затвор од 5-8 години).
- Ако делото од ставовите е 1 и 2 на овој член е сторено преку компјутерски систем или друго средство за масовна комуникација, (сторителот ќе се казни со затвор од најмалку осум години).
- Ако делото од овој член го стори правно лице (ќе се казни со парична казна)
- Намамување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години (член 193-б) – Тој што преку компјутерско-комуникациски средства со закажување средба или на друг начин намамува малолетник кој не наполнил 14 години на обљуба или друго полово дејствие или на производство на детска порнографија и ако со таквата намера е остварена непосредна средба со малолетникот,(ќе се казни со затвор од една до пет години).

- Родосквернавење (член 194) – Делото претставува заштита на противприроден полово општење помеѓу блиски сродници. Дејствието го сторува тој што ќе изврши обљуба со крвен сродник од прва линија или со брат, односно сестра, (ќе се казни со затвор од три месеци до три години).

Потежок облик на делото претставува ако тоа е сторено со малолетник кој не наполнил 14 години, (сторителот ќе се казни со затвор најмалку четири години).

Карактеристика на казнивите дела против половата слобода и половиот морал е таа што никогаш не се знае вистинската нивна димензија и секогаш постои многу голема "темна бројка" а особено таа е изразена посебно кај децата и малолетниците, односно таму каде што тие се жртва на овој криминал. Кај овие казниви дела постојат многу фактори за дестимулација за пријавување. Особено не се пријавува или најмалку се пријавува ако сторителот е татко, притатко, друг член од семејството и сл., а за жал во практиката овој тип на сторителот е доста чест.

Секое семејство по сторениот сексуален деликт над неговото дете или малолетник, пред себе истакнува многу повеќе спречувачки фактори отколку жалба за пријавување на сторителот. Тоа произлегува од фактот што повеќето сакаат да го "покријат срамот" на семејството, се плашат за иднината на своето дете, се плашат од траумите што истото би ги доживеало во кривичната постапка и воопшто дека последиците по жртвата ќе бидат поголеми од "користа што ќе следи со осудувањето на сторителот". Сигурно дека причините за темната бројка се поголеми кога семејството е помалку едуцирано и живее во рурална, отколку кога живее во урбана средина¹⁹.

¹⁹ повеќе за тоа види: М. Крстаноски, *Криминалитет и детекција*, Охрид 2005 г стр.174

III. Застапеноста на Детската порнографија на Балканот

3.1. Анализа на капацитетот и недостатокот во системот за заштита на децата од детска порнографија во БИХ

Развојот на глобалното општество е обележан со нови медиуми, пред сè интернетот, мобилниот телефон, како и едноставни средства за пренос и поседување на податоци. Сите овие медиуми во почетокот се замислени како медиуми кои ќе помогнат во размената на информациите, олеснување на едукацијата и комуникацијата помеѓу луѓето, али нажалост, многу брзо се злоупотребени од страна на криминалците и сите оние кои во интернетот виделе орудие за извешување на свои илегални цели.

Факт е дека вредноста на интернетот како едукационо средство одамна е позната поради богатството на информации. Интернетот исто така за земјите во развој е прифатен како технолошко чудо кое за жал, пружи голема можност за злоупотреба на децата. Интернетот стана голема индустрија и средство за помош со ко заработува огромно количество на пари, а парите во голем број случаеви се заработуваат управо преку децата.

Интернетот овозможил експанзија на едно од вознемирувачките феномени а тоа е **детската порнографија**, за што сведочат големиот број на порнографски содржини на страниците на интернет.

Детската порнографија дефинитивно станала еден од раширените облици на сексуално злоупотребување на деца и малолетници. Постојаното усовршување и поголемата достапност на употреба на електронски средства за комуникација, злоупотребата на детската порнографија достигнува несогледиви размери, што опфаќа едноставен систем и спротиставување на детската порнографија и нејзиното спречување како на меѓународно така и на ниво на Босна и Херцеговина (БИХ).

Основ за спротиставување, спречување и казнување на овој вид на злоупотреба на деца и малолетници постои во меѓународните документи кои ги гарантираат основните човекови права, вклучувајќи деца и малолетници, а кои

претставуваат најширок правен оквир и основа за заштита и гарантирање на човековите права и слободата на децата.

Секоја држава спрема меѓународните јавни права, ратификација на конвенција, протоколи и меѓународни договори, се обврзува своите закони да ги усклади со прифатените меѓународни документи.

БИХ во тој правец отишла чекор напред, па Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи и Уставот на БИХ осигурил предност пред домашните закони и истовремено прифатила повеќе конвенции кои се најбројни во Уставот на БИХ и со тоа значително ги проширила стандардите за заштита на човековите права и слободи.

Заштитата на децата од детска порнографија е осигурен преку останатите конвенции кои БИХ покасно ги ратификувала, а кои исто така содржат забрана за сите видови експлоатација и злоупотребување на децата. Во целосната изработка на овој документ во обзир се земени најзначајните инструменти со кои се создава директна обврска на БИХ во смисла ускладување на позитивното законодавство во областа на борбата против детската порнографија.

Со обзир дека во прашање е релативно нов феномен, во воведниот дел на оваа анализа се шири објаснувањето на основните карактеристики на овој вид на организиран криминал, а во понатамошниот текст се анализира *"Капацитетот, процедурата и недостатоците во системот на заштита на децата од детска порнографија во БИХ"* и презентира препорака за развој на *"Модел во борба против детската порнографија во БИХ"*.

Детска порнографија

Детската порнографија е глобална криминална активност која најмногу се шири по пат на интернет. Директна жртва се деца злоупотребени за производство на порнографска содржина, а индиректни жртви се деца кои користат интернет со што остваруваат пристап до овој вид на содржина. Иако во последните години се интензивира активноста на пронаоѓање начин за спречување на овој вид на злоупотреба на децата, општествените заедници и понатаму не воспоставиле делотворен систем и мерки со кои се овозможува овој вид на криминална активност. Во последните години се настојува со комбинирање на едукација, измена на законот и развој на сигурност на

интернетот воспоставувајќи систем за намалување на детската порнографска индустрија и педофилија. Владите во цел свет работат на создавање средина во која децата ќе можат да се дефинираат себе и да остварат свое право на нормално растење.

Децата на жалост и порано а и сега, биле предмет како на психичка така и на физичка злоупотреба. Приносени се како верски обреди, искористувани како работна сила, војници и робови во бројни општества во минатото, а во некои земји тоа сеуште се користи. Во бројни култури женските деца се повеќе искористувани, бидејќи се често сфатени како нешто помалку човечко, помалку вредно.

Иако во последните години се интензивирани активностите на меѓународните заедници и големиот број на земји, децата во денешното општество и понатаму ги следи голема опасност и тоа управо од средината која треба да им осигури нормално и здраво растење.

Интернет и педофилија

Сексуалното злоупотребување на деца е посебен облик на злоупотребување кое остава трајни последици на детската психа. Детската порнографија и педофилија спаѓаат во сексуално злоупотребување поврзано со експанзија на информациската и комуникациската технологија, пред се интернетот. Интернетот успеал со својот раст и ширење да ја разбие традиционалната комуникациска бариера и осигурува достапност на информации за секоја особа која поседува компјутер во било кое време и на било кое место во светот. Децата станале најранлива корисничка група која најмногу се користи на интернет, а не ги познаваат сите опасности кои во тој "простор" постојат.

Тешко е да се одреди раширеноста на интернет, бидејќи тој непрестано се шири од ден на ден, а сеуште не постои сеопфатен и ефикасен начин за проверка на сите информации кои се наоѓаат на мрежата. Интернетот стана глобално средство за комуникација. Последиците од злоупотреба на интернет технологијата стануваат несогледливи, бидејќи не е воспоставен ефикасен систем за заштита на корисниците.

Интернетот стана голема индустрија и средство за помош на оние кои заработуваат огромни количини пари, а еден од начините кои влијаат да се заработи е феноменот познат под името "детска порнографија".

Во последните неколку години се содржи "детската порнографија" акумулирајќи на страницата на интернет што треба да претставува и сигнал за узбуна сите заедници да почнат адекватно да реагираат на ова појава.

Она што станало секојдневие е всушност фактот дека непрестано расте мрежата на педофилија во речиси сите земји во светот. Бројот на откриени случаи на педофили постојано расте што всушност ни зборува колку проблемот на детската порнографија станал сложен и озбилен.

Во БИХ, меѓутоа и во други земји, сеуште е присутно негирање на проблемот на детската порнографија. Јавноста ова тема често ја нарекува "неморална". Меѓутоа овој проблем нема едноставно да исчезне ако се "стави во фиока".

Интернетот е сепак средство за комуникација кое го управуваат луѓето. Како таков, тој е повредлив и лесен за злоупотреба бидејќи нуди голем број можности за негово криминално искористување меѓутоа иста така овозможува да во врска со неговата злоупотреба се најдат адекватни технички решенија.

Голем број на детски злоупотребувачи користат интернет како медиум, бидејќи во анонимност може да дојдат до детска порнографија, така да интернетот го помага развојот и ширењето на педофилијата и како таков претставува средство за извршување кривично дело.

Студентот Бара Марио од Хрватска во својата семинарска работа го напишал следното: *"Едноставен пристап до материјалите на педофилските веб-страници може погрешно да ги насочи младите на заклучок дека нема ништо лошо во порнографските активности во кои се вклучени деца и малолетни лица, бидејќи децата растат во средина каде што рекламите и трендовите ги учат што е "ин" па така некои можат погрешно да сватат дека и таквата содржина на страницата е нормална. Повеќе не постои илузија, никој не може да порекне дека не се наоѓаме пред озбилни, глобални проблеми за злоупотреба на децата по пат на Интернет".*

Основна карактеристика на ова криминална активност е факторот дека децата повеќепати стануваат жртви. Децата првенствено се злоупотребуваат

физички и сексуално, а другиот пат кога тоа злоупотребување јавно се прикажува или биде видено од страна на кој знае колку лица. Овој вид на жртви може да се повтори во недоглед во секоја наредна репродукција, а може да репродуцираат на неогранишен број на места по пат на интернет и други современи средства за пренос на податоци.

Интернетот го користат повеќе од 125 милиони луѓе ширум целиот свет. Само на основа на овој податој можеме да создадеме претстава колку овој проблем е застрашувачки за децата кои се жртва на детската порнографија. Детската порнографија е материјал кој често може да го изработи член од фамилијата или детски познаник или пак пријател со цел задоволување на своите сексуални потреби меѓутоа и заради продажба по пат на интернет. Таквите особи објавуваат и продаваат слики од своите деца или ги тераат во некои случаи на проституција. Постојат примери каде одредена група на своја страница објавуваат фотографии од својата фамилија на кои се наоѓаат и нивните деца. Тие слики иако не се снимени заради педофилска намера, заради наследувањето на родителите, педофилите можат да ги користат како сексуална стимулација. На тој начин родителите индиректно ги злоупотребуваат своите деца изложувајќи со погледот милион корисници на интернет.

Кои се лицата кои бараат свое сексуално задоволување во децата?

Таквите особи имаат многу мала совест што е често последица на раното доживување на траума, а често како деца и самите биле злоупотребувани. Пореметувањето на супер егото и пореметувањето на контролата на импулси придонесува до оваа појава.

Возрасните особи кои во детството често ги менувале старателите можат да имаат голема потешкотија во одржувањето на траен и стабилен однос со другите возрасни особи што исто така може да предизвика сексуално насилство над децата. Пореметувањето може да се манифестира низ чувствување на анксиозност, недоверба, несигурност, неконтролиран бес и неможност за развој на социјалните односи. Лицата со такви недостатоци често се ослонуваат на децата како би ги задоволиле своите психо-сексуални потреби.

Во близина на децата тие се чувствуваат надмоќни, сигурни во себе, бидејќи тие се оние кои доминираат во вршење контрола над некој.

Особите кои злоставуваат деца се воглавно врло високо или исклучиво сексуално ориентирани спрема нив, што не значи да таквите луѓе не живеат на привид во нормалните семејства, обичен живот, а често и самите имаат деца. Може да припаѓаат во сите социо-економски групи и раси како и да поседуваат висок или низок степен на образование.

Неодамнешните случувања ни покажуваат дека педофилите постојат и помеѓу свештениците и просветните работници и сите други професии со што би требало да се занимаваат со образованието на младите и нивното духовно здравје. Тоа е доказ за погрешни предрасуди дека злоставувањето на децата воглавно доаѓа од сиромаштијата и пониските образовни општествени слоеви. Сексуалните злоставувачи на деца вклучувајќи ги и оние кои се служат со интернетот како средство за задоволување на своите потреби ја сочинуваат категоријата на опасни криминалци. Некои од нив сватиле дека погрешиле, меѓутоа заради слабата контрола на импулсите ја повторуваат својата посета на страниците со педофилски содржини или одат понатаму кон отворено сексуално задоволување на децата.

Како би се решил овој тежок проблем во некои држави применуваат хемиска или хируршка кастрација. Сето тоа зависи од низа фактори коако што се: должината на траењето на казната, психолошките карактеристики, начинот на третман на тој квалитет после завршениот третман.

Неопходно е посебно психијатриско лешење на злоставувачите на деца кое е потребно да продолжат и после издржувањето казна преку психолошка, фармаколошка и социолошка помош со обзир дека процесот на реинтегрирање после враќањето на слобода е посебно тежок кај ова група на злоставувачи. Полицијата може да ја извести општината за враќањето на слобода на овие т.н.бивши казнени лица како би се намалила можноста за повторно злоставување на деца. Ова мера може да предизвика страв кај родителите па педофилите често се следени, имотот им се уништува, оневозможувајќи им се запослување (вработување) се поради тоа а во последно време се избегнува овој обид за превенција и заштита на децата од педофилија.

Педофилите се обидуваат да ги прикажат децата како сексуално битие како би се оправдале за своите настраности и прикажале себе како некој нормален. Злоставувачите често се обидуваат на фотографиите да прикажат како се смеат или имаат неутрален израз на лицето и многу ретко децата во тие

приказни покажуваат со знакови неприлагоденост со цел објаснување на "добрите" намери спрема децата.

Како да се заштитат децата?

Родителите често се во заблуда мислејќи ако децата им се на око, ако се наоѓаат во својот дом, дека се со самото тоа сигурни. Некои се најсреќни кога детето може да купи дигитрон, и го стави во соба како би се со тоа помалку занимавал. Родителите би требало на децата да им дадат до знаење дека се заинтересирани за нивните активности барајќи од нив да им ги покажат страниците кои ги посетуваат. Денес на пазарот постојат и така наречени "дадилски" програми кои овозможуваат детален пристап до страниците со непримерна содржина без потребна лозинка која ја креираат родителите. Треба да се има на ум дека можната стрикна забрана може да предизвика спротивност т.е. да го зголеми интересот кај децата и да го направи интернетот поактивен. Страниците кои децата ги посетуваат родителите може да ги видат и проверат она што било отворено на интернет од страна на децата (history folder).

Како што ги познаваат нивните школски другари родителите треба да се интересираат и за нивните познанства стекнати преку интернет и да ги предупредат дека сепак странец е странец бидејќи никогаш не може да се биде сигурен кој се крие зад надимакот (nick-name) од другата страна на линијата. Треба да им се објасни дека никогаш не треба да зборуваат за своите лични податоци ниту податоците за својата фамилија, бидејќи не може да се знае што непознатиот со нив може да направи.

Симптоми кои ја откриваат детската изложеност, можните детски активности

Симптомите кои родителите можат да ги откријат кај детската изложеност на порнографски материјал се изразени низ сексуалното однесување или знаење за "спојување" неадекватно за времето на детето. Добротата на детето мора да биде основна цел на секој родител и тие се оние кои треба да го осигурат детето, со своите способности и финансиски можности, квалитетно живеење со следење на детскиот телесен, психички и друштвен развој.

Секогаш интернетот не го користат само возрасните туку и децата чие слободно време најчесто го користат за сурфање по мрежите на интернет што значи дека треба адекватно да се заштитат. Постојат два начина да детето потенцијално биде повредено со детска потнографија.

Децата како случајни набљудувачи барајќи по интернет страниците или и самите како субјекти стануваат жртви на злоставувачите обележани на фотографии а потоа објавени на мрежата на интернет.

Децата исто така можат да бидат изложени на педофилија и преку некои форми на текстови, цртежи или комуникација преку "chat-room-a".

IRC (internet realy chat) претставува посебна опасност за децата бидејќи корисниците скриени позади лажниот идентитет (nick-name) и годините доаѓа во директен контакт со нив. Не им се потребни никакви посебни компјутерски вештини, бидејќи интернетот овозможува едноставно пребарување и лесно користење.

Користените форуми (chat rooms) бараа потенцијални жртви и можност да ги намамат на евентуална средба.

Децата предатори (child predators) претставуваат беспримерен вид на човечка злоба. Педофилите сега имаат можност да го сокријат идентитетот и да се доближат доволно близу до своите потенцијални жртви претставувајќи им се како тинејџер или врсник (teen). Тие одат толку далеку што се организираат и меѓусебно разменуваат информации, како би си помогнале едни со други да што полесно се приближат до жртвата.

Во форумите (online chat rooms) расправаат за стратегијата за привлекување на деца и нивно искористување, како да ги излажат родителите создавајќи лажна сигурност од страна на злоставувачот во близина на жртвата.

Се проценува дека околу 24 милиони деца во некои моменти во текот на денот се на мрежата на интернет (online) а голем дел од нив се среќаваат со некои од педофилските содржини на интернет. Педофилските групи креираат интернет страници на кои објавуваат информации кои ги упатуваат децата да ги убедат дека односот помеѓу детето и возрасната особа е природна и нормална.

Митот дека светот на педофилијата и детската порнографија е тешко достапен до децата само докажува колку општеството води грижа. Тие се во состојба да извршат свои криминални активности насекаде во светот каде што

постои слободен пристап до интернет. Живееме во свет во кој се заговара слободата на граѓаните, медиумите, истражувањата и приватноста.

Девијантноста отишла толку далеку да педофилите бараат за себе слобода за сексуално истражување и при тоа се користи интернетот за објаснување на своите ставови. Штетниот ефект на младите кој доаѓа во контакт со содржината е голем и претставува озбилна закана по неговата сигурност.

Босна и Херцеговина и проблемот со детската порнографија и педофилија

Во БИХ секој ден се повеќе расте бројот на корисници на интернет.

Во БИХ искористувањето на децата или малолетни лица за порнографија е кривишно дело како и запознавањето на децата со порнографијата.

Иако во БИХ не се обелоденети посебни податоци сепак можеме на основа на истражувањата во земјата и регионот да се споредат податоците кои се многу слични во целиот простор, а кои покажале дека децата кои редовно користат интернет во периодот од 10 до 17 години секое петто дете било изложено на непристојна сексуална понуда.

Најголем број на сексуални пораки и договори за средби децата примаат во периодот од 10 до 13 години која всушност сметајќи го опфаќа и излегувањето на децата надвор од куќата.

Се претпоставува дека од вкупниот број вакви случаеви само 10% од нив биле пријавени во полиција. За жал има многу деца кои низ интимен разговор преку интернет ги искажуваат своите чувства, криење и трауми од кои последиците се чувствуваат со текот на годините.

Спрема податоците од светската статистика секое четврто девојче и секое шесто момче доживува некој облик на сексуално злоставување. Најзагрозени се децата во тинејџерскиот период односно од 10 та до 13 та година бидејќи тие во тој период не се во состојба да се дефинираат самите себе, ниту пак можат толку лесно да прават разлика помеѓу нормална и необична работа и невообичаениот став на другите возрасни спрема нив.

Најчест начин на привлекување на децата

Педофилите без обзир на културните разлики, образованието, материјалниот статус имаат секаде сличен пристап кон децата. Во форумите (chat room) во почетокот им се претставуваат како нивни врсници, праќајќи им вицееви и смеи како детето би поткликнал на отворен разговор, а како разговорот продолжува и степенот на доверие помеѓу нив и децата расте. Набрзо бараат и средба. Испитуваат за нивното место за живеење и адреса, за родителите, училиштето во кое одаат, значи ги бараат сите оние информации кои им се чини како корисни за да можат да зборуваат што поблиску со тие деца. Низ разговорот ги наведуваат на сексот а сето тоа преку шега, а потоа од нив бараат нивни фотографии или ги наговараат на фотографирање на провокативна сцена. Неретко, педофилите им праќаат порнографски слики како би ги убедиле дека тоа е сосема вообичаено и дека и тие би требале да го пробат истото. После таквите сцени децата претрпуваат шок, меѓутоа многу ретко тоа е пријавено поради чувството на срам и криење кое се создава во нив. На жалост, често не се во состојба да проценат кои се тие личности со кои комуницираат така да многу лесно ги даваат своите лични податоци кои потоа може да ги доведат во ситуација да станат жртви.

Цензура и можна заштита

По целиот свет се бара начин за заштита на децата од содржините кои можат да ги повредат децата на интернет. Во овие активности потребно е да биде внимателен и да ги почитува основните човекови права, права на слободна комуникација и уживање во слободата на изразување.

Голем број на држави настојуваат да се придржуваат на слободата на медиумите кои се гарантирани со меѓународни закони, меѓутоа повеќето се сложуваат дека облиците на комуникација кои опфаќаат криминал, расизам, тероризам, педофилија и други слични активности припаѓаат под правото на цензура.

Традиционалните мерки на цензура до сега не биле успешни во новиот новото безгранично, виртуелно окружување кое го создава интернетот. Лицата

одговорни за детско користење на интернет, било да се тоа родители или едукатори или наставници, мораат да преземат одговорност и сигурна заштита на децата од непожелна содржина.

Одржани се неколку меѓународни конференции со цел создавање на т.н. Cyber или кибернетичка полиција и модернизација во правосудните и полициски органи.

Основните заклучоци се однесуваат на потребата на освојување на етички закони кои едноставно ќе ги прифатат сите интернет компании. Не е понуден механизам кој би ги осигурил овие закони да се применуваат на интернет во светот.

Голем број на земји како што е САД се повикува на законот за задолжително предупредување кое треба да се појави на мониторот (Дали сте помлади од 18 години? Ако сте помлади кликнете овде....) како би ги обесхрабриле младите во пребарувањето на непримерни страници, меѓутоа проблем е тоа што многу од тоа предупредување го игнорираат. Некои од земјите предвидуваат високи парични казни за оние кои објавуваат легално материјал на некој од страница а казната ќе се зголеми и до 50.000\$ за секој ден колку што материјалот бил изложен на интернет.

Најголема грешка во инсталирањето на агресивен легален механизам за одговор во заштитата на децата од порнографија во cyber просторот е спорно прашање и конфликт поради загарантираните права на слободата на медиумите. Никој не го оспорува правото на пристап до јавноста на информативно-едукативски материјали, меѓутоа во меѓувреме тоа право мора да биде балансирано со правото на детето кое треба да биде заштитено од било која форма на сексуална експлоатација и изложеност на негативни страници на интернет.

Постојат различни филтрирачки системи преку кои се пронаоѓаат непожелни содржини и информации на веб страниците, исто така се отвараат посебни телерфонски линии на кои граѓаните пријавуваат непожелни содржини на кои наишле. Комбинирајќи ги овие мерки и соработка со правосудството може да се постигнат значајни резултати.

Сепак родителите или старателите имаат најголема одговорност во одгледувањето и образованието на детето, а најдобар интерес кон детето мора да биде неговата основна грижа. Поединечните мерки за борба против

педофилијата не ги давале посакуваните резултати, меѓутоа вклучувајќи ги пошироките меѓународни заедници од локално ниво до највисоко, прилагодување на закон, развој на кибернетска полиција, ширење правилни социјални и културни вредности на интернет и едуцирање на родителите и децата, можност да се создаде средина во која на децата ќе им биде осигурено нормално и здраво растење.

Информирање, едукација и пронаоѓање на прав пристап спрема децата е можеби сепак најдобар начин на нивна заштита.

3.2.Анализа на правниот систем кој се применува во БИХ

3.2.1.Меѓународни правни стандарди во областа на борбата против детската порнографија во БИХ

Конвенција за сувер криминал од Советот на Европа

Член.1.Дефиниција

Во оваа конвенција:

а. терминот "информатички систем" означува секоја уред или група меѓусебно споени или поврзани уреди, од кои една или повеќе од нив на основа на програма автоматски обработуваат податоци;

б. терминот "компјутерски податоци" е секое претставување на факти, информации или концепти во облик погоден за обработка во компјутерски систем, вклучувајќи програма која е во состојба да предизвика компјутерски систем да се изврши одредена функција;

в. терминот "давателот на услугата" значи:

1. секое јавно или физичко лице, која ги снабдува своите клиенти за да комуницира со компјутерски систем и

2. секое друго лице кое обработува или продава информатички податоци како комуникациска услуга или корисниците на тие услуги;

г. терминот "податоци за сообраќајот" значи дека сите информации во врска со комуникација на податоци, кои беа креирани со помош на компјутерски систем кој е дел од комуникацискиот синџир, а кои укажуваат на потеклото на податоците на комуникација, нејзината дестинација, пат, времето, датумот, големината, времетраењето или видот на овие услуги.

Посебно место во однос на обезбедувањето на заштита на децата од порнографија зафаќа со **Европската конвенција за компјутерски криминал**²⁰. Конвенцијата за компјутерски криминал на Советот на Европа е досега најголемата, најсодржинскиот и највисок квалитет на европскиот документ на овој тип на криминал. Оваа конвенција е претставена како меѓународно-правен инструмент со кој се регулира проблем поврзан со користење и пренос на информации и податоци преку информатички и телекомуникациски систем, а содржи комплетна дефиниција која објаснува што се тоа информатички системи и податоци со кои се пренесува и се користат.

"Секс индустријата" како на глобално ниво така и на национално ниво остварува милионски суми, чиј значаен дел оди на детската порнографија која се шири и продава по пат на интернет меѓутоа и други средства за комуникација.

Овој посебен облик на злоупотреба на децата се почесто е застапен, а истражувањата зборуваат дека детската порнографија на страницата на интернет е во постојан пораст.

Причината за тоа најверојатно лежи во фактот дека интернетот како медиум претставува средство со кое во анонимност може да се дојде до детската порнографија, негово објаснување и ширење.

Сексуалните злоставувачи на деца, вклучувајќи ги и оние кои се служат со интернетот како средство за задоволување на своите потреби, сигурно ја сочинуваат категоријата на опасни криминалци кои се склони кон рецидивизам кој тежне кон идентификација во земјите кои немаат развиени технички и човечки потенцијали за борба против овој вид на криминалитет.

Конвенција за суверен криминал ВЕ-член 9. Кривични дела поврзани со детската порнографија

1. Секоја земја ќе освои закони и други потребни мерки како внатрешното законодавство кривичноправно ги санкционира намерните неовластени постапки:

а) производство на детска порнографија за нејзина дистрибуција по пат на

²⁰ Конвенцију о cyber kriminalu Vijeća Evropa Bosna I Hercegovina je zaedno s Pratećim protokolom potpisala 9.2.2005.g, ratificirala 19.5.2006.g, a isti su stupili na snagu 1.9.2006.g str.18

информатички систем;

б) нудење или фактори достапни до детска порнографија по пат на информатички систем;

в) дистрибуција или пренесување на детската порнографија по пат на информатички систем;

г) добивање на детска порнографија по пат на информатички систем за себе или друг;

д) поседување на детска порнографија во информатичкиот систем или на медиум за складирање на информатичките податоци.

2. Во однос на став 1 од овој член изразот "детска порнографија" вклучува порнографски материјал кој визуелно прикажува:

а) малолетници како учествуваат во сексуално експлицитно однесување;

б) лице кое изгледа како малолетник кое учествува во сексуално експлицитно однесување;

в) вистинска слика која го претставува малолетникот како учествува во сексуално експлицитно однесување.

3. Во однос на став 2 од овој член изразот "малолетник" ги вклучува сите лица во периодот помлади од 18 години. Меѓутоа, земјата може да утврди и пониска временска граница, која не може да биде под 16 годишна возраст.

4. Секоја земја може да се придружи на неприменување во целост или делумно на точка г) и д) од став 1 т.е. точка б) и в) од став 2.

Коментар

Уставот на БИХ и Уставот на субјектите (Федерацијата на БИХ и Република Српска) вклучува обврска на примена на меѓународни стандарди во склад со Конвенцијата која ја ратификувала БИХ.

Во склад со уставните одредби во сите закони кои се донесуваат во БИХ задолжително мора да се вклучат стандардите кои ја утврдуваат и наведената Конвенција и Протоколите па и ова нова со која неодамна БИХ стана членка.

Конвенцијата за компјутерски криминал поточно во член 9 се истакнува обврската на државите членки да во своите закони вклучат кривични дела како

посебна категорија на кривични дела што е внесено и во самите кривични закони кои се применуваат во БИХ.

Конвенцијата јасно нагласува дека државата мора да утврди кривични дела за:

- 1) **производство** на детска порнографија и нејзина дистрибуција по пат на информатички систем;
- 2) **нудење** или давање достапност на детската порнографија по пат на информатички систем;
- 3) **дистрибуција** или пренесување на детската порнографија по пат на информатички систем;
- 4) **добивање** на детска порнографија по пат на информатички систем за себе или другите;
- 5) **поседување** на детска порнографија во информатичкиот систем или во медиум за складирање на информатичките податоци.

Меѓународни договори кои БИХ треба да ги реши:

Во наредниот период БИХ треба да пристапи кон **Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на децата од сексуално искористување и сексуално злоупотребување (злоупотреба)** како и да го употреби системот на заштита на децата од било кој облик на сексуално злоупотребување и експлоатација.

Исто така важно е да се нагласи и веќе раното прифаќање на меѓународните стандарди содржани во:

Конвенцијата за правото на детето од 1989 година (преземена sukcesивно од страна на БИХ).

Тоа е основен меѓународен документ кој воспоставува и исцрпно листи и ги признава специфичните права на детето и кои за земјите потписнички конвенцијата создава обврска во поглед на усогласување на законите поради признавање на овие права и низ листата на заштита на правата на детето т.е.институционално е овозможување на уживање и заштита на овие права во својата држава.

Како и претходните документи со кои се гарантира заштитата на децата од било кој облик на сексуално злоупотребување и експлоатација се користат и следниве меѓународни документи:

- Факултативен протокол од Конвенцијата за правата на детето за продажба на деца, детска проституција и порнографија (Службен весник БИХ- Меѓународен договор, бр.5/02);
- Протокол за спречување, запирање и казнување трговија со луѓе, поготово жени и деца, кои се дополнети во Конвенцијата на ОН против транснационалниот организиран криминал²¹;
- Европска конвенција за спречување трговија со човечки органи²².

Факултативен протокол од Конвенцијата за правата на детето за продажба на деца, детска проституција и порнографија од 2000.година (БИХ ја ратификувала 2002 година).

Ова е најзначаен меѓународен документ кој се однесува на продажбата на деца, детска проституција и детска порнографија. Со обзир дека БИХ го ратификувала се обврзала на ускладување на своето законодавство со овој протокол поради што е одредено од страна на членовите на протоколот нужно да се навести дали тоа ускладување постои. За ова повеќе ќе има после излагањето на постоечката национална правна рамка.

3.3. Домашни правни стандарди во областа на борбата против детската порнографија

Кривично законодавство

Основниот облик на заштита на децата од детска порнографија како организирана криминална активност е содржан во кривичниот закон кој се применува во БИХ. Кривичните дела кои директно се однесуваат на "детската

²¹ Важи на Одлуке о ратификацији Протокола за спречување, заустављање и казнување трговине људима, нарочито женама и дјецом, којим се допунjuje Конвенција УН-а против транснационалног организираниог криминала ("Службени гласникБИХ"-Меѓународни уговори, бр.3/02)

²² Потписано од БИХ 2005.године; ратификована 2007.године.

порнографија" уредени со ентитетско кривично законодавство. Овие закони содржат два облика на кривични дела (Кривичен закон на ФБиХ, РС-ка и Областа Брчко во БИХ) а се во надлежност на областа на канцелариите на обвинителот во БИХ, односно јаното обвинителство во Областа Брчко во БИХ.

Кривичниот законик на областа Брчко во Босна и Херцеговина

Член 208. Искористување на дете или малолетник поради порнографија

(1) Кој детето или малолетникот го сними заради изработка на фотографија, аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина или поседува, увезува, продава расфрла или прикажува таков материјал, или таа личност го наведе на учество во порнографска претстава, ќе се казни според законот со казна затвор од една до пет години.

(2) Предметите кои биле наменети или употребени за започнување на кривичното дело од став 1 од овој член ќе бидат одземени, а предметите кои настанале при почнувањето на кривичното дело од став 1 од овој член ќе се одземат и ќе се уништат.

Член 209. Запознавање на детето со порнографијата

(1) Кој го продава детето, прикажува преку јавни излагања или на некој друг начин прави пристапност до додадени фајлови, слики, аудио-визуелни и други предмети со порнографска содржина, или му се прикаже порнографска претстава , ќе се казни со парична казна или казна затвор од една година.

(2) Предметите од став (1) од овој член ќе бидат одземени.

Кривичен закон на Република Српска

Член 199. Искористување деца и малолетници за порнографија

(1) Кој злоупотребува дете или малолетно лице за изработка на слика, аудио- визуелен материјал, или други предмети со порнографска содржина или дете и малолетно лице злоупотребува за порнографска претстава, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

(2) Предметите и средствата од став (1) ќе му се одземат.

Член 200. Производство и прикажување на детската порнографија

(1) Кој нуди, дистрибуира, прикажува или јавно излага или на друг начин ги прави достапни фајловите, сликите, аудио-визуелните или други предмети кои претставуваат детска порнографија или кој изработува такви материјали, набавува или ги држи или кој прикажува детска порнографска претстава, ќе се казни со парична казна или со казна затвор од една година.

(2) Ако делото од став 1 е извршено на лице помладо од 16 години, сторителот ќе се казни со затвор од три години.

(3) Ако делата од претходните ставовисе извршени преку средства за јавно информирање или по пат на интернет, сторителот ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

(4) Под поимот детска порнографија во смисла од овие одредби се подразбира порнографски материјал кој визуелно прикажува:

- а) дете или малолетно лице кое е учесник во евидентно сексуално однесување, и
- б) реалистични слики кои го прикажуваат детето или малолетното лице кое учествува во евидентното сексуално однесување.

(5) Предметите и средствата од став 1 и 2 од овој член се одземаат.

Кривично право во федерацијата

Член 211. Искористување на детето или малолетникот поради порнографија

(1) Кој детето или малолетникот ќе го сними заради изработка на фотографија, аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина или поседува, увезува, продава, дистрибуира или прикажува таков материјал , ќе се казни со затвор од една до пет години.

(2) Предметите кои биле наменети или употребени за започнување на

кривичното дело од став 1 од овој член ќе бидат одземени, а предметите кои настанале со започнувањето на кривичното дело од став 1 од овој член ќе се одземат и уништат.

Член 212. Запознавање на детето со порнографијата

(1) Кој го продава детето, прикаже или јавно излага или на друг начин прави достапни фајлови, слики, аудио-визуелни и други предмети со порнографска содржина или му прикажува порнографска претстава, ќе се казни со парична казна или казна затвор од една година.

(2) Предметите од став 1 од овој член ќе се одземат.

Коментар

Во рамките на постоечките кривични дела во бх.законите кои ја дефинираат детската порнографија на ниеден начин не е усогласен периодот на детето кој е утврден во рамките на Конвенцијата за компјутерски криминал во член 9 каде е утврден најнизок период на детето до 16-та година.

Дефиницијата за кривичните дела во кои се регулира противправното достапување спрема децата кога е во прашање "детската порнографија" ја препознаваме во рамките на два члена од законот:

- кога детето е жртва на искористување заради порнографија;
- кога детето е жртва заради запознавање со порнографска содржина и тоа во однос на дефиницијата на детето и малолетникот како што е утврдено со дефиницијата за малолетник во кривичното законодавство на БИХ.

Според дефиницијата која експлицитно ги дефинира кривичните дела кои се однесуваат на порнографијата постои и кривично дело кое индиректно може да се поврзе со кривичното дело порнографија, а кој постои во рамките на сите кривични закони (КЗ БИХ, КЗРС, КЗФБИХ, КЗБД).

Неовластено снимање на слики- неовластено фотографирање –неовластено оптичко снимање.

КЗ БиХ Член 189. Неовластено оптичко снимање

(1) Кој фотографски, филмски или на друг начин снима друга личност без нејзина дозвола во нејзината просторија или кој таквата снимка директно ја пренесува на трето лице, или кој таквата снимка ја покажува или на било кој друг начин овозможува да се запознае со него директно, ќе се казни со парична казна или казна затвор до три години.

(2) Службено лице кое прави кривично дело од став 1 од овој член во вршењето на службата, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

(3) Кога детето или малолетникот се снимаат заради изработка на фотографија, аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина или поседува, извезува, продава или прикажува таков материјал, ќе се казни со казна затвор од една до пет години.

(4) Предметите кои биле наменети или употребени за учество во кривичното дело од став 1 и 3 од овој член ќе се одземат и уништат.

КЗРС – Неовластено фотографирање – Член 175

(1) Кој неовластено прави фотографии, филмски или други снимки од некои лица или некоја просторија без негова дозвола со што ја повредува неговата приватност или кој таквата снимка ја дава или покажува на трето лице или пак на некој друг начин овозможува да се запознае со него, ќе се казни со парична казна или затвор од една година.

(2) Ако делото од став 1 од овој член го стори службено лице со злоупотреба на службената должност или овластување ќе се казни со затвор до три години.

КЗ Областа Брчко во БИХ – Неовластено оптичко снимање – Член 186

(1) Кој фотографира, филмски или на друг начин снима други личности без нивна дозвола во нејзината просторија или кој таквата снимка непосредно ја пренесува на трето лице или кој ја покажува таквата снимка или на некој друг начин овозможува да се запознае со неа, ќе се казни со парична казна или казна затвор од три години.

(2) Службеното лице кое прави кривично дело од став 1 од овој член во обавувањето на службата, ќе се казни со казна затвор од шест месеци до пет години.

(3) Кој детето или малолетникот го снима поради изработка на фотографија, аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина, или поседува, увезува, продава, расфрла, или прикажува таков материјал, ќе се казни со затвор од една година до пет години.

(4) Предметите кои биле наменети или употребени за започнување кривично дело од став 1 и 3 од овој член ќе бидат одземени, а предметите кои се акт на

кривичното дело од став 1 и 3 од овој член ќе се одземат и уништат.

Дефиницијата која постои во бх.законите не е прецизна т.е. на различен начин ја дефинираат "детската порнографија" што во пракса има за последица различно разбирање на кривичните дела на искористување на деца и малолетници за порнографија.На пример:

1.Во КЗРС искористувањето на децата или малолетни лица за порнографија постои во ситуација кога се злоупотребени деца или малолетни лица:

- за изработка на слика, аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина;
- за порнографска претстава.

2. Во КЗФБиХ и КЗБДБиХ искористувањето на децата и малолетниците заради порнографија постои кога детето или малолетникот:

- сними заради изработка на фотографија или аудио-визуелен материјал или други предмети со порнографска содржина....
- поседува или увезува или продава или расфрла или прикажува таков материјал;
- или наведува на учествување во порнографска претстава во КЗБД

Во кривичните закони во БиХ на различен начин е дефинирано производството и прикажувањето на детската порнографија, односно употребувањето на детето за порнографија

Спрема КЗРС- кој:

- нуди;
- дистрибуира;
- прикажува (јавно излага или на друг начин прави достапна евиденција, слики, аудио-визуелни или други предмети кои претставуваат детска порнографија;
- кој ги работи тие производи, набавува, држи или кој прикажува детска порнографска претстава (мора да се докаже намерата на дистрибуцијата)

Во рамките на ова дефиниција според разликувањето на периодот на детето и фактот дека кривичното дело извршено по пат на средства за јавно информирање или по пат на интернет, се дефинира и поимот на детска порнографија, односно што се подразбира под материјалот кој содржи детска

порнографија:

- детето или малолетното лице е учесник во евидентното сексуално однесување
- реалистична слика го прикажува детето или малолетното лице кое учествува во евентуалното сексуално однесување.

Во КЗФБиХ и КЗБД и самиот назив во овие кривични дела е поинаков, а тоа е запознавање на детето со порнографија која подразбира:

- продавање детска порнографска содржина;
- прикажување или јавно излагање, прави пристапен случај, слики аудио-визуелни или други предмети со порнографска содржина од детето;
- прикажување порнографска претстава на детето,

Кога е во прашање начинот на извршување на кривичното дело, вклучени се две можности и тоа:

- по пат на информатичкокомпјутерска технологија;
- класичен начин.

Од наведените кривично правни норми воочивме дека голем број на начини на факти на кривични дела кои се сметаат за "детска порнографија" се опфатени во кривичното законодавство на БиХ, меѓутоа кривичните норми во ентитетските закони не се во потполност уедначени, така да истите во потполност не го инкорпорирале факултативниот Протокол од Конвенцијата на соединети народи за правата на децата, за продажбата на децата, детската проституција и детската порнографија.

Имено, иако поимите се почетна основа за разбирање и тумачење на обележените кривични дела, веднаш на почеток е потребно да се напомене дека поимите "малолетник" и "дете" посебно и јасно се дефинирани во КЗБиХ (чл.1 став 11 и 10), КЗФБиХ (чл.2 став 10 и 9), КЗБДБиХ (член 2 став 10 и 9), додека во КЗ-во на РС овие поими не се дефинирани.

Што се подразбира под поимот "детска порнографија" е експлицитно пропишано во член 200 став 4 од КЗ РС-ка, како и сличната дефиниција од

Конвенцијата за компјутерски криминал член 9 став 2, со тоа што не е превземена точка б) од овој член од Конвенцијата кој гласи "детската порнографија вклучува порнографски материјал кој визуелно прикажува особа која изгледа како малолетник кој си делува во сексуално експлицитно однесување".

Овој дел од дефиницијата отвара можност за заштита на личноста чиј изглед и ментален развој не одржуваат старост преку 18 год.со обзир дека по законот на БиХ полнолетството стапува со 18 год.

Понатаму, КЗФБиХ и КЗБДБиХ во суштина имаат еднакво поставена кривична правна заштита во членовите 211 и 208 под називот "искористување на детето и малолетникот заради порнографија".

Ова кривично дело се инкриминира заради злоупотреба на децата и малолетните лица за изработка на порнографски материјал и изведба на порнографска претстава , односно достапност на такви материјали до пошироката јавност. Во КЗ во РС-ка ова е инкриминација пропишана низ два члена, член 199. "искористување на деца и малолетни лица за порнографија"со кои се инкриминира злоупотребата на децата и малолетните лица за изработка на различен порнографски материјал и изведба на порнографска претстава, додека со член 200 - "производството и прикажувањето на детската порнографија" инкриминира достапност на такви материјали до пошироката јавност.

Во КЗ-во ФБиХ во член 212 и КЗ во БДБиХ во член 209 се инкриминира работата со која децата се продаваат, прикажуваат или јавно изнесуваат или на друг начин го прават достапен порнографскиот материјал било кој вид. Понатаму овде се работи за запознавање ва детето, односно лице до 14 год, со било кој материјал со порнографска содржина, кој се појавува како пасивен субјект на делото.

Член 1. Факултативниот протокол од Конвенцијата на Соединети народи за правата на детето, за продажба на детето, детската проституција и детската порнографија (во понатамошниот текст Протокол) пропишано е дека државите ќе се загрижат за продажбата на децата, детската проституција и детската порнографија како што е предвидено со протоколот.

БиХ се обврзала дека ќе се загрижи за дретската порнографија на начин и појмовно како тоа го дефинирал Протоколот.

Член 2. став 1 точка в) Протоколот го доловува поимот детска порнографија кој гласи: "детската порнографија значи било какво претставување со било кое средство некое дете вклучено во вистинска или експлицитна сексуална активност или било каков приказ на деловите од телото на некое дете кое може да предизвика сексуално возбудување".

Понатаму, во кривичното законодавство на БИХ потребно е да се утврди дефиниција за детска порнографија. Дефинирањето на детската порнографија во поширока смисла дава поголема можност за заштита на децата од овој начин на експлоатација. Опфаќањето на дефиницијата овозможува опфаќање на кривична законска норма како што е наведено во член 2 став 1 точка (в) од Протоколот , кој со какво било претставување, со било какви средства (што значи дека ги опфаќа сите начини и сите средства, вклучувајќи и информатички систем), се смета како фактор од ова кривично дело.

Во член 3 став 1 точка (в) од Протоколот исто така се наброени работните извршувања од ова кривично дело а тоа се: производство, дистрибуција, ширење, увоз-извоз, нудење, продажба или поседување на детска порнографија, меѓутоа спрема дефиницијата од истата дата во член 2 од Протоколот.

Важно е да се додаде и тоа дека комплетен протокол го олеснува дефинирањето на детската порнографија во член 2 што е дополнителен аргумент за внесување на овој поим во кривичното законодавство во БиХ. Самите работни извршувања се застапени во кривичните закони во БиХ, кои се наведени во претходниот дел. Во член 3 став 3 од Протоколот се обврзале сите држави преговарачи да инкриминираат такви незаконски работи одговарајќи со казна која ја зема во обзир нејзината тешка природа.

Во КЗФБиХ и КЗБДБиХ за ова кривично дело е предвидена казна од една до пет години, додека во КЗРС за дистрибуирање, јавно излагање, односно достапност на детската порнографија во јавноста, предвидена како парична казна или казна затвор од една година. Доколку делото е извршено спрема лица помлади од 16 год., со заштитата на малолетното лице помладо од 16 год. предвидена е казна затвор до 3 год.а во случаевите кога детската порнографија е направена со достапност до јавноста преку средствата за јавно информирање или интернетот, предвидена е казна затвор од 6 месеци до 5 години. Доколку се набљудуваат минимум прописните казни тогаш може да се каже дека казните се построго пропишани во ФБиХ и областа Брчко, со обзир

дека минималната казна која е пропишана е казна затвор од една година. Но, доколку се набљудува максималната пропишана казна, таа во кривичниот закон на БиХ не преминува висина на казната од пет години затвор, што од аспект тежнее овие кривични дела и значењето на објектите за заштита не е адекватно пропишана казна, во смисла од член 3 став 3. Протоколот предвидува максималната затворска казна треба да биде пропишана во траење до 10 години. Кога се во прашање одредбите од Протоколот од членовите 4, 5, 6 и 7 кои се однесуваат на екстрадицијата, превземање судска и правна помош, БиХ ја ратификувала **Европската конвенција за екстрадиција** превземајќи судско и меѓународно пружење на правна помош во кривичните работи²³, како и друг дополнителен протокол²⁴ спрема кои се постапува, со тоа што во моментот (или треба) е во изработка и нацрт Закон за меѓународна правна помош, а сосема е возможно дека одредбите од овие пропишани материи во законот за кривична постапка да бидат изменети. Во секој случај, во овој закон можат да се вградат специфичности поврзани за детската порнографија, што исто така може да биде еден од предлозите изнесен во овој документ.

Споредбено, кривичниот закон на Република Хрватска содржи идентични кривичноправни одредби во својот закон со идентични предвидени казни, како што е тоа пропишано во КЗ во ФБиХ и КЗБДБиХ.

Процесно законодавство

Кога е во прашање процесното законодавство, процесуирањето на извршувачите на овие кривични дела се врши во ентитети по ентитетски закони во кривичната постапка која во суштина на оваа материја ја регулира на идентичен начин. Како и кај ова кривично дело жртви се деца и малолетници, односно на нив се применуваат посебни одредби од законот за кривична постапка во БиХ. Како пример наведуваме некои одредби од законот за кривична постапка на БиХ кои во самата кривична постапка ги штитат интересите на децата и малолетните лица, а кои се во склад со одредбите од

²³ Evropska konvencija o ekstradiciji, ratifikovana 14.05.2005 i oobjavljena u Službenim novinama Međunarodnih ugovora br.4/05

²⁴ Drugi dodatni protocol ratifikovan 14.05.2005. i objavljen u Službenim novinama Međunarodnih ugovora br.4/05

Протоколот и се однесуваат само на водење постапка т.е.заштита на малолетниците и децата во истиот.

Член 99. Снимање на сослушен сведок со аудио-визуелни средства

Сослушувањето сведок може да се снима со помош на аудио-визуелни средства во сите фази од постапката. Сослушувањето мора да се снимат во случаеви кога се работи за малолетни лица кои не наполниле 16 години и кои се оштетени со кривичното дело, како и ако постои основа за страв да сведокот не може да се сослуша на главниот претрес.

Член 81. Позив за сослушување на сведок

(2) Позивот за сведошење се доставува до тужителот, односно Судот. Повикувањето на малолетното лице кое не наполнило 16 години од животот како сведок се врши преку родители, односно законски застапник, освен ако тоа не е возможно поради потребата итно да се постапи или поради други околности.

Член 82. Личноста која не може да биде сослушана како сведок

(д) Малолетна личност која без обзир на возраста и душевната развиеност не е способна да го свати значењето на правото да не мора да сведочи.

Член 86. Текот на сослушувањето

(5) Оштетено кривично дело не е допуштено да се исправи за неговиот сексуален живот пред извршеното кривично дело, а ако таквото испитување е завршено- на таквата изјава не може да се заснова судска одлука.

(6) Со обзир на животната доба, телесната и душевната состојба или други оправдани интереси сведокот може да се сослуша по пат на технички уред за пренос на слики и звук на начин да странката и бранителот можат да постават прашања без присуство во просторијата каде што се наоѓа сведокот. За потребата на таквото испитување може да се одреди стручно лице.

Член 235. Исклучување на јавноста

Од отвореното судење па се до завршувањето на главниот претрес судијата, односно може повеќе во секое време , по службена должност или по предлог на

странката и бранителот, меѓутоа секогаш по нивното сослушување, се исклучува јавноста за целиот главен претрес или еден негов дел ако е тоа во интерес на државната сигурност или ако е тоа потребно заради чување државна, воена, службена или важна работна тајна, чување на јавна работа, заштита на моралот и демократското општество, особниот и интимниот живот на оптужениот или оштетениот или заштита на интересот на малолетникот или сведокот.

Член 236. На кој не се однесува исклучивањето на јавноста

(3) Судијата, односно советот ќе ги предупреди лицата кои се присутни на главната претстава на која е јавноста исклучена да во тајност се чива се она што го дознале на претставата и дека неовластеното давање на тајна претставува кривично дело.

Според овие погодности предвидени со ЗКП а со обзир дека како жртви односно пасивни субјекти при извршување на кривични дела врз деца и малолетници, се применуваат ентитетски закони за заштита на сведокот под закана и загрозување на сведокот, при што на децата и малолетните им се дава можност на различни видови на заштита. Во споредба со соседните земји во регионот ниту една од нив нема во толкава мера разреден степен на заштита на сведокот, како што е случајот во БиХ.

Заштита на сведокот²⁵

Овој закон ја утврдува мерата до која се осигурува заштитата на сведокот под притисок и загрозен сведок во кривичната постапка која ја води судот во БиХ или главниот обвинител во БиХ.

Законот дава дефиниција за сведокот под заштита, загрозен сведок, заштитен сведок. Судот одлучува за заштита на сведокот.

²⁵ Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom I ugroženih svjedoka ("Službeni glasnik BiH" broj 3/03)

Мерки за заштита на сведокот:

- обезбедување психолошка, социјална и стручна помош;
- промена на редоследот на сослушување;
- контрола на начинот на испитување на сведокот од страна на судијата или одборот на поставените прашања директно во име на странката или бранителот;
- сведочење по пат на технички уреди за пренесување на слика и звук;
- отстранување на обвинетиот;
- исклучоци од директно изведување докази;
- ограничување на правата на преглед на фајловите и документите на оптужениот и неговиот бранител;
- дополнителна мерка за осигурување на анонимност на сведокот привремена или трајна анонимност....

3.4.Анализа на капацитетот во системот на заштита на децата од детска порнографија

Анализа на капацитетот на Министерството за безбедност на БиХ

Министерството за безбедност е надлежно за: спречување и откривање на кривични дела против тероризмот, трговија со дроги, фалсификување на домашни и странски валути и трговија со луѓе и други кривични дела со меѓународни или меѓуетнички елемент, заштита на лица и објекти; прибирање и користење податоци од значење за безбедноста на БиХ; организација и усогласување на активностите на министерството за внатрешни работи во областа Брчко во БиХ во остварувањето на безбедносната задача во интерес на БиХ.

Министерството за безбедност е воспоставено во 2003 година и претставува едно од новите формирани министерства на ниво на БиХ. Спречување и откривање на кривични дела против тероризмот, трговија со дрога, фалсификување на домашни и странски валути, трговија со луѓе и други кривични дела со меѓународен елемент, спроведување на политика, имиграција

и азил, политика за движење и престој на странци во БиХ и.т.н. се во надлежност на ова Министерство.

Во кругот на Министерството за безбедност на БиХ постојат повеќе агенции и стручни сектори кои се задолжени за различни прашања.

Организационата структура на Министерството за безбедност е следна: сектор за цивилна заштита; сектор за правни, кадровски, општи и финансиско-материјални работи, сектор за меѓународна соработка, сектор за аналитика, процена и стратешка анализа, сектор за имиграција, сектор за азил, сектор за борба против тероризмот, организиран криминал и злоупотреба на наркотици, сектор за информатика и телекомуникациски систем, сектор за заштита на тајните податоци, сектор за заштита на границите и јавниот ред, инспекторат, биро за соработка со Интерпол.

Со цел да се борат против детската порнографија многу важна улога може да имаат неколку сектори : сектор за меѓународна соработка во склад со своите надлежности ја иницира, претставува и координира присутноста на БиХ на меѓународните билатерални и мултилатерални состаноци и конференции, едукативни програми за подготвување на меѓународни договори, меморандуми како и предлози за донесување на одлуки за ратификување на меѓународни конвенции и осигурува усвојување на меѓународни полициски стандарди, ги дефинира приоритетите и политиката, врши усогласување со шенгенскиот договор, презема потребни активности за развој на меѓународната соработка и учествува во подготвување на закони, други прописи и подзаконски акти врзани за исти прашања. Исто така, Секторот е носител на активностите за прилагодување на правните прописи на БиХ од областа на безбедноста, со *Acquis communautaire* (правните прописи на Европската Унија), како и спроведување на активностите за упатување на припадниците на полициските служби во БиХ во операцијата за поддршка на мирот која е организирана од Обединетите нации, како и други активности со кои се уредува меѓународната соработка на Министерството. Министерството за безбедност на БиХ нема специјализиран оддел за борба против детската порнографија. Во рамките на систематизацијата предвидено е едно место за советник за компјутерски криминал во отсекот за борба против корупцијата и организиран криминал.

Со цел успешно спречување на детската порнографија многу важна улога би требало да има Министерството за безбедност на БиХ односно неговиот

сектор за борба против тероризмот, организираниот криминал и злоупотреба на наркотици во делата кои се однесуваат на глобалниот и организираниот криминал, а посебно кога е во прашање следењето на новата компјутерска технологија - Сектор за информатика и телекомуникациски систем или друг сектор.

За жал, овие капацитети не се конципирани како капацитети кои може да ги следат и предлагаат воведувањето на нови безбедносни мерки и тоа посебно по прашањето за новите компјутерски технологии и во областите на зајакнување на безбедноста на граѓаните на БиХ.

Итно е потребно и тоа посебно заради заштита на децата од злоупотреба по пат на интернет како глобална мрежа која многу брзо се развива и расте, на основните стандарди утврдени во Конвенцијата за компјутерски криминал во капацитет на Министерството за безбедност на БиХ да се развива капацитет кој ќе има задача да ги следи, известува, предлага безбедносни мерки и закони со кои се штити безбедноста, односно осигурува, заштита на граѓаните на БиХ посебно децата.

Општи информации за Меѓународната организација на криминалистичка полиција (INTERPOL)

Меѓународната организација на криминалистичка полиција INTERPOL е најголема меѓународна полициска организација која има 186 земји членки.

Основана 1923 година, INTERPOL ја олеснува прекуграничната полициска соработка, ги поддржува и помага сите организации, органи и служби чија мисија е превенција и борба против меѓународниот криминал. Неговите четири основни функции се: комуникациски канал I-24/7 за размена на информации меѓу земјите членки, база на податоци, оперативна соработка и обука.

Борбата против детската порнографија е еден од приоритетите на INTERPOL.

На 65. Генерално собрание на INTERPOL оджано во Анталија, Тирција, во 1996 година, усвоена е посебна Резолуција за детската порнографија која им препорачува на државите членки: да воспостават законодавства (доколку веќе тоа го направиле) изработка на производи, дистрибуција или поседување на детската порнографија како кривично дело, и да се разгледа создавање на

закони кои би дозволиле одземање на средствата кои потекнуваат од такви кривични дела.

Од државите членки побарано е да ја проценат истрагата која и придава значење на детската порнографија, да им обезбедат максимален приоритет и посебна заштита за интересите на децата кои се борат со овој вид на злоупотреба.

На 74. Генерално собрание на INTERPOL одржано во Берлин 2005 година, донесена е Резолуција број: AG-2005-RES-09 која се однесува на интернет страната на која се продава детска порнографија и врши трговија со деца по пат на Интернет. Оваа Резолуција ги поттикнува земјите членки да ја интензивираат размената на податоци на меѓународните криминални групи и сторителите вмешани во сите врсти на трговија со деца и производство на детска порнографија и да учествуваат во меѓународните истраги по потреба. Сите идентификувани деца и сторители со слика од Интернет е потребно да се пријават во Генералниот секретаријат на INTERPOL како би се избегнало непотребното дуплирање. Генералниот секретаријат на INTERPOL ќе ги прати операциите и по потреба ќе организира оперативни состаноци со цел размена на известувачки и истражни податоци.

Оперативно, INTERPOL им дава помош на земјите членки во истрагата, координира во заедничките операции на повеќе земји на глобално ниво, ја олеснува истрагата на регионално ниво (на пр.Операцијата VICO, операцијата IDent).

Работна група на INTERPOL за борба против злосторствата над децата

Наведената работна група е формирана во 1993 година, а нејзините состаноци се одржуваат еднаш или повеќе пати годишно. Целта на оваа група се состои во давање помош во водењето истрага за сексуалните злосторства извршени над децата во организирање на обука за злосторствата против децата кои се извршени со помош на компјутери. Нејзините главни цели се: да се создаде контакт мрежа на инспектори, да се дискутира за оперативните проблеми и најдобрите практики, да се дефинира стратегијата за унапредување на борбата против сторителите на сексуална злоупотреба на деца, да се работи на идентификација на жртвите и сторителите и организирање на обуки.

Активностите на оваа работна група се фокусирани на следните четири област: трговија со деца и сексуална експлоатација на деца во комерцијални цели, сторителите на сексуална злоупотреба на деца, тешки облици на злосторства против децата и детската порнографија.

Еден од резултатите на оваа стручна група е изработката на "Прирачник за истражување на сексуалната злоупотреба на деца" чиј превод на босански јазик го обезбеди EUPM. Прирачникот е плод на заедничките напори на членовите на стручната група на Interpol. Наменет е за употреба во приликите за припремање обука за вработените во агенцијата за спроведување на законите кои се вклучени во заштита на децата и истрагата за сторителите на сексуална злоупотреба на деца, односно служи како корисен извор за сите кои се борат со проблемите на злосторствата против децата. Во Прирачникот се обработени следните теми: сексуални престапи против децата, истрага на компјутерската порнографија, останатите медиумски порнографии, детски секс туризам, киндапирани деца, проблематиката на жртвите во врска со трговијата со луѓе, проблематиката на сексуалните престапници, истражни инструкции, лекарски преглед (научни докази, техничка помош), деца-жртви и сведоци, деца и судници, меѓународни напори за борба против експлоатација на деца.

Interpol во соработка со Меѓународниот центар за исчезнати и експлоатирани деца организира обука за злосторствата против децата кои се извршени со помош на компјутери. Спонзор на овие обуки е Microsoft. Обуката е наменета за инспекторите, како и раководните службеници за да сфатат што е потребно за овој вид на истрага. По шест обуки одржани во текот на 2004 година (Лион, Хрватска, Хонг Конг, Костарика, Бразил, Јужна Африка) и 2005 година (Русија, Јордан, Романија, Шпанија, Нов Зеланд, Аргентина). Во текот на овие години се одржани обуки во Јапонија, Турција, Осло, Софија, Австралија. На некои од одржаните обуки присуствувале и претставници на агенцијата од БиХ.

*База на податоци на Interpol со слики од злоупотреба на деца
(Interpol Child Abuse Image Database, ICAID)*

Базата на податоци на Interpol со слики и злоупотреба на деца (Interpol Child Abuse Image Database, ICAID) е создадена 2001 година. Содржи повеќе од 500.000 слики кои ги доставиле земјите членки, а до сега користејќи се со оваа база на податоци идентификувани и спасени се скоро 500 жртви. ICAID користи софтвер за препознавање на слики со цел идентификација на жртвите, сторителите и заради споредување на деталите за местото каде е фотографијата снимена како би биле поврзани слики од иста серија или слики снимени на исто место, но со различни жртви. Фотографијата е често единствен начин за идентификација и спасување на жртвите и апсење на сторителите. Идентификацијата на жртвата и нејзиното потекло како и утврдување на местото каде се фотографиите снимени се неопходни за започнување на меѓународна истрага. Кога ќе биде утврдена земјата на потекло, сликите се доставуваат до поилицијата на дотичната земја. Базата на податоци финансиски е подржана и од страна на групата G8.

Во случај на пронаоѓање на нови слики и жртви потребно е да се исконтактира CNB (Централното национално биро) на Interpol заради доставување на фотографии на Генералниот секретаријат на Interpol. Во базата на податоци се внесуваат фотографии на кои се идентификувани жртвите и сторителите, како и нови непознати фотографии. Со фотографијата е потребно да се достави референца на предметот/истрага која се води во земјата, контакт податоци за истражителот, податоци за жртвите (годините на жртвата кога е снимена, години на раѓање на жртвата), податоци за сторителот, информации за дистрибуцијата. Фотографиите може да бидат доставени по пат на Централното Национално Биро на Interpol до сите земји членки.

"Зелени потерници"

Генералниот секретаријат на Interpol ги поттикнува земјите членки да побараат објавување на т.н. "зелена потерница" со која сите земји членки до Interpol доставуваат предупредување и криминалистички податоци за познатите сторители на кривични дела против децата.

Софтвер PERKEO

Преку Interpol Сараево до полициските агенции во БиХ е доставен софтвер PERKEO за откривање на детска порнографија кој препознава слики и филмови со содржина на детска порнографија. Развиен е во Германија со соработка со Германската федерална криминалистичка полиција. Успешно се користи од страна на германските и меѓународните полициски органи од 1998 година. Софтвер PERKEO е прифатен од страна на судовите во Германија, а позитивните резултати и тековните сметки можат да послужат како доказен материјал. Регулаторната агенција за комуникации на БиХ бара сите Интернет провајдери да бидат известени за постоењето на овој софтвер со препорака за користење на истиот. Доколку овој софтвер би бил користен од страна на Интернет провајдерите како филтер за нелегална содржина која се наоѓа на него, проблемот би бил спречен пред да се појави.

Анализа на капацитетите на Interpol во БиХ

Правилникот за внатрешна организација и систематизација на работните места во Бирото за соработка со Interpol, систематизира работно место-инспектор за нелегална миграција, трговија со луѓе и општ криминал. Тоа е државен службеник кој работи и аналитички ги следи предметите по барањата на домашната полициска агенција (Државна агенција за истрага и заштита, Гранична полиција на БиХ, МУП-а FBИH, МУП- а RS, Полиција на покраината Брчко) и други органи за спроведување на закони, централни национални бироа на Interpol, други земји членки на Interpol и Генералниот секретаријат на Interpol, потоа да следи поединечни случаи и општи тенденции, периодично ги

претставува извештаите од предметните области, контактира, доставува и разменува информации од предметните области со надлежните институции, учествува на состаноци во врска со ова проблематика (курсеви, семинари, стручни советувања во земјата и странство) врши обработка, праќање и архивирање на предмети спрема важечките законски прописи, на состаноците ги претставува резултатите од работата на Бирото од предметните области, обавува оперативни и други работи спрема добиените задачи од доменот на работата на Бирото.

Државниот службеник вработен на ова работно место треба да има завршено правен факултет, криминалистички факултет или други општествени науки, да го познава службениот јазик на Interpol, да поседува вештини за работа на компјутер, да има 2 години работно искуство на слични работи и има положено стручен испит.

Во Бирото за соработка со Interpol не постои посебно систематизирано работно место за обработка на предмети кои се однесуваат на детската порнографија, и генерално кривични дела извршени против деца или малолетници и извршени од страна на малолетни лица. Сите предмети од ова област кои ги добива Бирото за соработка со Interpol од домашните надлежни полициски агенции и други органи за спроведување на закони, како и други централни национални бироа на Interpol ги обработува инспектор за нелегална миграција, трговија со луѓе и општ криминал.

Со правилникот е предвидено некои работи да ги обавуваат двајца извршители. Во моментот на овие позиции работи 1 извршител кој е запослен во Бирото за соработка со Interpol од 2000 година. Овој вработен има поминато повеќе обуки, семинари т.е. студиски посети од областа на трговијата со луѓе и нелегални имиграции, општи меѓународни полициски соработки.

Сегашниот капацитет кој го има Министерството за безбедност и Interpol на БиХ не е доволен т.е.е воспоставен систем за поефикасна борба против детската порнографија кој е потребно да обезбеди:

- потребен капацитет во MS и Interpol;
- да ја обнови и надогради постоечката техничка опрема (хардвер);
- потребно е обновување и надоградување на постоечката програма-алат за поддршка (софтвер);
- да се реши прашањето за недостиг на канцелариски простор;
- да се обезбедат средства за специјализирана едукација во контекст на меѓународната полициска соработка во врска со спречување на детска порнографија;
- да се унапредат законските решенија поврзани со одделот и институцијата во поглед на уредување на брзината на размена на информации, адекватни законски решенија;
- да се понудат адекватни решенија во врска со работните ангажмани и дежурства-24 часа покриеност.

3.5.Анализа на процедурата

Описот на процедурата во текот на евентуалната истрага во врска со кривичното дело на детската порнографија е регулирана во законите на кривичната постапка. Со оглед на карактерот на наведеното кривично дело потребно е да се нагласат неколку фактори кои се содржани во кривичнопроцесниот законодавен дом на БиХ.

Не им е секогаш достапна на истражувачите истрагата користена од посебни истражни мерки, каде што истрагата се развива зависно од тоа како се собираат доказите. Од брзината на собраните докази ќе зависи квалитетот на обавестувачките податоци со кои веќе се располага. Успешното раководење на истрагата подразбира јасно одредување на оперативната задача и тактика на истрагата.

Оперативната задача вклучува: квалификација на кривичното дело, вид и обем на истражувачката работа, идентификација на осуденикот на кривичното дело, начинот на спасување жртви, планирање на моментот на лишење од слобода на осуденикот, идентификација на имотната корист стекната со правење на кривично дело²⁶.

Пред одредување на тактиката треба да се одлучи дали истрагата да се води на двострана или повеќестрана основа, потоа кои се партнерите на службата во водењето на истрагата и каков е нивниот однос во спроведената истрага. Пред одлуката за тактика треба да се процени и ризикот. После идентификацијата на ризикот неопходно е раководителот на случајот да направи план за раководење на ризикот кој што ќе содржи јасни упатства за службениците кои што непосредно се вклучени во таа работа. Посебни истражни работи кои се на располагање во текот на истрагата на спроведувањето се во склад со законите на кривичната постапка која се применува во БиХ, а тие се:

- надзор и техничко телекомуникациско снимање;
- пристап до компјутерскиот систем и компјутерското справување со податоци;
- надзор и техничко снимање на просторијата;
- тајно посматрање и техничко снимање на личноста и делото;
- скриен истражувач;
- наместен откуп на предметите и наместено давање на откупнина;
- следење и превоз и испорака на предметот.

Користењето на посебни истражни мерки морат да бидат одобрени во склад со важечките закони и процедури, бидејќи во спротивно доказите собрани на таков начин нема да можат да бидат користени во склад со постапката.

Како би се исполнила задачата на ЕВРОПСКАТА КОНВЕНЦИЈА за човекови права неопходно е да оваа мерка исполнува 4 критериуми: да е ПРОПОРЦИОНАЛНА; ЗАКОНСКА; ОПРАВДАНА и ПОТРЕБНА:

²⁶ Zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini nisu detaljno odredili postupak određivanja operativnog cilja i taktike istrage s obzirom da je to praktično nemoguće detaljno učiniti, a imajući u vidu činjenicu da je svaki slučaj istraživanja krivičnih djela specifično i samim tim zahtijeva specifičan i prilagođen pristup. Ipak, ovi zakoni propisuju da će tužilac u slučaju da postoje osnovi sumnje da postoji krivično djelo str 32

Ако сите овие услови не се исполнети, употребата на посебните истражувачки работи може да го загрозат и самиот процес на постапката.

Обавестувачките податоци во почетокот можат да бидат скромни но треба да се применува правилото дека увидот на местото каде се врши експлоатација на децата може да ја најде и самиот извршител.

Прибирањето на податоци од страна на обучени стручници кои се однесуваат на местото на експлоатација на децата се прибираат податоци за веќе мртвите и за детето како жртва.

Потенцијална вредност на доказите набавени со користење на посебни истражувачки задачи овозможува собирање на докази:

- за начинот на вршење на кривичното дело, здружување и организирање на криминални групи;
- за постојан физички, сексуален или друго насилство врз децата;
- за правење и контрола на ланецот од сексуална експлоатација на децата, детската порнографија или експлоатација на децата поради принудена работа, пресадување органи, организирано вршење на кривични дела;
- за нелегални финансиски трансакции со пари и перење на пари.

Покрај осигурувањата на квалитетни докази, рано предупредување на криминалните активности овозможува собирање на додатни докази.

Анализа на процедурата во Министерството за внатрешни работи

Повеќе од законите предвидуваат воведување посебни одредби во кој рокот за старост да започне од полнолетство без оглед кога е извршено кривичното дело кон детето. Овие рокови не се дефинирани во законите на БиХ. Со препорака на РЕЦ (2002) 5 Одборот на министри на државните службеници за заштита на жените од насилство во својот додаток РЕЦ (2002) 5 во делот: Судска постапка, точка 48, предвидува да државите членки треба да осигурат дека за сексуални прекршоци и злочини неможе да започне додека жртвата не стане полнолетна.

НО задачите на докажување одредени се во глава VIII од ЗКПФБиХ во членовите од 65 до 129 а во прашање се службените задачи а слични решенија се содржат и во КЗ РС и ДЗ БД а се однесуваат на:

- претресување на станот, просториите и личноста;
- привремено одземање на предметите и покуќнината;
- постапка за сомнителните работи;
- испитување на осомничениот;
- сослушување сведоци;
- увид и реконструкција и вештачење(обдукција и ексумација, токсиколошко испитување, телесни прегледи и други задачи, ДНК анализи).

Анализа на процедурата на Интерпол

Уредот за соработка со ИНТЕРПОЛ е втемелен како заедничка и единствена основа за меѓународна полициска соработка за БиХ. Ја прати и изучува состојбата на движење и појавните облици на организиран криминал а посебно тероризмот, и криминалните дела со дрига и трговија со луѓе, обработува предмети поврзани со криминал, откривање и спречување на дела од општ криминал и организиран криминал во врска со автомобили, ги прати и регистрира сите истраги и податоци врзани за меѓународните потерници за личностите и соучесниците, компјутерски криминал, еколошки криминал, воени злосторници како и други задачи во својот домен.

Уредот е задолжен за пренос на задачи на полициските и правосудните органи од странство кон надлежните органи на БиХ и обратно, одржување на контакти и соработка со регионални полициски и други организации чија задача е искоренување на криминалот со транснационалните елементи (ЕУРОПОЛ, СЕЦИ и слично) во склад со меѓународните правила и прописи за соработка кои ги потпишала БиХ.

По примањето на задачите некои од домашните полициски агенции или некој друг орган за спроведување на законот за извршување одредени проверки во некои од другите земји (проверка на лице-идентитет, место за престој, криминални активности и сл, автомобили, документи, телефонски броеви

и.т.н.), задачата се обработува, преведува и се доставува на земјите од каде што проверката е побарана. Одговорот од земјите кон кои е упатена задачата се обработува, преведува и праќа на агенцијата која го доставила иницираниот случај. Иста процедура се применува и во случај на прием на случајот од други земји за проверка во БиХ.

Степенот на итност и тајност на обработени предмети го одредува агенцијата која го испраќа иницираниот случај. Во принцип, сите предмети кои се однесуваат на децата и малолетните лица носат назив "ИТНО".

3.6. Воочени недостатоци во системот на заштита на децата од детска порнографија

Вообичаено посматрајќи го само проблемот на борба против детската порнографија се воочени одредени недостатоци кои пред се се однесуваат на нехармонизираното и неускладено законско решение и пракса. Посебно е забележан голем недостаток во однос на стручни и технички капацитети за успешно спротиставување на овој облик на модерна и растечка криминална активност.

Недостатоци врзани за Законите

Во поглед на законските решенија потребно е посебно да се нагласат постоењето на следните проблеми:

- законите содржат нехармонизирани дефиниции кои се однесуваат на детската порнографија;
- дефинициите не вклучуваат сметководствен и компјутерски криминал и сите други начини на вршење на овој криминален дел заедно или одвоено (посебно);
- дефинициите не ги одредиле прецизно возрастните граници на детето, односно малолетникот, односно различно го дефинирале делото спрема возраста на детето т.е. малолетникот;
- висината на предупредувачки казни е нееднаква;
- висината на предупредувачки казни е во непосредна врска со спроведените посебно истражувачки задачи;
- нема посебни дела кои се врзани со организираниот или се разликуваат од индивидуалниот криминал;
- ова кривично дело има глобален карактер, и не е дефинирано во оквир на Кривичниот закон на БиХ;
- не е регулиран статусот, кодексот на работа и организираната комуникација со бх.Интернет провајдери;

- не е адекватно на законите во трајноста и одржливо регулиран систем на размена на сите потребни информации како и систем на технички потреби помеѓу постоечките полициски агенции.

Недостатоци поврзани со недоволните ресурси

Кога се во прашање стручни и технички капацитети за успешно спротиставување на ширењето на детската порнографија посебно е важно да се нагласи дека:

- во сите полициски и истражни оддели недостасуваат стручни и обучени извршители;
- во сите расположливи полициски служби потребно е обновување и надоградба на постоечките технички опреми (хардвер);
- потребно е обновување и надоградба на постоечките програми и алати за поддршка (софтвер);
- недостасува и соодветен заштитен канцелариски простор;
- не е пронајден модел на едукација на стручни специјалистички кадри за компјутерски криминал на просторот на БиХ како и потребни специјализирани едукации во контекст на меѓународни и регионални полициски соработки.

3.7. Препораки за развивање на модели за борба против детската порнографија во БОСНА и ХЕРЦЕГОВИНА

Препорака 1

Дополнување и усогласување на Кривичниот закон во БиХ

А) Изменување и дополнување на кривичниот закон на БиХ и усогласување на неговите одредби со барањата на Конвенцијата за компјутерски криминал. Се препорачува измените да опфатат кривични дела кои се однесуваат на детската порнографија, ако тие се посветени на меѓуентитетско ниво и надвор од границите на БиХ и во поглед на потребата за истрага врз основа на кривичната соработка на регионално и меѓународно ниво.

Интернетот има голем потенцијал за заштита на децата. Мошне едноставно тие можат да шират информации против педофилите и други злоставувачи на деца. Ова е позитивен активен социјален одговор за заштита на децата, што може да доведе до подобро откривање и казнување на педофилите од локално до меѓународно ниво. Последица на ова е да се отстранат одредени материјали од интернет што е можно само во соработка со интернет индустријата. Во ова сеопфатна работа е многу важно да се намали технолошката разлика меѓу развиените и неразвиените земји.

Меѓународното биро за заштита на правата на децата препорачува изработка на универзална програма за блокирање и уништување на детската порнографија и се обидува да обезбеди успешна соработка на меѓународно ниво меѓу државите и организациите кои се занимаваат со заштита на децата.

Поврзувањето на влади, за спроведување на законот, интернет индустријата и невладините организации можат да создадат социјално прифатливи стандарди, без оглед на културните, политичките и социјалните разлики помеѓу луѓето. Децата и родителите треба да бидат свесни дека на интернетот се користи како едукативно средство и да ги едуцира родителите и децата да бидат цнимателни

со штетни, илегални материјали и да користат систем за филтрирање кој блокира такви и слични содржини.

Б) Предлог измена на кривичниот закон во областа Брчко во БиХ

Во сите 3 кривични закони во БиХ наместо досегашниот член 211 од Кривичниот закон на ФБиХ, 208 од кривичниот закон на областа Брчко во БиХ и 194 и 200 од Кривичниот закон на РС, треба да стои само еден идентичен член под тема:

" Искористување на детето или малолетникот поради порнографија"

- (1) Кој дете или малолетно лице снима заради производство на било каков вид на порнографски материјал или на било кој друг начин произведува материјал со таква содржина, или да снима, или предизвикува детето или малолетникот да ичествува во порнографската претстава или ги присили да учествуваат во порнографска претстава или на тој начин сака да добие или на било кој друг начин го искористува детето или малолетникот за такви цели,

Ќе се казни со затвор од 1 (една) до 10 (десет) години

- (2) Кој нуди или става на располагање или дистрибуира или пренесува или пак купува за себе или друго лице или поседува материјали кои содржат детска порнографија или намерно добива пристап преку информатичките и комуникациските технологии, материјали кои содржат детска порнографија или на било кој друг начин ги прави достапни други материјали со таква содржина, или намерно присуствува на претставата која вклучува учество на деца,

Ќе се казни со затвор од 1 (една) до 5 (пет) години

- (3) Под поимот детска порнографија во рамките на овие одредби се подразбира било какво претставување со било кои средства, некое дете

или малолетник ангажиран во реални или симулирани експлицитни сексуални активности или било какво прикажување на делови од телото од некое дете или малолетник кои можат да предизвикат сексуална возбуда, како и порнографски материјал кој визуелно прикажува лице кое изгледа како малолетник ангажиран во сексуално експлицитно однесување.

- (4) Предметите кои се наменети или употребени за извршување на кривични дела од став 1 и 2 од овој член ќе се одземат, а предметите кои настанале со започнувањето на кривичното дело од став 1 и 2 од овој член ќе бидат одземени и уништени.

САНКЦИИ

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

А. Став 1. претставува спроведување на акција: производство на детска порнографија, организирање на претстави со порнографска содржина, присилување на детето или малолетникот на ова претстава, стекнување на имот, настапи па дури и директен напад врз дете или малолетно лице-затоа се предлага казна до 10 години затвор- бидејќи претставува поголем степен на закана за заштитени добра.

Став 2. се однесува на превоз, продажба, дистрибуција, создадени материјали и затоа е поблага казната за ова кривично дело односно до 5 години бидејќи претставува релативно мал степен на опасност за заштитеното добро на децата и малолетниците.

Б. Дефиницијата "детска порнографија" е донесена делумно од Факултативниот протокол од Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето, за продажба на деца, детска проституција и порнографија, а делумно од Конвенцијата за компјутерски криминал додека актите на Комисијата на Советот на Европската конвенција за заштита на децата од сексуална злоупотреба (член 20 и 21). Овој вид на формулација обезбедува поширока заштита и ги опфаќа сите можни ситуации како акти на Комисијата на дело.

В. Предложените измени од законот ќе донесат усогласување во Кривичното законодавство во БиХ и на единствен и уникатен начин да се обезбеди кривичноправна заштита на децата или малолетниците низ цела земја, како во однос на активностите пропишани со кривичното дело, дефиницијата "детска порнографија" а казната пропишана. Еднаквоста на пропишување на работни извршувања овозможува подобро делување во рамките на БиХ во борбата против овој вид криминал, а со тоа и подобра соработка.

Г. Конечно, со оглед дека сегашните договори пропишани со различни казни, кој ги порамнува нив, и вклучува дела од аспект на осомничени значи воспоставување на правна еднаквост пред законот низ целата земја. За поддршка на построги казни се најде во член 27 став 1 од Советот на Европската конвенција за заштита на децата од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба.

Друг член исто така треба да биде ист ви сите КЗБиХ наречен:

"Запознавање на детето или малолетникот со порнографија"

- (1) Кој детето или малолетникот го продава, покажува јавно, или на друг начин прави достапен порнографски материјал од секаков вид, или покажува порнографски перформанси,

Ќе се казни со парична казна или казна затвор до 3 (три) години

- (2) Предметите од став 1 од овој член ќе бидат одземени.

Овие две кривични дела мора да бидат одделни поради акцијата на извршување и степенот на закана за заштитените објекти (или малолетно дете). Еден дел од децата и малолетниците директно се искористуваат за порнографија, а други се запознаваат со постоењето на порнографијата.

Што се однесува за кривичното дело "неовластено снимање на слики" од член 183 став 3 од Кривичниот закон за ФБиХ и кривичното дело "неовластено оптичко-снимање" според член 186 став 3 од Кривичниот закон на областа Брчко во БиХ во кои е инкриминирано снимање на деца и малолетници заради

изработка на материјал со порнографска содржина на кривично дело "искористување на деца или малолетници за порнографија" е *lex specialis* во однос на овие две кривични дела во двата КЗ и се работи за истите обвиненија во што е апсолутно непотребно и во едното и во другото КЗ постоењето на став 3 во овие членови, поради што тие треба да бидат избришани за да не би непотребно се создаде конфузија.

Препорака 2

Дополнување и усогласување на законите за кривична постапка на БиХ

А) Измени за ЗКПБиХ во смисла на утврдување на конкретни мерки за специјалистичка истрага на интернет мрежите и одредби за соработка со интернет провајдерите во БиХ за да се утврди природата и содржината на докази поврзани за посебноста на компјутерскиот простор (сметачки и други електро-комуникациски системи и софтвери).

Б) Измени на ЗКП во областа Брчко

Овие промени треба да се земат во предвид и иницијативите да се во член 84 став 5 од ЗКП на областа Брчко во БиХ, член 98 став 5 ЗКПФБиХ и член 148 став 5 ЗКПРС, по зборот "во спротивно" треба да се додаде во случај дека сведокот е дете или малолетно лице, "во секој случај тој ќе биде советник за да се одреди адвокат".

Ова би овозможило целосна заштита и правна стручна поддршка на сведокот-дека жртвата е дете или малолетно лице.

Препорака 3

Стегнете ја висината на пропишаната казна во законот

Влошување на казнување и координација на ЗКПФБиХ, РС и областа Брчко во БиХ како измени од страна на ЗКП на БиХ член 117 став 1 точка г) тоа ќе биде можно да се користат специјални истражни средства. Тоа е неопходно да се усогласи член 131 ЗКПФБиХ, 227 став 1 точка г) на ЗКПРС и 117 ЗКП на областа Брчко во

Препорака 4

Се уредува постапката и начинот на постапување на случаи кои се дизајнирани и се користат во извршувањето на кривично дело со воведување на децата и младите луѓе до порнографијата и искористување на децата или малолетниците за порнографија.

Предлог за унапредување:

1. За уништување на предмети настанати од овие кривични дела треба да биде надлежен судот кој одлучува за уништувањето, а во случај на одредени кривични дела тоа е примарна надлежност на општинските судови во БиХ.

2. Со обзир (тоа што е спомнато во точка 1) фактот дека во ФБиХ постои сојузен закон и 10 кантонски закони за извршување на кривични санкции, во Законот за извршување на кривични санкции кантоната би требало да внесе нов член, а како пример ќе послужи Законот за извршување на санкциите во кантонот Сараево.

3. Во овој закон, во делот В, член 18-одземањето на предмети треба да се предложи воведување на член 18-а, кој би требало да гласи:

(1) Предметите кои треба да бидат уништени во склад со член 18 став 1 ќе бидат уништени веднаш по пресудата.

(2) Уништувањето на предметите треба да се изврши од страна на Комисија составена од тројца членови кои ќе претставува извршен орган на судот кој изрекува мерка на безбедност, а која ќе се состои од претставник на извршната власт на судот, претставник на кантонот и друг претставник во зависност за каков вид на предмети се работи.

Забелешка: Ако се работи за детска порнографија тука можеби би требало да биде претставник од Центарот за социјални работи, ако нема родител или старател да присуствува на уништување на материјалот.

(3) Уништување на предмети ќе се врши на начин што предметите формирале кривично дело или предмети кои се предмет на кривичното дело целосно уништени во согласност со Законот за заштита на животната средина.

Забелешка: Важно е дека овие одредби на уништување и тоа не само предмети создадени со вистински перформанси и користени само за ова конкретно дело, туку и други кривични дела.

- (4) Само уништување на предмети треба да се извршат од страна на надлежните кантони на МВР како носител на оваа обврска.
- (5) За извршувањето на судски одлуки и уништувањето на предметите Комисијата ќе направи записник кој ќе биде потпишан од сите членови на Комисијата.
- (6) Записник се доставува до судот во случај кога е изречена мерка за уништување на предметите.

4. Во РС треба да се предложи да се воведат член 234 во Законот за извршување на кривични санкции на РС. Член 234-а би бил ист како што е предложениот Закон за извршување на кривични санкции во кантони.

5. Во Законот за извршување на кривични санкции во областа Брчко во БиХ треба да се предложи ист текст како што е наведено погоре, во овој закон да се внесе како член 60-а. Анализа на постојната регулатива, која е пропишана со извршна одлука од судот донесена врз основа на член 199 став 2 и член 200 став 2. КЗРС, член 211 став 2 и член 212 став 2 КЗФБХ член 208 став 2 и член 209 став 2 КЗ-областа Брчко во БиХ, а кои се однесуваат на заплenuвање и уништување на предмети настанати со започнување на овие кривични дела.

Во БиХ постојат:

1. Закон за извршување кривични санкции во ФБиХ;
2. Законот на БиХ за извршување на кривични санкции, притвор и други мерки;
3. Закон за извршување на кривични санкции во РС;
4. Закон за извршување на кривични санкции во областа Брчко во БиХ;
5. Секој кантон во Федерацијата има свој закон за извршување на санкции во кантонот.

Ниту еден од погоренаведените закони не зборува за начинот на уништување на предметите создадени или употребени за извршување на кривично дело, вклучувајќи ги сите кривични дела кои се спомнати во претходниот дел.

Препорака 5

Итно да се започне постапка за потпишување и ратификација на Конвенцијата за заштита на децата од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба.

Ова Конвенција може директно да се примени за нешто што не е регулирано во БиХ закони а ќе ги реши проблемите кои се однесуваат на член 33-заштита и член 34 став 2-независноста за возраста на жртвите.

Препорака 6

Неопходно е во рамките на полицијата да се формира посебен оддел за компјутерски криминал, да се разгледа воспоставувањето на одделот кој веќе постои во рамките на Државната агенција за истраги и заштита. Истата техничка и материјална оспособеност треба да овозможи модел на Одделот за борба против детската порнографија при Поштенската полиција во Италија.

Елементите за создавање модел по моделот на Италија се содржани во Прилог 1-резиме.

Препорака 7

За овој тип на криминал треба да им се препорача специјализација на судиите и обвинителите кои работат на овие случаи, а во повеќето обвиненија би било подобро постапување посебни одделенија за овој вид на кривични дела и слични кривични дела против интегритетот на личноста.

Препорака 8

Дефинирање на превентивни мерки за борба против детската порнографија.

- 1) Постојано сензитивизирање професионалци и на јавноста за ова прашање на сексуална злоупотреба на деца и педофилија;
- 2) Развивање на програми за превенција на деца и родители за да обезбеди безгрижен и здрав раст;

- 3) Да се покрене процес за размена на искуства, мислења и протоколи за лекување меѓу институциите и сите државни институции-нивните мрежи со цел да се подобри заштитата на децата;
- 4) Иницирање квалитет и финансирање на специфични истражувања како основа за развој на активностите за спречување на злоупотреба на децата, наменети за деца и возрасни, за да се испита квалитетот на постојаната законска и институционална рамка (на пр: доволен број на експерти, задоволителен третман на детето-жртва или сторителот и сл.) со цел да се спречи рецидивизам.
- 5) Дефинирање на систем за третман на сторителот и жртвата и да се воспостават потребните институционални капацитети да се разделат;
- 6) Иницирање на програми и кампањи за родители да ги едуцира за употребата на новите технологии со значајна улога да ја преземе образовната институција;
- 7) Да се воспостави база на податоци за правилно осудени лица-педофили;
- 8) Иницирање на невладините организации да се вклучат во борбата и кампањата против детската порнографија.

IV. Како се перцепираат проблемите и каква општествена акција е потребна во Хрватска

4.1. Акционен план- препорака за подобра пракса во борбата против сексуалното злоупотребување и искористување на децата во Република Хрватска

4.1.1. Индикатори на проблемот

A. Вовед : Проблемите растат а општествената акција заостанува

Основно обележје на проблемот на сексуалното злоупотребување и искористување на децата (педофилија) во Хрватска може да се сумира во фактот да овие проблеми и појави се повеќе растат додека општествената свест, превентивното делување, особеноста на институционалните механизми, како и времено казнената акција битно заостануваат. Битните општествени субјекти не се оспособени односно едуцирани за делување против педофилијата ниту нивните надлежности се дефинирани, прецизирани и разредени до ниво на неопходна ефикасност. Само поради тоа педофилијата, па колку и медиумите гласно да зборуваат, во самите општествени институции кои треба да се борат против неа, останува и понатаму вид на табу тема. Детабуизацијата на овој проблем е еден од клучните услови за негово превенирање, сузбивање и адекватно општествено санкционирање (што би требало да биде значително поширок поим од судска казна). Како што одговорното општество ќе признае дека борбата против нетолеранцијата почнува тогаш кога се соочуваме со фактот дека овој проблем низ различни причини сеуште е значајно потиснат во општествената свест. Откриени и регистрирани податоци спрема општите процени се тек дел од стварното сексуално насилство над децата. Експертите сметаат како на регистрираните случаи треба да им се помогне најмалку 5 пати, како би добиле, стварна, реална бројка. Поради тоа развојот на механизмите за откривање, превенција и санкција на овие појави е изузетно важна општествена обврска, а допринесот во тоа тежи да се даде и проектот Пандорина кутија.

Б. Правна рамка – институции и состав на санкционирање

Спрема податоците од Министерството за внатрешни работи во Република Хрватска во периодот од 2006-2010 вкупно се пријавени 2086 казнени дела против сексуална слобода и моралот, извршени на штета на децата и малолетните лица. Нешто помалку од половината од тој број се деца до 14 години. Гледано по години, во периодот од 2006-2010 година може да се заклучи како појавата на сексуално искористување на деца и малолетници во последните години стагнира со благ тренд на опаѓање. Тоа може да се заклучи од податоците од казнената политика односно податоците од Државното правобранителство. Бројот на пријави, тужби и осуди осцилира, меѓутоа не можеме да зборуваме за не некој јасен тренд на нивен пад и раст. Она што недвојбено можеме да го констатираме е фактот дека само околу 50% од пријавените лица се и осудени. Кога овие податоци од последните неколку години (кои се предмет на ова анализа) се споредат со податоците од почетокот на 2000-та евидентно е дека е зголемен бројот на пријави, меѓутоа и бројот е зголемен и на осудените лица за сексуална злоупотреба и искористување на деца и малолетно лица. Така спрема податоците на Државното првобранителство на РХ бројот на пријави на почетокот на 2000-та за ова кривично дело се движело околу 200 годишно а бројот на осудени под 100 годишно, додека во последните неколку години и бројот на пријави и бројот на осудени е скоро двојно зголемен. Така значаен пораст може да се препише порано со ефикасен систем на заштита и казнување на овие казнени него нивната реална бројка, бидејќи факт е дека проблемот на сексуална злоупотреба на деца и педофилија во последните години значително е присутен во хрватската јавност, со што е подигната и самата свест. Се зајакнува неговото разоткривање, процесуирање и санкционирање. По проценка на стручниците голем број од случаите на сексуално искористување на деца останува неоткриен односно претставува "сива зона" за ова најстрашно насилство над децата. Во тој контекст треба да се предупреди и на низата недостатоци на казнената политика, посебно релативното благи казни кои се изрекуваат на судовите за сексуална злоупотреба на децата. Се смета дека во случај на казнени дела на сексуално искористување на деца, судовите треба да изречат најголема законски

предвидена казна за таквите дела. Со тоа би се допринело и на еден облик на генерална превенција. Меѓу допринесот на подобрување на казнените постапки во случај на сексуално дело на штета на децата, односно да се за движење на казнените постапки во случај на сексуално дело на штета на децата, односно да се ограничи врската со полнолетството на детето, како би се охрабрила неговата пријава. Детето од низа различни причини и околности често ги потиснува, прикрива и затајува случувањата кои ги проживеало. Значајно е да се истакне дека канцеларијата на правобранители за деца веќе подолго бара да воспостави база на податоци за предизвикувачите на овие дела на штета на децата, што сеуште не е реализирано на задоволителен начин.

В.Социјална работа: Родителите најчест извор на сексуална злоупотреба на децата

Во периодот од 2006 до 2009 година (податоците за 2010 сеуште не се достапни) преку центарот за социјална работа евидентирани се вкупно 758 случаеви на сексуална злоупотреба и искористување на деца. Од овие податоци не може со сигурност да утврди трендот на пријави за сексуално злоупотребување и искористување на децата спрема евиденцијата и Центарот за социјална работа.

Бројот на пријавите варира (дури и кога се анализираат податоци за различни години). Во секој случај бројот на пријави за сексуална злоупотреба кои се евидентираат преку Центарот, осетен е помал од бројот кој е евидентиран во Министерството за внатрешни работи и Државното правобранителство на РХ. Она што е интересно е евиденција на сторители на сексуално искористување на деца спрема евиденцијата на Центарот за социјална работа. Спрема тие податоци, евидентно е да детето кое е искористено најчесто доаѓа од неговата близина и најблиската средина. Така во четиригодишниот период од 2006-2009 година, пријавените случаеви на сексуално злоупотребување на децата од страна на родителите сочинува 42,7% од вкупно пријавените случаеви во Центарот за социјална работа, фактички 60% односно три петини (3/5) од сите случаеви на сексуално злоупотребување доаѓаат од близок фамилијарен круг. Тие податоци несомнено ги потврдуваат податоците како сексуалното

злоупотребување на деца многу честое предизвикано од особи кои се блиски со нив и во кои децата имаат доверба. Но тие фактори дополнително го отежнуваат проблемот на разоткривање на овие деликти бидејќи детето во тие околности е најизложен на срава и пружење на тој отпор во средината да се соочи а трауматските последици се повеќе се зголемуваат. Поради сето тоа нужно е да се зајакнат институциите кои се надлежни за овие проблеми, а меѓу нив несомнено се и центрите за социјална работа. Анализата на работата на центрите за социјална работа јасно укажува на потребата за понатамошно развивање на нивната соработка со други релевантни институции (образовни институции, матични лекари и здравствените училишта, граѓански и професионални здруженија и т.н.) затоа без развој на квалитетот на ова соработка и вклучување на сите релевантни фактори, не е можно да се создаде сеопфатен и ефикасен систем за борба против педофилијата. Центрите посебно ја нагласуваат важноста на пошироката општествена едукација поврзана за борбата против сексуалната злоупотреба на децата. Пошироката општествена едукација вклучува различни едукативни мерки во кои ќе бидат вклучени децата и родителите за да се развие систем на самозаштита (преку образовните институции, преку медиумски кампањи и т.н.).

Г. Општествено- образовниот систем: недостаток на образование (едукација)

Предучилишното, основното и средното образование како и ученичките (студентски) домови се места на децата каде веднаш по семејството треба да им се обезбеди најголем број на информации кои тие ги учат но исто така и за педофилијата. Најголем број од директорите, наставниците, а делумно и стручните соработници во училиштата, имаат најмалку знаење за тоа како да се постават во ситуација кога пред себе имаат сексуално злоупотребено дете. За овој вид на проблем во општеството мора да се направи многу широка кампања која ги вклучува сите сегменти на заедницата, кои можат да придонесат. Едукацијата мора да биде детална и да се изведува во континуитет. Спроведена анкета меѓу учениците несомнено покажала дека децата бараат образование за проблемите на сексуална експлоатација. Сумирајќи ги резултатите односно наодите од истражувањето како индикатор за иднината на работата, како позитивни факти треба да се напомене дека децата кога ќе бидат

запознаени со проблемот на педофилија односно сексуална злоупотреба преку компјутери во повеќе случаи се обратиле родителите, како и повеќето од нив се запознаени со овој проблем и се заинтересирани за понатамошно едуцирање. Сепак, загрижува податокот дека сеуште има значителен број од оние кои за оваа тема знаат многу малку, дека многу од децата кои кога би знаеле за некој случај на сексуална злоупотреба на нивни врсници и пријатели а за тоа никој немаше да знае и дека наставниците многу ретко се оние особи на кој би се довериле за овие проблеми. Децата од истражувањето покажале дека сакаат за ова тема повеќе да разговараат и тоа во училиштето или на часови организирани од страна на експерти, кои би требале да бидат водач за идните активности во образовниот систем или пак да се продолжи со проектот "Пандорина кутија". Што се однесува во однос на истражувањето на наставниците, покажаа дека едукаторите треба –да се едуцираат.

А) Наставниците отворено се изразиле дека тие не се целосно едуцирани за прашањата и проблемите на сексуална злоупотреба на деца и педофилија и секако во училиштата треба да се посвети повеќе внимание особено преку дополнителни часови и предавања од страна на експерти. Само мал дел од нив досега имаат учествувало на семинари и работилници каде се зборувало за овие прашања но повеќето од нив сакале да присуствуваат. Наставниците и понатаму нагласуваат дека целото општество во целина не се грижи доволно за ова прашање и дека надлежните институции требало многу работи да променат во нивната работа за да се спречи борбата против сексуалната злоупотреба на децата и педофилијата како успешна што е можно повеќе. На тоа секако треба да се придодаде и ставот на повеќето анкетирани наставници дека ова прашање сеуште не (целосно или делумно) е табу тема на хрватското општество, што укажува на потребата да се работи на јавната свест за овој проблем со цел да се создадат поволни услови за борба против сексуална злоупотреба на деца.

Б) Голема улога во разоткривањето имаат медиумите но сепак непримерно го третираат проблемот. Кога се зборува за проблемите на педофилија една од точките на општиот договор е несомнено мислењето дека медиумите треба да имаат многу важна улога во борбата против ова општествено зло, и дека нивните акции, вистинската медиумска пракса е многу несоодветна и дека нивната улога е многу далеку од позитивната општествена функција која треба да ја имаат. Не треба да се потцени и игнорира фактот дека

медиумите значајно можат да придонесат за социјалните проблеми на откривање на сексуална злоупотреба и експлоатација на деца (во некои аспекти имале пионерска улога), да се придонесе нивната видливост во јавноста, да допринесе за транспарентност од слабите точки на системот кога станува збор за борбата против педофилијата и дека на крајот сензитивитира јавноста за овој проблем и да се зголеми нивото на критичка свест односно зајакнување на вољата на членовите на општеството да нивните акции придонесуваат во борбата против сексуалната злоупотреба на децата. Постои за жал и она другото, доминантно медиумско лице и нивната улога кога овие проблеми се во прашање. Очигледно е дека медиумите многу често на многу несоодветен (особено сензационалистички) начин ја експлоатираат темата педофилија (без доволна одговорност спрема жртвите, без образование на јавноста, без доволно критички однос кон институциите на системот кои се (на еден или друг начин) вклучени во ова проблематика или да се грижат за проблемот и сузбивање на појавата. Во секој случај едукацијата на новинари и уредници за овие софистицирани карактеристични теми е еден од клучните приоритети за успешна општествена акција за борба против детската порнографија, а какви потешкотии стојат на тој пат покажува и фактот дека Канцеларијата на Народниот правобранител за деца се залагаше за формирање на истражување-Развој на центар за медиуми и деца кој ќе биде во функција стручна поддршка на зајакнување на медиумската култура каде што децата се загрижени и особено толку важно, барајќи и специфични теми на сексуална злоупотреба и злоупотреба и експлоатација на деца.

4.1.2.Рамка за акција: ДЕТАБУИЗАЦИЈА, ОБРАЗОВАНИЕ, ПРЕВЕНЦИЈА И ОСТРА КАЗНА

Хрватска има низа законски и акциски претпоставки за сузбивање на проблемот на сексуално искористување и злоупотреба на деца, меѓутоа нивната имплементација и нивното јавно делување сеуште не се задоволителни. Темелното законско упориште во борбата против педофилијата е Казнениот закон (обновен 2011), Родителскиот закон (2003) т.е. Законот за заштита од насилство во семејството (2004). Исто така тука се опфатени многу акциски мерки, како што е Националната стратегија за заштита од насилство во фамилијата 2011-2016. Хрватска од неодамна е потпишничка на еден многу важен документ односно Конвенција на Советот на Европа за заштита на децата од сексуално искористување и злоупотреба на децата кои бараат многу оперативни социјални и законски мерки (или ако потпишан сеуште не е ратификуван). На крајот тука се и многу значајните оперативни програми и проекти насочени управо на проблематиката на сексуална злоупотреба на децата, како што е акцијата на МВР, јакнење на капацитетот на МВР во подрачјето на сузбивање на сексуалното искористување и злоупотреба на деца како и пружење помош од страна на полицијата на ранливите жртви на криминалитет, или спроведување широка општествена кампања "Еден од пет" (Советот на Европа). Посебно треба да цсе истакне значењето и успешното делување на цивилниот сектор и специјализирани институции (на пр: САР програма која спроведува "Чекор по чекор", или многу составна работа на Поликлиника за заштита на децата од градот Загреб и Центарот за злоупотреба и исчезнување на деца од Осиек, меѓутоа има и многу други значајни и вредни институции и услуги кои овде може да се набројат). И покрај релевантните снажни и широки институционални и цивилни мрежи за борба против сексуалната злоупотреба на децата и значајните резултати кои се постигнуваат во поедини подрачја проблемот и понатаму го бара своето јавно осветување, јакнење на општествените одговорности како и изградба и развој на цивилни мрежи т.е. јакнење на професионалниот и стручниот состав на институциите и организациите, составни и континуирани едукации на различни нивоа и

подрачја, широк спектар на превентивни акции и мерки, надоградба на законски регулативи и.т.н.

Понатаму осмислување на успешни општествени акции за борба против злоупотребата и искористувањето на децата односно јакнење на целокупниот капацитет на општествена превенција поради што е потребно да се води сметка за следните аспекти на проблем односно врз база на нив да се развијат конкретни општествени акции и мерки:

А) Проблемите за сексуална злоупотреба и искористување на децата во последните години стануваат се повидливи во хрватската јавност, но проблемот несомнено ја опфаќа составната работа на јавната свест низ различни форми (медиуми, образовни состаноци и.т.н.), како би се создале претпоставки за успешни општествени акции на сузбивање на овие појави. Сексуалното насилство и злоупотреба на децата повеќе не е табу тема во хрватското општество, меѓутоа неговото детабузирање сеуште е непотполно и фрагментирано и јавноста е сеуште недоволно запозната со сите аспекти на овие појави.

Б) Улогата на медиумите е многу значајна. Тие значајно допринесуваат за јавното разоткривање на овие појави, меѓутоа медиумите се истовремено многу подложни на сензионалистички пристап на овие теми што битно ја редуцира нивната објективност, односно посебно објективната улога која може и треба да ја имаат на овој план.

В) Делувањето и целокупниот општествен состав во борбата против педофилијата има уште многу невоедначени точки и институционални и содржајни недостатоци. Поедини општествени механизми (казнена политика и санкционирање, едукација) не коренсподираат на тежината на проблемот и неодговараат на неговиот предизвик.

Г) Исто така, евидентно е дека и поедини институции кои би требало да бидат главни поттикнувачи и потпора во превенцијата или разоткривањето на овие појави не се за таа цел во потполност оспособени, припремени и едуцирани.

Д) Очигледен е и недостатокот во разгранетоста на мрежите за различни институции кои можат превентивно и едукативно да делуваат на сузбивање на овие појави (различни центри и советувалишта, веб портали, СОС телефони и.т.н. за деца, родители, наставници).

Ѓ) Посебно се евидентирани проблеми поврзани за казнената политика и санкционирањето на казнените дела. Општото мислење на стручниците и општата јавност за потребите за најстрога казнена политика (изречени најголеми казни кои ги предвидува законот), меѓутоа потребна е дополнителна доградба и промена на казненото судство, како би се зајакнала воедно и неговата потенцијална превентивна улога (застарени проблеми, квалификации на делата, регистрирање и надзор на лицата кои го започнале кривичното дело и.т.н.).

Постои статистика спрема која бројот на откриени дела за сексуално искористување и злоупотреба на децата е далеку од реалната состојба и вистинската распространетост на оваа појава и овие деликти во општеството. Поради тоа еден од приоритетите во борбата против превенцијата е формирање на состав кој ќе овозможи и олесни ефикасното откривање на овие појави. Во тој контекст од големо значење е создавањето на институционални и стручни претпоставки (училишта, центри за социјална работа, полиција, судски институции) кои ќе бидат во состојба на време да го откријат проблемот кај децата т.е. на еден одговарачки начин да ги мотивира на соработка. Како посебен проблем се наметнува проблемот на детрауматизација на децата-жртви на сексуалното злоупотребување и искористување. Општествените институции не се адекватно оспособени за овие тешки и големи проблеми и затоа во иднина мора да се обрне посебно внимание. Како еден од најважните фактори во борбата против сексуалното искористување и злоупотреба на децата се наметнува образовниот систем (посебно наставниците и стручните лица во основните училишта). За жал постои индикација дека наставниците се недоволно запознаени и едуцирани за соучување со овие проблеми, додека истовремено децата очекуваат дека им е потребна помош. Неопходно е да се замени пристапот при кој најпрво на наставниците и стручните лица во училиштата ќе им се овозможи адекватна едукација, а потоа да се создадат претпоставки децата да добијат одговорна порака и информација за овие проблеми. За ефикасна борба против сексуалното злоупотребување и искористување на децата неопходна е целосна општествена акција во која ќе бидат вклучени сите релевантни општествени институции (образовен состав, медиумите, социјалните и здравствените установи, цивилните организации, стручните здруженија, судството и.т.н.) а посебно е важно таа целовитост да се

реализира преку јакнење на нивната соработка и здружување, односно развивање и развој на едно целокупно јакнење на јавната одговорност.

4.1.3. Предлог - мерки за подобра пракса

Предлогот конкретни мерки од овој Акционен план го опфаќа она подрачје и проблематика кои се во склоп за која анализа се покажува дека во досегашното третирање ова проблематика е релативно занемарена, дека всушност низата акции на тоа подрачје можат да се развијат и се зајакне превентивната општествена мрежа.

1.Подигање на јавната свест и медиумите

Анализата спроведена во обзир на овој проект, односно ретко медиумско истражување, како и релативното мислење на стручната јавност, предупредуваат дека медиумите не се само важни фактори за успешна борба против проблемот на педофилијата, туку и една од најнеусогласените точки на таа борба. Сензибилизирањето на јавноста за проблемот на сексуална злоупотреба и искористување на децата, е клучна претпоставка за успехот на други општествени мерки и акции во борбата против ова општествено зло. Подигањето на квалитетот на медиумскиот однос спрема овие проблеми односно јакнењето на медиумската одговорност на овој план е од големо значење.

За таа цел неопходни се следните чекори:

А) Во рамките на Хрватското новинарско друштво (ХНД) треба да се отворат стручни дебати за медиумскиот пристап на проблемот за сексуална злоупотреба и искористување на децата;

Б) Да се појачи улогата на Советот и другите релевантни тела како Хрватското новинарско друштво (ХНД) во препознавањето и заострувањето санкционирање на непрофесионалниот медиумски пристап на проблемот за сексуална злоупотреба и искористување на децата;

В) Да се иницира да се воведи посебна новинарска награда за допринос при подржувањето на квалитетот на медиумското следење и третманот на проблемот на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

Г) Преку ХНД да се покрене акција за составен мониторинг и извршување на медиумски третман на проблемот на педофилија во хрватските медиуми;

Д) Да се покрене воведување на посебен стручен колегиум на студиите по новинарство за професионалните стандардни известувања, следења и истражувања на проблемот на децата (вклучувајќи ги посебно чувствителните и актуелни теми како што е сексуалното злоупотребување и искористување на деца);

Ѓ) Организирање на едукативни семинари за уредниците и новинарите за проблемите на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

Е) Поттикнување на цивилното општество да аплицира проект за цивилна едукација и јавна кампања за освестување на јавноста за проблемите на сексуална злоупотреба и искористување на децата;

Ж) Мотивирање на локалните медиуми (посебно електронските) да развијат програма и емисија за едукација (вклучувајќи и контактни емисии за активно советување на граѓаните) за проблемите околу сексуалното злоупотребување и искористување на децата;

З) Барање од Фондот за поттикнување на плурализмот во локалните електронски медиуми да дел од средствата ги наменат спрема програмите и проектите поврзани за проблемот на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

С) Барање од Програмскиот Совет на ХРТ, најзначајниот јавен медиум, да го анализира проблемот на педофилија, односно сексуалното злоупотребување и искористување на децата во своите програми, односно да покрене одговорна медиумска содржина како допринос во јакнењето на јавната свест во борбата против педофилијата;

И) Иницирање за откривање на нов портал за борба против педофилијата на која би се известувало за активностите на државните институции, цивилни здруженија, стручни организации, презентирање истражувања и анализи за оваа проблематика, меѓутоа и пренесување на релевантни медиумски прилози како пример за добра пракса;

Ј) Поттикнување акција за јавна и стручна потпора од страна на Правобранителството за деца за основање истражувачко-развоен центар за медиумите и децата а кој би бил во функција за стручна потпора и јакнење на медиумската култура кога се во прашање децата, а посебно така значајна, опфаќа и специфични теми за сексуална злоупотреба на децата.

2.Превенција и едукација во воспитно-образовниот систем

Воспитно-образовниот систем е едно од најважните подрачја во превенцијата на сексуалната злоупотреба и искористување на децата, но анкетаирањето на учениците и наставниците во основните училишта во ова истражување, несомнено потврдил низа на празнини и недостатоци во адекватниот образовен и воспитен содржај кој би се занимавал со оваа проблематика, додека е истовремено видно присутна заинтересираност на децата да се запознаат со тие теми и да бидат спремни адекватно да реагираат на тие предизвици и проблеми во своето окружување. Посебно е алармантен фактот дека всушност наставните лица кои би требало секојдневно да бидат во функција да ги едуцираат, во таа улога изгледаат многу неподготвени и недоволно оспособени.

Поради тоа се неопходни следните чекори:

А) Да се побара од Министерството за образование, знаење и разбирање, односно да направи состав на анализа на состојбата за оспособување на наставните лица да се носат со проблемот на сексуално злоупотребување и искористување на деца односно да се утврди потребата и спременоста на децата да делуваат во едукативни проблеми;

Б) Преку граѓанското општество, стручните здруженија на самите медиуми морат да покренат јавна кампања за потребите на составното едуцирање на наставниците за проблемот на сексуална злоупотреба над децата;

В) Да се покрене донесување на едукативни програми за децата кои ќе се имплементираат во училиштата на различни начини (посебни образовни сајтови, стручни предавања преку проекција на спотови, филмови и.т.н.);

Г) Преку просветни стручни здруженија да се иницира одржување на посебни родителски состаноци, еднаш во секоја учебна година, на кои ќе се

разговара за проблемите на сексуалното злоупотребување и искористување на децата, односно родителите да се запознаат со најновите сознанија на тоа поле, акции кои ќе се преземат и начините на кои родителите можат да се вклучат во борбата против овој проблем;

Д) Да се покрене изработка на едукативна брошура за децата, наставниците и родителите, со препорака како да го препознаат проблемот и појавата на сексуално злоупотребување и искористување на децата, односно медиумите кои можат да се превземат и до кои институции можат да се обратат;

Ѓ) Да се поттикнат едукативни семинари за проблемите на интернет и другата современа технологија (на пр: мобилна телефонија);

Е) Преку општинските просветни служби да се покрене целосна соработка со општинската Полициска управа во промовирање мерки за превенција, односно различни облици на борба против сексуалното злоупотребување и искористување на деца;

Ж) Барање од Министерството за образование, наука и спорт да се формира посебна веб страница на која би се објавиле едукативни и информативни содржани поврзани за различните аспекти на проблематика на сексуалната злоупотреба и искористување на децата.

3. Системот на социјална заштита и граѓанската работа

Анализите кои се вршени во обзир на овој проект потврдиле дека родителите како еден од најзначајните извори на сексуално злоупотребување и искористување на децата, односно подрачјето на социјална работа е од големо значање за откривање на овие проблеми односно адекватен однос спрема тој проблем, како би се таа појава спречила, санкционирајќи, али и што е најважно ублажување и презаштита од траума на децата и на тој начин избегнување на нивната дополнителна виктамизација. Тоа опфаќа многу одговорни меѓутоа и едуциран однос на многу општествени фактори односно прилагодливи средства и услови за работа.

Поради тоа се неопходни следните чекори:

А) Да се прашаат за целите на Министерството за здравство и социјална заштита т.е.родителското министерство, ветерани и меѓугенерациската

солидарност да направат анализа на бројот на вработени, оспособеноста и опременоста на Центарот за социјална работа, родителскиот центар и други социјални и здравствени институции, чија надлежност е да се заштитат децата и да се носат со проблемите на сексуално злоупотребување и искористување на децата односно да се покрене акција и да се воспостават одговарачки работни стандарди како би можеле тие организации да ја вршат својата предвидена функција.

Б) Барање од споменатите Министерства да развијат прецизен состав, евидентирање, следење и анализа на проблемот и појавата на сексуална злоупотреба и искористување на децата;

В) Покренување на составни и континуирани едукации за стручните лица и надлежните институции за социјална и здравствена заштита за проблемите со педофилијата (посебно односот спрема децата жртви, можностите за рана детекција како и проблемот во непосредното опкружување на децата);

Г) Барање од Министерството за здравство и социјална заштита, родителското министерство, ветераните и меѓугенерациските солидарности, Министерството за образование, наука и спорт, односно во Министерството за внатрешни работи да се развие и имплементира полесен и ефикасен начин на пријавување на појавата на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

Д) Барање од сите релевантни министерства (кои тоа сеуште не го направиле како на пример: Министерството за управни работи на Република Хрватска) да воспостават посебни веб страници на кои би биле достапни сите едукативни и информативни материјали од аспект на борбата против сексуалното злоупотребување и искористување на децата и нивните надлежности;

Ѓ) Да се покрене проект од страна на стручни лица кои работат во институциите за социјална, родителска и здравствена заштита, како би се можело на еден поквалитетен начин да се носат со појавите и проблемите на сексуално злоупотребување;

Е) Преку здружењето за граѓанско општество и стручните институции да се отвори едно советувашиште за родители или во веќе постоечките здруженија да се направи посебна програма поврзана за проблематиката на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

Ж) Да се покрене широка општествена акција (преку медиуми, граѓански друштва т.е. стручни здруженија) со посебно значење на собирање, јакнење, развивање и дополнително формирање на терапевтски центар и институција за помош на деца-жртви на сексуална злоупотреба и искористување;

З) Иницирање за формирање на посебни интердисциплинарни тимови (воспитно-образовни состави за социјална и здравствена заштита, претставници од институциите за граѓанско општество кои се занимаваат со заштита на децатам претставници од Министерството за внатрешни работи) кои би делувале на локално ниво а исто така би анализирале и организирале превентивен состав за борба против педофилијата;

С) Иницирање на соработка и вмрежување на социјални и здравствени организации, институции при Министерството за внатрешни работи и граѓански организационата програмите поврзани за борбата против педофилијата;

И) Покренување и организирање на конференции на граѓанските друштва кои се занимаваат со проблематиката на заштита и правата на децата, на која би се открил поширокиот план за превентивните општествени акции за сузбивање на појавата на сексуално злоупотребување и искористување на децата;

Ј) Утврдување и промовирање на листа на сите релевантни организации и институции кои можат да пружат информација за проблемот на сексуална злоупотреба и искористување на децата (листата треба да биде видно истакната во сите училишта како и на други места каде има големо собирање на децата);

К) Барање од релевантните институции кои помагаат граѓански друштва да во своите тендери дадат поголема можност за аплицирање на проекти поврзани за борба против сексуалното злоупотребување и искористување на децата, односно програма за помош на жртвите од тоа насилство.

4. Системот на превентивна и корективна политика

Анализата на делување на заштита и казнена политика (Министерството за внатрешни работи, државното првобранителство, судство, законодавство) покажува дека некои елементи од овој сектор заземаат посебна надоградба односно јавна промоција. Истовремено праксата покажала дека промените на овој план се многу тешки односно да заземаат долготрајна и упорна јавна општествена акција.

Поради тоа се неопходни следните чекори:

А) По пат на медиумски конференции, како и граѓански здруженија и слични акции да се осигури поголемото јавно предупредување и јавна поддршка за вредните акции кои на сузбивањето и сексуалното насилство над децата ги спроведува Министерството за внатрешни работи на Република Хрватска.

Б) Иницирање на заеднички кружен стол во МВР и здруженија на граѓанското општество, на кои би се откривале можностите за воведување одредена контрола на интернет, како би се постигнал ниво на заштита на децата на тоа подрачје ("cyber" полиција).

В) Иницирање на организирање на стручни обуки на кои најпрво би се разгледале можностите за инапредување на соработката на полициската и правосудната институција со училиштата, центри за социјална работа и граѓански сектор за сузбивање на сексуалното насилство над децата;

Г) Поттикнување на составна анализа и истражување (вклучувајќи и анализа на министерството за правда) за судските процеси и судските пресуди во врска со сексуалното злоупотребување и искористување на децата како би се пошироката и стручна јавност може аргументирано да презентира цели за заострување на казнената политика во врска со овој проблем;

Д) Барање од Министерството за правда да овозможи воведување на посебна и дополнителна едукација на судиите за проблемите на сексуална злоупотреба и искористување на децата;

Ѓ) Преку Правобранителството за деца, стручни здруженија т.е. граѓански организации, да се покрене јавна расправа за можноста за подобрување на законите кои на различни начини го третираат проблемот на заштита на децата (пр: Родителски закон, казнен закон, Закон за заштита од насилство во фамилијата и.т.н.);

Е) Покренување на акција за јавна поддршка и промоција на целите на Правобранителството за деца поврзано со воведување на одговорна база на податоци за причинителите на сексуални деликти на штета на децата;

Ж) Барање од Владата на Република Хрватска да покрене изработка на целосна анализа за проблемот на сексуална злоупотреба и искористување на децата односно таа анализа да се расправа во Хрватското собрание и да се донесе правилен заклучок и препораки.²⁷

²⁷ <http://pandorasbox.rs/hr/>

V. Детската порнографија и нејзиниот третман во некои земји од Европската Унија

5.1. Застапеност и превенција на детската порнографија во Шведска

Вовед

Првиот светски конгрес против комерцијална сексуална експлоатација на деца беше одржана во Стокхолм од 27-31 Август 1996 година. Иницијатор на овој конгрес беше организацијата ЕСПАТ (Крај на детската проституција, детската порнографија и трговија со деца за сексуални цели) која е основана во Чијанг Маи во Северен Тајланд во 1990 година од група на НВО претставници од повеќе земји во Југоисточна Азија. Заедно тие утврдија дека комерцијалната сексуална експлоатација на децата и трговијата, во и надвор на туристичката трговија во нивните држави, не беше прашање на еден случај туку на многу брзо растечката детска секс индустрија.

Оваа организација подготвува извештај за Шведска. ЕСПАТ собира информации за ситуацијата во врска со CSEC во Шведска, и ситуациите кои се поврзани со Шведска. ЕСПАТ добива факти и бројки како и информации за ситуациите од прва рака, од разгледани извештаи, истражувања, разговори со експерти, со повеќе индивидуи како и работи директно поврзани со прашањата како што се претставниците за спроведување на Законот, донесувачите на одлуки на различни нивоа (локално, регионално, национално, глобално) , приватен сектор, претставници за туризмот, транспортот, и со директна информација стекната од ЕСПАТ линијата.

Шведска

За жал , Шведска се наоѓа далеку од заштитата на децата од сите облици на сексуално искористување и сексуална злоупотреба и испушта да ги превземе

сите соодветни национални, билатерални и мултилатерални мерки во согласност со Факултативниот протокол од и CRC.

Напротив Шведска е земја во која економскиот криминал се повеќе е приоритет. Децата можат да бидат сексуално злоупотребени но неоткриени. Владата нема основна стратегија поради суштинското значење за да се спречи и да ги заштити децата од комерцијална сексуална експлоатација. Повеќе може да се очекува од земја која е една од првите во светот која може да ја ратификува Конвенцијата и да биде домаќин на првиот светски конгрес против комерцијалната експлоатација на деца во 1996 година.

Некои околности илустрираат опсег на проблеми:

- Некои случаи на сексуална експлоатација на деца се игнорираат во Шведска поради недостаток на ресурси и приоритет;
- Милион слики на сексуална злоупотреба на деца не се истражени од истите причини;
- Комерцијалната сексуална експлоатација понекогаш е казнета со парична казна (обично неколку стотици долари);
- Комерцијалниот аспект на сексуална злоупотреба на деца да ја поткупува правната заштита и секс купувачите се казнуваат со парична казна за купување, но не и вистински сексуален прекршок.
- Правната заштита против сексуалната злоупотреба е во голема мера ограничена на возраст од 13 години и децата се сметаат како возрасни.
- Сеуште нема податоци, истражување или статистички податоци за степенот на проблемот за комерцијалната сексуална експлоатација на деца (продажба на деца, детска порнографија и детска проституција) и бројот на децата кои паѓаат како жртви на комерцијалната сексуална експлоатација.
- Професионални групи кои работат со и за децата се уште немаат задолжителна редовна обука за комерцијална сексуална експлоатација, како што се судии, обвинители, полицајци, социјални работници, педагози и др.
- Има многу ограничен рехабилитационен третман и советување понудени на сторителите.

- Сексуалната експлоатација на деца извршена во странство од страна на Швеѓаните е игнорирана од страна на владата и покрај загриженоста и препораката заклучена во завршните набљудувања од страна на Комитетот на ОН за правата на детето датирано од Јуни 2009 година.
- Стотици азиланти во потрага по исчезнати малолетници годишно во Шведска, а некои од нив биле пронајдени како жртви на комерцијалната сексуална експлоатација.
- Прекршителите за осуден секс можат работат професионално со деца, не постои забрана.
- Корпоративна одговорност за соработникот на злосторства (на Протокол) не е развиен и санкциите се ограничени со парични казни.

Некои од овие факти се спомнати во извештајот од страна на владата. Сепак, она што е впечатливо во извештајот е дека не постои визија, нема стратешки план за тоа како да се заштитат децата од сексуална експлоатација, вклучувајќи сектори и нивоа во општеството. Постои набројување на активности спроведени, како и тековно законодавство, но не постојат суштински анализи на активности, ниту критична оценка за да се обезбеди заштита и да ги исполни барањата поставени во Факултативниот протокол.

Факултативниот протокол стапи на сила во Февруари 2007 година во Шведска. Имплементацијата треба да ги зголеми напорите на владата, за да дејствува против комерцијалната сексуална експлоатација. Разочарувачки е што во текот на 2011 година, не постојат статистички податоци за обемот на комерцијалната сексуална експлоатација во Шведска, ниту пак постои соодветно познавање и разбирање меѓу професионалците за проблемот. Социјалната основа на децата е забележана во својот извештај во 2009 година до Владата дека знаењето за професионалците за сексуалната експлоатација сеуште е релативно ниска во некои делови во Шведска.

Според благосостојбата на фондацијата на децата, претставници од на пример полицијата, социјалните служби и училишта го

привлече вниманието на потешкотиите со сексуална експлоатација со постоечките ресурси. Како последица на недостатокот на знаења нема структури или рутини за тоа како да се спречи проблемот и заштита на децата од комерцијалната сексуална експлоатација.

Недостатокот на приоритет и разбирање на сложеноста на комерцијална сексуална експлоатација на деца станува многу видлива кога станува збор за санкции кои се однесуваат на кривичните дела во врска со сторителот и на страната на побарувачката на комерцијалната сексуална експлоатација на деца.

На пример, купувач (поседување на големи количества на детска порнографија, купување на секс од трговија на жртва, купување на секс во врска со патување во други земји), практично нема во Шведска до денес.

Комерцијалната сексуална експлоатација на деца често се санкционира со парична казна. Комерцијалниот аспект на сексуална злоупотреба, се чини дека за поткупување на правната заштита на децата се врши со надоместок. Кога детето е во близина на возраст од 15 години практично нема правна заштита во Шведска. Аргументите од сторителите дека тој/таа веруваат дека детето е повеќе од 15 години се воопшто прифатени.

Исто така Шведска има слабо развиен систем за управување со сторителот за да ги спречи престапниците од иницирање на експлоатација (потенцијалните сторители) и извршување на експлоатација (е веќе осуден).

Основа на само грижа и рехабилитација што постојат се во затворите. Бидејќи повеќето секс прекршители не добиваат поголема казна од паричната казна, на повеќето секс прекршители им понудуваат лекување. На условна казна услуги во последните неколку години сепак исто така, нудат заштита и рехабилитација за секс прекршителите, но не е рутински да им понуди на сите осудени, секс прекршителите.

Владата уште повеќе во текот на годините успеа да направи какви било декства против фактот што патуваат шведски државјани во странство со цел сексуално да злоупотребуваат деца. ЕСПАТ –

Шведска е единствената организација во Шведска која го привлече вниманието на јавноста за ова прашање со медиумски кампањи и исто така упорно ја лобираат владата. Во 2011 година ЕСРАТ има забелешки, иницијативи од властите како и Владата да го прекине детскиот секс туризам кој ЕСРАТ го поздравува.

Во заклучок, Шведска се наоѓа далеку од заштита на децата од сите облици на комерцијална сексуална експлоатација.

5.2. Анализа

а. Општи мерки за спроведување

Статистика

До денес прашањето за собирањето на податоци станува голем предизвик во Шведска, како што е наведено во владиниот извештај. Податоци нема за речиси сите форми на сексуална експлоатација на децата. Не постои национална проценка на бројот на децата кои се вклучени во проституцијата во Шведска, ниту има проценка на бројот на деца кои се жртви на трговија во Шведска или колку деца се злоупотребуваат за сексуални цели. Последниот број беше околу 400-600 деца и жени, по проценка на националната полиција во 2003 година.

Покрај недостатокот на статистика, уште еден предизвик е фактот дека не е можно да се следи случајот од пријавувањето до пресудата, со што е направено статистиката многу тешко да се анализира. Ова исто така беше истакнато од страна на разни експерти, на пример, на Правниот факултет на Универзитетот во Стокхолм во 2011 година.

Проблемот со статистиката е дека тоа всушност не е споредливо. Како што е наведено во владиниот извештај, на пример, бројот на известувања се споредува со бројот на осудени лица, и покрај фактот дека повеќето од известувањата се направени претходната година. Понатаму, ако лицето е осуден за силување на дете, и надоместок е обезбеден за детето или на трето лице, тие нема да бидат прикажани во статистиката. Само големи криминални дела ќе бидат регистрирани во криминалната статистика.

Според ова, државата-членка допрва треба да *"воспостави координиран пристап помеѓу сите лица за собирање податоци за децата и да воведат геопфатен систем на собирање на податоци за жртвите на сексуална експлоатација"*, како што е препорачано од страна на Комитетот.

Акциони планови

Акционен план против сексуалната експлоатација на децата

Националниот акционен план против сексуална експлоатација на децата беше обновено по втор пат во 2007 година. Планот требаше да биде обновен по

третиот светски конгрес против Комерцијалната сексуална експлоатација на деца во Рио де Жанеиро во 2008 година. Сепак, ажурирањето беше одложено за подоцна. Забелешките беа презентирани во јуни 2009 година.

И покрај критиките од страна на Комитетот, Шведската влада одлучи да се ажурира акцискиот план во 2012 година.

ЕСРАТ е на ставот дека акциониот план од 2007 година треба да се ажурира и да стане повеќе разбирлив и да ги одразува заложбите направени за време на сите три светски конгреси против комерцијална експлоатација. ЕСРАТ исто така понатаму препорачуваат акции кои не се фокусираат само на *шведските деца*. Тоа е еднакво важно за да се идентификуваат децата кои живеат незаконски во Шведска и кои се во потреба од заштита и грижа, како и децата во други земји погодени од кривични дела на шведските резиденти во странство. Шведска има одговорност да ги гони и да обезбеди пристап до правдата и лек за овие деца, бидејќи принципот на недискриминација е клучната поента на Конвенцијата за правата на детето и Факултативниот протокол. ЕСРАТ ја поздравува целта на Владата и идејата на Акциониот план која е дека *"нема дете во друга земја кое е сексуално експлоатирано од страна на лица од Шведска"*.

Но, во 2007 година Националниот план за акција истакнува само три планирани активности со слабо значење. ЕСРАТ сака да констатира дека на тој начин, за време на периодот на првиот извештај (до 2009) владата *не започна или не презентира значајни мерки за спречување или борба против детскиот секс туризам*. Детскиот секс туризам до неодамна се поставува како прашање во Шведска, како што е веќе заклучено претходно. Во 2009 година, по неколку години лобирање од страна на ЕСРАТ Шведска, шведската Национална полиција, им додели на тројца полицајци да работат со детски секс туризам на проектна основа, која ЕСРАТ ја поздравува срдечно.

Планот понатаму на пример, треба да вклучува активности за да се справи со барањата на проблемот: повеќе истражувања на сторителите, притоа не исклучувајќи женски детски престапници, евалуација на превентивни мерки, предлози на нови превентивни мерки, полициските офицери да бидат испратени на најчести туристички дестинации за шведските жители и граѓаните како и забрана за *било кој* поединец осуден за сексуален пристап против децата да работи со деца.

Акционен план против проституција и трговија со луѓе

По неколку години на подготовка и долг процес, Националниот акционен план против проституција и трговија со луѓе (2008-2010) предложи неколку значајни мерки за децата и возрасните со цел да се зголеми заштитата и поддршката, зајакнувањето на превентивни активности, квалитетот и ефикасноста на судскиот систем и зголемување на националната и меѓународна соработка. Меѓутоа, ако во периодот на имплементација беше повеќе, а голем број активности биле координирани меѓу сите актери и на национално ниво, резултатот беше веројатно најмногу значаен.

Борбата против сексуалната експлоатација на децата е процес кој е во тек и за жал не е "фиксен" во период од две години. ЕСРАТ Шведска искрено се надева дека Владата ќе го следи Акциониот план и ќе се распределат повеќе ресурси, така што имајќи ја во предвид важната работа која ќе се врши во период од две години, и нема да бидат залудно потрошени.

Законодавство-кратска содржина

Шведското законодавство за комерцијална сексуална експлоатација е генерално добро дефинирано. Но заштитата против комерцијалната сексуална експлоатација, сепак, е ограничена за деца помеѓу 13-17 години. Казните за злосторствата *на побарувачката на криминалитет* се многу ниски и на самото дно на скалата на шведските криминални санкции. Просечната казна за детска порнографија е на пример паричната казна, што е случај и кога станува збор за казна купување на тргуваните жртви (дете или возрасен). Како последица на ниски санкции на овие кривични дела не им се дава приоритет.

Б.Превенција

Член 9.1 и 9.2- Програми за превенција

Спречувањето на програмите спомнати во владиниот извештај се однесува на ограничени групи и не ја покриваат јавноста. На барањата од Факултативниот протокол, ЕСПАТ би сакале да се донесе до Комитетот следново:

1.1. Нема превентивни програми кон пошироката јавност кога станува збор за зголемување на свеста за комерцијална сексуална експлоатација на деца во Шведска или во странство. Една третина од сите интервјуирани шведски велат дека не се сигурни за тоа како да се справат со состојбата со осомничените во распространетоста на детскиот секс туризам.

2.2. Третман на престапниците: Практично нема програма за превенција која се однесува на потенцијалните сторители, ниту за да се спречат нови кривични дела за казнетите прекршители. Бидејќи повеќето сексуални сторители на комерцијална сексуална експлоатација на деца не добиваат поголема казна од паричната, никогаш на повеќето сексуални прекршители не им се нуди лекување. Во последниве неколку години се грижи да понуди во рамките на условната казна - услуга, но тоа не е рутински и да им понуди на сите сексуални престапници како заштита, кога не е осуден на затворска казна. Во моментот постојат два проекти во Шведска на кои лицата можат да се обратат, ако тие се за да иницираат или повторно извршат сексуална експлоатација на децата; Центарот за Андрологија и сексуална медицина во Каролинска Универзитетска Болница, која им помага на лицата кои страдаат од болести како комплузивно сексуално однесување и сексуална зависност, како и проектот наречен "КАСТ", која нуди поддршка на купувачите на сексуални услуги преку телефон, интернет и индивидуални состаноци. Центарот за Андрологија и сексуална медицина во Каролинската Универзитетска Болница, сепак, е само првенствено достапен за жителите, кога станува збор за третман, во регионот на Стокхолм. Во извештајот од страна на Националниот одбор за здравство и социјална заштита од 2011 може да се процита следниов заклучок:

"Националниот одбор за здравство и социјална заштита е на мислење дека се обидел да направи третман напори кои треба да бидат дополнително разработени и да бидат достапни за мажи, жени и деца кои имаат извршено

или подлежат вна ризик за извршување сексуални престапи. Достапноста на тетман за деца со сексуално ориентирано проблематично однесување и млади луѓе кои извршиле или подлежат на ризик од извршување сексуални престапи, е ограничена во јужниот дел од Шведска. Националниот одбор за здравство и социјална заштита ја нагласува важноста на развојот на формирање регионални центри со цел да се олесни пристапот за деца и млади луѓе што е можно географски поблиску до нивното место на живеење. Сегашното ниво на разбирање на деца со сексуално однесување кон другите е ограничено, како и колку нивните проблеми може да се третираат. Значителни напори се направени на ова поле, а, Националниот одбор за здравство и социјална заштита препорачува посебни инвестиции со цел да се обезбеди персонал во предучилишните установи, рекреативните центри, училишта, социјални услуги, како и родителите на кои им е потребна поддршка".²⁸

3.3. Криминално досие: Не сите професионалци кои работат со деца се покриени со обврската да покажат резиме на криминалното досие. Шведскиот модел е ограничен само на неколку професионални групи и не му се забранува на работодавачот да вработи лице кое е осудено за сексуална злоупотреба на детето. Тоа е одлуката која законодавецот ја остава на работодавачот.

4.4. Пошироко знаење. Имаше подобрување во однос на обуката за детските права, но се уште нема задолжителна системска обука за комерцијална сексуална експлоатација на деца за сите професионални групи кои работат со и за деца.

5.5. Онлајн сигурност: Покрај бројните контакти и средби во текот на последните дванаесет години со Националната стратегија за образование истакнување на ризици на децата да станат жртви на комерцијална сексуална експлоатација, користејќи интернет, што се однесува на обуките се уште се на ад-хок основа, во училиштата и не е задолжително во наставниот план. Во Владиноот извештај "Знаењето за сексуална експлоатација во Шведска " претставен во 2004 година, е изјавено: "Училиштата, исто така, имаат одговорност да гарантираат дека компјутерите во училиштето се користат само за образование. Техничките филтри, правила за тоа како да ги користат

²⁸ Behandlingsinsatser för personer som har begått eller riskerar att begå sexuella övergrepp mot barn, Socialstyrelsen 2011 (Rehabilitation efforts targeting individuals who have committed or run a risk of committing sexual offences against children) page 8

компјутерите и да учат децата како да се избегнат ризиците на кои се изложени при користење на интернет треба да се решат. Ова бара наставниците да добиваат знаење за информатичка технологија и редовно да се ажурираат поради брзиот развој."²⁹

Ова за жал не се имплементира и покрај фактот дека потребата од обука и тоа како е потенцирана во завршните забелешки во 2005 година.

6.6. Законодавството за дотерување: Шведското законодавство за дотерување е наменето за целните возрасни контакти со децата за сексуални цели. Законот стапи на сила на 1 Јули 2009 и досега резултираше со една пресуда и покрај тоа што во извештајот на Националниот совет за Спречување на криминалот (Бра) во 2007 година покажа дека 30% од шведските тинејџери имале сексуален контакт со возрасен.³⁰

Законодавството е слабо и неефективно. Наместо дека на нелегален начин самиот факт дека возрасен кој е во контакт со детето за сексуални цели, самото законодавството всушност треба да бара возрасен да направи аранжман да се сретне со детето и да преземе соодветни мерки за да се стори тоа. Поради малата казна, парична казна или со затвор од најмногу една година, полицијата не е во можност да користи соодветни алатки кога истражува.

7.7. Националниот ЦИД на детска порнографија група се состои од девет полицајци од кои четворица полицајци се посветени на работата со детски сексуален туризам. Неколку години групата се состоеше од само двајца полицајци. По јавната кампања во 2006/2007 од странја на ЕСПАТ Шведска, групата доби повеќе ресурси.Случаевите сеуште понекогаш се забранети поради недостаток на ресурси, и покрај новата организација воведена во 2006 година каде локалната полиција, исто така, испита случаи на детска порнографија.

8.8. ЕСПАТ жешка линија: Владата се навраќа на ЕСПАТ линија, на која јавноста може да пријавува детска порнографија, трговија со деца за сексуални цели, како и детски секс туризам. ЕСПАТ Шведска работи на ЕСПАТ хотлајн од 2005 година без никакви финансиски придонес од страна на владата и сиромашната помош во ширењето информации за можноста да го пријавите кривичното дело во рамките на Факултативниот протокол на овој начин. Целта

²⁹ SOU 2004:71, page 199, Governmental report "Knowledge about Sexual Exploitation in Sweden

³⁰ Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet. Omfattning, karaktär, åtgärder. Rapport 2007:11, BRÅ(Adults sexual contacts with children through Internet. Extent, characteristics, Actions) Report by National Council for Crime Prevention page 8

на жешката линија е да се зголеми бројот на извештаи од јавноста со давање на алтернативен анонимен начин на известување преку интернет. ЕСПАТ хотлајн добива неколку стотици извештаи на секој месец.

В.Забрана и прашања поврзани со продажба на деца

Продажбата на децата е забрането теориски, но во пракса тоа е многу слабо.

Купувањето на сексуална услуга од малолетник се санкционира со парична казна како минимум и максимум 2 години казна затвор. Законот ретко се применува. Во пракса, закон против забраната за проституција на возрасни (купување на сексуална услуга) често се користи кога е во прашање трговијата со малолетно лице. Судовите не се обидуваат да ја откријат возраста на жртвата уште кога сторителот е во намера да го стори дејството,и како резултат на тоа ги лишуваат децата од заштита а и лечење на престапникот. Колку поблиску е жртвата до 18 години толку полесно согласноста на малолетното лице за сексуална експлоатација е прифатена од страна на судот. Може да се каже дека вистинската заштита од сексуалната експлоатација постои за деца до 12 години.³¹

Од сите трансакции што се дефинирани во член 3.1.1. *нудење, испорака, прифаќање на дете* и 3.1.2. *нудење, добивање, набавка или обезбедување* на дете за сексуално искористување, најслабо заштитено е (нормативно и во практика) прифаќањето на детето за сексуални цели. ЕСПАТ е вцашен што утврдува дека санкцијата за прифаќање на дете за сексуални цели носи многу мали санкции (купување на сексуалниот чин на малолетник). Ако нема барање, нема да има набавка или испорака.

Другите форми на трансакции спрема Шведскиот кривичен закон се забранети со трговија. Законот за Трговијата со луѓе во пракса е ограничен спрема шведските граници. За странските жртви и не се применува кога станува збор за шведски случаи.

Казните и санкциите за трговија или за јавни набавки ја одразуваат гравитацијата на ваквото кривично дело, минимум 2 години до максимум 10

³¹ Stockholm University, Faculty of law, statement on the proposed new law on sexual crimes, page 4.

години. Кривичното дело купување на сексуалниот чин/ услуга (од деца/возрасни) воопшто не е казнето со казни кои ја одразуваат сериозноста на ваквото кривично дело.

Г.Децата во миграцискиот систем не се заштитени од сексуална експлоатација- дискриминација на странски деца

Малолетниците без придружба

До неодамна децата изложени на ризик во миграцискиот систем беа само идентификувани како оние деца кои ќе пристигнат без придружба и ќе аплицираат за азил. Поради тоа ЕСРАТ Шведска започна истражувања, и сега постои статистика за тоа колку мигранти пристигаат како малолетници, а исто така и колку исчезнуваат во Шведска. Исто така, постојат одредени заштитни мерки со цел да се зголеми заштитата на овие деца, како што е опишано во владиниот извештај. ЕСРАТ ги поздравува сите овие мерки.ЕСРАТ има работено на откривање на овие деца во текот на изминатите 10 години.

Владината анализа на децата во ризик се чини дека завршува со идентификување на малолетниците во азил и без придружба уверувајќи дека тие не исчезнуваат. Сепак има многу други различни ситуации. Малолетнички азиланти без придружба на роднини или нивните семејства, може да подлежат на ризикот од комерцијална сексуална експлоатација. Повеќе од половина од малолетниците без придружба се сместени со семејства или роднини.³²

Кога детето е земено од лице кое тврди дека е член на семејството или роднина, сродството не е секогаш контролирано. Сместувањето на странски деца не е испитано детално како и за шведските деца. Во извештајот спроведен од страна на "Спасете ги децата" во 2008 година, Малолетници без придружба во потрага по азил-прием од општини се преземаат одговорност за сместување и згрижување-може да се прочита следново:

..... "Општините вршат истражување, тие го контролираат кривичниот регистар на полицијата и посетата на семејството. Но, тоа е тешко: децата

³² Ds 2004:54, s 66, Governmental report 2005:54, page 66.

можат да бидат донесени во Шведска од страна на шверцери и да бидат принудени на различни претприемачи. Нормално еден собира информации за минатото, но во овие случаи тоа не е направено. Тоа е приватно сместување и семејствата никогаш нема да бидат одобрени како домови-носители..."

"Дали тие се третираат како шведски деца? Не, тие не се. Мојот обем на работа е на пример многу поголем од оној на другите социјални работници и кога станува збор за шведски случаи истрагата е многу посеопфатна..."³³

Д. Други групи на деца изложени на ризик од сексуална експлоатација

Денес ЕСПАТ зема поширока перспектива на децата изложени на ризик во миграцискиот систем. Постојат и други групи на деца без придружба во потрага по азил кои се изложени на ризик од комерцијална сексуална експлоатација во миграциониот систем. Тоа може да бидат децата кои ќе дојдат во Шведска по извесни старители, децата кои пристигнуваат со возрасни кои лажно се претставуваат во својство на "старатели", родителите, непријавени деца, деца на неправилни имигранти, децата кои влегуваат во Шведска со употреба на други пасоши со слики со сличен изглед и др.

Следниов фиктивен случај го илустрира проблемот на децата кои пристигнуваат по "божемни" старатели. Родителите А и Б пристигнале во Шведска во 2003 година и се регистрирале на миграционото биро. Во истрагата тие се спомнале дека имаат три деца, вклучувајќи ја и нивната возраст. Трите деца се придружувани од родителите. Не се поставувани прашања и се претпоставува дека тие деца се оние на овие родители. Во 2005 година, уште едно дете пристигнува на миграционото биро без родители. Истите родители А и Б, тврдат дека детето е нивно. Дури и покрај тоа што нема легален документ и покрај тоа што тие не се изјасниле за постоењето на оваа дете во првата истрага на нивната семејна ситуација во 2003 година, се претпоставува дека детето е исто така нивно. Дури и ако истражувачот за азил најде нешто контрадикторно во оваа ситуација единствениот лек при рака е да алармира на социјалните служби или на полицијата за да ги следат.

³³ Extract from Swedish report "*Hur har det gått? Ensamkommande barn-mottagande sedan kommunerna tagit över boende och omvårdnad*", (What has happened-unaccompanied asylum-seeking minors-reception since the municipalities have taken over the responsibility of accommodation and care)—conducted by Save the Children, presented in spring 2008, page 10

Таквото следење во пракса може да трае со недели. Правната претпоставка е дека детето е на родителите кои тврдат дека е нивно, дури и ако постои причина да веруваме дека ова не е случај, дали Миграциското биро има доволно докази за да не го даде детето на родителите кои тврдат дека му се старатели. ЕСПАТ Шведска успеа да открие дека оваа дупка се користи за шверцување на деца во Шведска за сексуална експлоатација. Една жена сведочеше во едно интервју во 2004 година (на шведската телевизија) дека и било понудено 7000 долари да прошверцува дете во Шведска, и да го регистрираат како нејзино, а потоа да го остави.³⁴

Децата кои влегуваат во Шведска со пасоши со сличен изглед на сликите е уште една група на деца кои се под ризик на експлоатација. ЕКПАТ дознал за случајот во 2004 година, каде што сомалиска жена патувала меѓу Шведска и Сомалија 23 пати во текот на периодот од девет месеци. Била осомничена дека најмалку 16 пати носела деца, кои не биле нејзини а ги пријавувала како свои. Полициската истрага била затворена поради недостаток на докази. Употребата на овие пасоши е истакната неколку пати во годишните извештаи за трговија со деца од Шведската национална полиција.

Заклучок е дека Владата мора да тргне од појдовна точка на перспективата на детето за да се идентификуваат ризиците. Организираните криминални групи и други заинтересирани во трговијата со деца или пренесување преку Шведска не само што ќе изгледаат како злоупотребувачи на системот на азил без придружбакои бараат малолетници, туку очигледно се обидуваат тоа да го сторат на сите можни начини. Собирањето информации и анализи мора да се подобри, со цел да се овозможи откривање нанови групи на деца изложени на ризик од комерцијална сексуална експлоатација и миграцискиот систем. Понатамошни активности и соработката меѓу одговорните власти, како на Миграционото биро, полицијата, Националниот одбор за здравство и социјална заштита и општините, мора да се подобри и да се зголеми за подобро да се заштитат сите деца кои се изложени на ризик во миграцискиот систем.

За жал детската перспектива сеуште недостасува кога станува збор за превенција, репатријација, грижа, како и рехабилитација на жртвите на трговија

³⁴ Documentary at the Swedish Television, "Uppdrag Granskning", September 2004, page 10

со луѓе. Разбирањето на кои групи деца се изложени на ризик да станат жртви на трговија со луѓе за сексуални цели или било која друга намена сеуште е многу ограничено, дури и надвор од миграциониот систем. Ако националните деца се лошо заштитени од сексуалната експлоатација во Шведска странските деца и децата кои се кријат се уште помалку заштитени.

5.3. Детска порнографија

Член 3.1, 3.2, 3.3 детска порнографија

Според барањата на задолжителниот протокол, ЕСПАТ би сакал Комитетот да обрне внимание на следново:

- Детската порнографија не е дефинирана во самиот закон, но е дефинирана при неговата подготвителна работа.

"Секоја застапеност" во Шведскиот закон не значи баш секоја застапеност.

Текстуалните описи, аудио и симулирани слики на возрасните не се покриени. Скицирани слики или цртани филмови се забранети доколку се направени рачно или од страна на компјутерот или на било кој друг начин. Скицирани слики направени за лична употреба не се забранети се додека сликите не се наменети за размножување, трансфер, покажување или на друг начин да бидат достапни за другите. ЕСПАТ би сакале да укажат на Комитетот дека во 2011 има силна слобода на мислење во корист на ослободување на материјали во форма на цртан филм, односно прикажување на слики со криминализација. Сепак, треба да се напомене дека Шведската влада има направено резервација во однос на толкувањето на "застапување", која признава, но сака да види дека со време ќе се менува тоа се со цел да се обезбеди целосна заштита на децата од сексуална експлоатација.

- Законот ги опфаќа: производство, дистрибуција, ширење, понудување, продажба. Не е јасно дали увозот и извозот се вклучени.

- Поседувањето е кривично дело.

- Детето е дефинирано како личност чиј пубертетски развој не е целосен или , ако тоа е очигледно на слика или други околности дека жртвата има помалку од

18 години. Строга старосна граница од 18 години е назначена само кога станува збор за производство.

-Пристап, симнување (всушност, овде се подразбира и поседување), од 2010 година како и гледање детска порнографија е исто така забрането.

-Позирањето е забрането и опфатено со свој акт, Глава 6 од Кривичниот законик, во 8 Секција.

-"Лице кое промовира или експлоатира изведување или учество во сексуално позирање на дете помладо од 15 години ќе се казни за *"експлоатација на детето за сексуално претставување"* со парична казна или казна затвор од најмалку две години". Ова исто така важи и за лице што врши такво дело против дете кое е петнаесет но не осумнаесет, ако позирањето произлегува од неговата природа со намера да оштети здравјето на детето или неговиот развој.

- Делото на детска порнографија се смета за сексуален прекршок врз децата. Прекршокот се наоѓа во Поглавје 16, меѓу злосторствата против јавниот ред и мир. Во Глава 6, не само што се укажува на сериозноста на кривичното дело согласно со Протоколот, исто така, му се дава на детето очигледно право да бара оштета, што не е случај во моментов.

- Дотерувањето е покриено со овој акт. Прекршок на дотерувањето е истакнато со намера за извршување било сексуален прекршок против дете и бидејќи детската порнографија не се смета за сексуален прекршок против децата, тоа не е вклучено.

- Не постои обврска на интернет-провајдери, компаниите за кредитни картички и други субјекти како и пријавување на детска порнографија.

- Детска порнографија се казнува со парична казна или казна затвор од максимум шест години. Во пракса ретко се изрекува казната затвор.

-Барањето на двоен криминал не е отстранет поради сите акти на делото (кривичното дело).

ЕСРАТ жали дека државата не презела дополнителни мерки за утврдување на одговорноста за поврзани дела. Шведска ќе ја ратификува Конвенцијата на Сексуална експлоатација и Сексуална злоупотреба на Европскиот совет, без промена на кривичниот закон. Корпоративните казни се ограничени на парични казни. Дури и ако ова е ефтина казна на корпорациите за да се попречи активност која е несакана, други санкции треба да се замат во предвид со кои ќе се смета дека ќе се променат предусловите за корпоративна

средина. Една од таквите може да биде казната придружена со цел или команда за промена на одредено однесување или состојба. На овој начин, превентивната функција, исто така, може да се постигне само ако Законот дава исклучоци за гонење на осомничени злосторства, и ситуации каде злосторства биле извршени од небрежност и каде казнувањето на делото е ограничено само на физичка казна, тогаш во такви ситуации обвинителството ќе се поведе само ако е неопходно и тоа од јавна гледна точка кои во пракса тоа ќе треба да се примени ретко. Ова е причина за загриженост, бидејќи злосторствата: купување на сексуалниот чин на малолетно лице, купување на сексуални услуги (кривично дело насочено кон возрасните, но со оглед на возраста на жртвата е ретко, можеби и никогаш не беше потврдено, особено кога странски деца се жртви што е важно и често како инструмент каде што малолетниците се жртви) и детска порнографија најчесто се санкционира со парична казна. Така, многу ситуации на правна одговорност ќе бидат на дофат, ќе им биде дозволено да бидат изземени од овој исклучок. Во пракса, сите кривични дела кои се во сржта на Протоколот на тој начин ќе паднат на страна.

Да се направи корпоративна одговорност за злосторства поврзани со CSEC е ефективна, за детските права преку анализа треба да се бараат од компаниите.

Ова ќе наложи потреба за:

- Хотелите да бидат предупредени на фактот дека реџиспционистите може да ја користат својата позиција да им олеснат на туристите да се донесат деца во нивните соби со цел постигнување на сексуална експлоатација, а со тоа стануваат соучесници во злоупотребата.

- Интернет сервис провајдерите да размислуваат проактивно за тоа како да се спречи детската порнографија да се шири или истото се олеснува преку нивната технологија.

Дека тие не биле свесни за она што се случува не е доволно. Длабинско аналитичкиот процес во врска со ова особено ќе ја земе во предвид детската порнографија како ризик за правата на децата, а не само како неморално/нелегални прекршувања на договорот со задолжување на страни.

- Сопствениците на интернет-страни (како што следува од член 9.5) имаат за цел да се спречи и, всушност, се забранува производството и дистрибуцијата на материјал. Во суштина, процесот ќе ги алармира сопствениците на Интернет-

страниците да ги погледнат ваквиот тип на сајтови, и да ги исклучат, како и да ги прекинат договорите со истите, и да ги пријават во полиција. Недејствувањето откако овие ризици се видливи на сајтот на сопственици соодветно треба да содржи одговорност за тоа неделување.

- Институциите за финансии (на пример банка, кредитната институција или било кој друг обезбедувач на финансиски услуги) да размислуваат проактивно за тоа како нивните платни системи може да се злоупотребуваат за да се платат услуги за детски порнографски материјал. Овие институции треба да ја спречат детската порнографија преку блокирање на исплати на интернет за детска порнографија.

- Тур-операторот да го информира и обучи нивниот персонал да ги поттикнува туристите да пријавуваат сомнителните случаи, да воспостават локални контакти меѓу кои и спроведување на законот на таа дестинација, за превентивни и сктивни мерки, да имаат писмен план за тоа како да се справат со сомнителните случаи. Истиот аналитички пристап треба да се применува во синцирот на снабдување, вклучувајќи кога договорите се потпишани со хотели, ресторани и.т.н. Добра практика постои во ова поле, и е кодифициран во *Кодексот на однесување против детскиот секс туризам* за туристичките оператори (thecode.org) и шесте критериуми кои Операторите на туризмот ги исполнуваат и се обврзуваат да ги спроведат а тоа се следниве.

Може да се каже дека овие критериуми се кодифицирани минимални барања, и секое спроведување на самиот туризмот треба да ги содржи.

1.1. *Да се воспостави етичка политика во однос на комерцијална сексуална експлоатација на деца.*

2.2. *Обука на персонал во земјата на потекло и туристички дестинации.*

3.3. *Да се воведат клаузула во договорите со добавувачите,наведувајќи заедничко отфрлање на комерцијална сексуална експлоатација на деца.*

4.4. *Да обезбедат информации за патниците со помош на каталози, брошури, во-лет филмови, билет-флаери, домашни странци и.т.н.*

5.5. *Да се обезбеди информации за локалните "клучни лица" на дестинациите.*

6.6. *Да се поднесува извештај на годишно ниво.*

Ситуациите на невнимание, исто така, треба да бидат покриени, каде што одговорното лице за надзор на ситуацијата ќе спроведе внимателна длабинска анализа во однос на спречување CSEC.

Барањата за таквата длабинска анализа мора да се поткрепат со ризик-пристап, каде што кршењето на правата на децата се гледа како *ризик за правата на децата*, а не само како ризик бизнис. Не се исклучува и ситуацијата каде компаниите не се подготвени да се справат со случајот вработените поседуваат детска порнографија во нивниот работен компјутер. Кога станува збор за знаењето на работодавачот т.е. кога тој ги открива тие решаваат да го избришат целиот материјал без да го дадат на работодавачот, тие одлучуваат да го избришат нелегалниот злоупотребен материјал наспроти тоа да го предадат на полицијата, што треба да се направи бидејќи тоа е докажен материјал.

Овој чин од страна на работодавачот не е само несоодветен чин на неинформираност туку исто така е кривично дело бидејќи се состои од уништување доказни материјали.

Шведска истакнува дека овој тип на ситуација се случува често, бидејќи има недостаток на информации, а не поради лошата воља или лошите намери. Решението не е на одредено време да се казни секој работодавец со парична казна (според шведските цитиран закон од 2006 година). Решението е да се бара работодавците да ги спроведуваат човековите права поради тоа што тие ќе бидат подготвени да дејствуваат одговорно во овој тип на ситуација. Во овој случај, тоа ќе биде многу повеќе од користа и компанијата треба да донесе политика за да се спречи повторувањето на истата грешка (бришење на слики) во иднина како и во слични ситуации.

Г.Заштита на правата на жртвите

Член 8, 9.3, 9.4

Во согласност со барањата на Факултативниот протокол, ЕСПАТ би сакале вниманието на Комитетот да се насочи на следново:

Член 8.1a

Центрите за застапување на детето во Шведска воопшто немаат знаење и искуство за комерцијалната сексуална експлоатација.

Извештаите од истражувањата потврдуваат дека кога станува збор за кривично гонење за сексуална злоупотреба на децата, особено на малите деца, направена е внимателна анализа. Случаите презентирани во судот се тешки за судот да се справи со нив. Националната фреквенција на гонење за секс прекршоци врз

децата, во текот на последните десет години, се наоѓа помеѓу 10 и 15%, што значи дека 85% до 90% од слушаите не резултираат со гонење (или казнена цел).³⁵

Член 8.1.б Информации, Портал за жртвите од криминал

Порталот за жртвите од криминал наведени во извештајот од страна на Владата не вклучува конкретни информации за децата. Не сите достапни информации се однесуваат на сите деца конкретно. Иако власта има на располагање информации за возрасни на повеќе јазици ЕСПАТ забележува дека нема информации достапни на полски, литвански, естонски и.т.н. - заеднички земји на потекло кога станува збор за жртви на трговија со луѓе (возрасни и деца).

Член 8.1.в Погледите на детето и 8.3

И покрај напорите од другите, надоместувањето на жртвите од криминалот и авторитетите за поддршка, во подобрувањето на однесувањето кон децата жртви на сексуална експлоатација во правниот систем, Шведскиот систем - "Спасете ги децата", сведочи дека среќаваат родители, полицајци, обвинители, кои ја признаваат немоќта ваквите случаи да се решат, и тие сметаат дека не вреди дури болката за да се пријавуваат ваквите случаи на сексуална злоупотреба на децата. Според нив, она што го отежнува решавањето е барањето на докази на високо ниво, што е многу тешко да се обезбеди.³⁶

На една неодамнешна тужба од Врховниот суд (Случај бр.В 2937-10 издадена во Стокхолм во Декември 2010) во однос на сексуалната злоупотреба на детето од неговиот родител, се зголемија барањата на нивото на докази. Во тужбата двајца сведоци ја потврдија приказната за сексуална злоупотреба на детето и тие беа убедени дека тој ја зборува вистината.

Врховниот суд изјави: *"Сепак, според нивните сведоштва изјавите на момчето се кратки и непрецизни и затоа сведоштвата не даваат никаква јасна поддршка за информациите обезбедени од страна на момчето во случајот".* Барањето дека момчето треба да има објаснето во детали се за сексуална

³⁵ C Diesen och E Diesen, Abuse against women and children-the legal procedure, 2009 page16

³⁶ http://www.rb.se/press/kommentarer/Pages/Radda_Barnen_kraver_oversyn_av_lag_om_overgrepp.aspx
(Save the Children Sweden, demands a review of the legislation regarding sexual abuse of children.2011)

злоупотреба од страна на родителот не се однесуваат на реалноста на законот за легален обид.

Цитатот подолу, од пресудата, илустрира тотален недостаток на детски фокус и познавање на реакции на децата на сексуална злоупотреба.

"Момчето даде детатални описи на првите два случаи на злоупотреба.... Пред тоа, тој говори "не" неколку пати во текот на истрагата, кога го прашале дали било злоупотребено и како злоупотребата се случила. Тој објаснил, велејќи дека се чувствува засрамен и дека претпоставува дека нема да му се верува. Неговата верзија на злоупотреба се чини дека е очигледно со недостаток на детали во споредба со тоа како тој раскажува други околности. Во принцип негова верзија се чини дека е кратка и нејасна".

Член 8.1.2

Владата не направи било каква забелишки на членот 8.1 г. Сепак ЕСПАТ може да сведочи дека не е направена никаква обука на медиумите со цел да се избегне ширењето на несоодветни информации за децата жртви. Има неколку случаи во текот на годините кога странски деца жртви на трговија со луѓе се идентификувани преку медиумите.

Член 8.4 Обука на обвинители, судии, социјалните служби и жртвите

ЕСПАТ се уште е многу загрижен дека ниту една од наведените групи нема спроведено задолжителни редовни обуки во областите на детскиот сексуализам, детска проституција и детска порнографија, како и врз психологијата на жртвата-сторител...

Преку цитатот подолу од последната пресуда на Врховниот суд (Случај бр.В 2937-10 издадена во Стокхолм на 28 декември 2010 г.) треба да се разгледа потребата од внимателно користење на бихејвиористички експерти, што во недостатокот од обука треба да биде од крајна важност кога станува збор за кривични дела под Задолжителниот протокол.

"Ангажманот на бихејвиористички експерти во решавањето на сексуална злоупотреба може во некои случаи да претставуваат важна помош за судовите. На пример, тие можат да помогнат да им се обезбедат корисни

информации и да се привлече вниманието на судот на потенцијалните извори на грешка.

Сепак, судовите треба внимателно да разгледаат секој одделен случај и да утврдат дали експерт треба да биде назначен. Речиси никогаш немало било каква причина да се назначи експерт за оценување на кредибилитетот на некој кој е доведен на распрашување пред судот".

Член 9.3 Поддршка и заштита

Се смета за многу тешко, ако не и невозможно за децата и возрасните, кои биле жртви на трговија со луѓе да добијат постојан престој во Шведска за азил или други хуманитарни причини. Оваа практика постои и, е потврдена од страна на Шведската национална полиција. Во ефект, како и ситуацијата и можноста за жртвата да остане во Шведска зависи од нивната "вредност" како "доказни лица" во кривична постапка кон трговците. Тоа е многу очигледно дека шведските судии немаат разбирање за специфичноста на состојбата на жртвата и појавувањето на суд. Дури и ако "Палермо Протоколот" јасно и експлицитно наведува дека сите наводни или цврсти немери на детето да учествува во експлоатација се неважечки, Шведските судови го земаат ова во предвид при оценување на легалноста на трговците со луѓе и извршените злосторства.³⁷

Член 9.4 Надомест

Компезацијата е тешко да се добие во случај на сексуална експлоатација, бидејќи во многу од злосторствата се бара идентификација на сторителот, за злодела против државата.

Извршеното дело на XX не ги вклучува сите елементи што значи дека е сериозно кршење на интегритетот на оштетениот и дека не треба да биде со одговорност да им плати оштета.

³⁷ "Hur har det gått? Ensamkommande barn-mottagande sedan kommunera tagit över boende och omvårdnad", (What has happened-unaccompanied asylum-seeking minors-reception since the municipalities have taken over the responsibility of accommodation and care)—conducted by Save the Children, presented in spring 2008 page 17

Во врска со судски одлуки за кривични дела во врска со трговијата со луѓе и слични злосторства, покажа дека само малку повеќе од половина од жртвите бараат оштета од сторителот, што делумно се должи на фактот што жртвите се плашат. Понатаму, органот *Смета дека тоа треба да биде можно за да ги видите жртвите на трговија со луѓе како оштетени од кривичната постапка и за нив да побарате надомест или штета за побреда на интегритетот без оглед на класификација на прекршокот.* Затоа се остава празнина за одговорност.

Меѓународна помош и соработка

Во владиниот извештај се вели дека Шведска обезбедува глобална, регионална и билатерална поддршка за техничка и финансиска помош за развој на борбата против трговијата со "децата, секс туризмот и детска проституција". ЕСРАТ би сакал да истакне дека примарна обврска на државата е да биде сигурна дека детскиот секс туризам е спречен. Помагањето на другите земји на ја отстранува оваа примарна обврска.

VI. Застапеност и превенирање на детската порнографија во Италија

Вовед

Заштитата на малолетниците од сексуална злоупотреба има завземено ефективен зафат во многу Европски земји благодарение на посвојувањето, како еден од бројните мерки фокусирајќи се на хомогените цели.

Првиот "Светски конгрес против комерцијалната сексуална експлоатација на деца" одржан во Стокхолм во 1996 година му даде прогрес на посвојувањето на специфичен законски начин наспроти новиот криминален феномен транспортот на деца и нивна експлоатација како и детската порнографија, вклучувајќи го и криминалот преку интернет.

Во едно кратко презентирање ќе биде изнесена италијанската состојба со испитување на националното дејствување на законот како и акциите превземени за битката против сексуалната злоупотреба и комерцијалната експлоатација на децата на национално и интернационално ниво.

Легален систем

Денес законот против сексуалната злоупотреба на деца е многу строг. Водечката стратегија беше да се произведе нов детален севкупен систем, отколку да го дозволи постоечкото законодавство во поглед на подарување на заштита на ранливите жртви.

Случајот 66 на 15-ти Февруари 1996 година кој гласеше против сексуалното насилство, претставува првиот легален акт во овој нов тренд како што е неприфаќањето на стариот морален приод вклучувајќи и сексуални навреди како злоупотреба врз личност, како и злоупотреба врз јавната моралност. Според овој закон навредите врз деца се сега проследени како *Ex officio* (или законски). Ова исто така ни ја претставува и така наречената заштита при испрашување на жртвата на кој што психолошката поддршка е загарантирана во системот за да се изрази емоционалниот ефект врз детето.

Актот 269 донесен на 3-ти Август 1998 година всушност ги опфаќа правилата за експлоатација на проституцијата, порнографијата, секс туризмот или повреда на малолетници и како нови форми на заложништво ги поддржува ветувањата од последниот Стокхолмски договор.

Овој закон своите гранични хоризонти кои ги насочува кон борба и казнување на поефективни злодела кои влијаат врз малолетниците, како што се присилената проституција, детската порнографија и тргување со малолетни лица како нова форма на ропствопри што за таа цел беше формиран посебен фонд за да помага, да ги заштити и да ги лекува жртвите. И покрај производството, трговијата и публикацијата (па и преку компјутер), постоењето на педофилско-порнографски материјал се смета за криминал. Со други зборови законот превзема било каква акција без почитување на достоинството на детето како личност, каде што тој или таа се сметаат за предмет на задоволство или комерција.

Законот исто така ги казнува и нудителите на секс туризам и спроведува казна, како што е препорачано во Стокхолм, секој со Италијанска националност кој ќе изврши такви пристапи па и надвор од државата остро да биде казнет. Казната ги вклучува сите личности кои се вмешани во секс туризмот, кој што можат да доведат до експлоатација на деца.

Туристичката индустрија е присилена да го отстрани од пазарот секој материјал со сексуална содржина, кој сега се смета за нелегален во Италија. Целосното спроведување на законот против злоупотреба и насилство сеуште е ограничено од сложеноста на задачата за подобро координирање на повеќето јавни и приватни институции соочувајќи се со малолетници, вклучувајќи ги и повеќето министерства за Правда. Ова е сеуште еден мал предизвик за Италијанските власти за да бидат насочени во блиска иднина. Насилството во домашни услови е статистички докажано како и поголеми проблеми во Акт 154 на 5-ти април 2001 година каде што се ..."*Превземени мерки против домашното насилство*". Овие невкусни прашања се опфатени со севкупен сет на интервенции како на казнено така и на граѓанско ниво. Делумно овој закон дозволува да се отстрани злоставувачот од фамилијата, наместо злоставуваното дете. За повнимателно разгледување од страна на соодветните власти мора случај по случај да се избегнат понатамошни штети врз жртвата, при што при применувањето на овие мерки често се јавуваат потешкотии кога

материјалните, практичните и филозофските фактори играат голема улога во одлуката. Во таква тешка задача и покрај некои потешкотии, некои интервенции ќе бидат потребни за подобра заштита на правата на децата и адолесцентите. Со цел да се постигне ова, многу предлози од новиот систем се зацртани во парламентот во последниве години со цел за понатамошни посилни превенции и други заштитни мерки.

Мерки и акции превземени на централно и локално ниво

На административно ниво, имплементацијата на состојбата и принципите кој што се содржани во сегашното законодавство беа изнесени на различни начини. Владата има превземено специфични центри на локално ниво со цел нагледување на нови иницијативи во корист на децата, ставајќи ги во прашање административните правилности и планирањето на нови стратегии за да се зголеми ефектот за поголема заштита на децата.

Претседателската согласност на 13-ти Јуни 2000 година (дозвола на национален план на акција и интервенција за заштита на младите на нивните права и развој 2000-2001) обезбедува специфичен систем на инструменти и интервенции за безбедноста на злоставуваните и сексуално малтретирани малолетници.

Дел од овој план на акции се однесува на стратегијата *"Против сексуалната експлоатација и насилство"* и бара годишен извештај кој треба да биде доставен до парламентот.

Италијанскиот национален план за акција го вклучува и Европскиот парламент за акција кој што овозможуваат безбедно користење на интернетот како и на глобалниот интернет против педофилијата и проститутската експлоатација на малолетници.

Овие акции се превземени за да се постигнат одредени цели:

- охрабрување на корисниците да пријават нелегална информација која се однесува на детска експлоатација;
- создавање на натпревари за да се разбуди човечката свест со цел да се спротистави на незаконското користење на интернет;

- имплементација на интернационална кооперација, која низ комуникациските канали како што е Европол, има за цел да пронајде злоупотреба преку интернет;
- усовршување на системите со цел да се борат против овој вид на криминал а со тоа и да се охрабрат индустриите и технолошките фирми да ја сметаат оваа мрежа како посебен "филтер".

Специфичната дата на податоци е објавена во Националната документација и Центарот за анализа на деца и адолесценти во Флоренција за да се соберат повеќе информации за овие феномени. Центарот објави прашања во 2001 година во врска со оваа документација посветена на борбата против секс насилството како и секс експлоатацијата на децата со цел да се осигура поширока информација за Италијанскиот напредок во поглед на ова поле.

Со изнесување на законот 269/98 новото тело беше објавено под одговорност за Премиерот наречено - Внатрешно-министерски комитет за координација на Владината акција против злоупотреба на децата како и трговијата со малолетници и жени за сексуални намени. Овој комитет има особено за цел понатамошно проучување и анализирање на ова прашање поврзано со трговијата со луѓе. На 6-ти Април 2001 година, овој комитет и Националното набљудување на деца и адолесценти кој што е сместен во одделот на социјални служби во канцеларијата на премиерот го стави ова прашање во документот кој содржи водечки линии за оспособување на личностите кои се занимаваат со злоупотребата на децата. Овој документ има за цел вдумување на деца, колку е можно поадекватно тренирање за работниците на ова социјално поле, за организацијата на сервисите и за подобрување на податоците во системот.

Акции превземени на ниво на полицијата: превенции и заштита од сексуална злоупотреба, комерцијална сексуална експлоатација

Секоја полициска станица уште од 1996 година има сместено канцеларија за малолетници со цел, набљудување и борба со различните видови на криминал во кој се вклучени малолетници, како и координација на работата со другите тела и локалните агенции кои се соочуваат со проблемите на децата. Како додаток на ова специјалната единица наречена "Сектор на малолетници"

беше сместена во Централниот директорат на Криминалната полиција. Овој сектор има создадено динамичен систем за да се одржат овие категории на канцеларии и тоа преку воведување на достапност на податоците од деца и адолесценти кој се жртви на овој криминал.

Специјалните единици за истражување на секс експлоатацијата на деца се создадени на *squadra mobile* (C.I.D единица) на секоја *Questura*, како и полициските единици-секторот за малолетници-во антикриминалните девизии, водени со собирање на информации како и анализа на добиените информации. Превенцијата во одредени случаи вклучува активности кои имаат за цел да ги преброи исфрлувањата од училиште или користењето на малолетниците во нелегални активности. Како додаток на ова, тука се и иницијативите за успешност на овој проект вклучувајќи и т.н. општествен полицаец, кој има за цел создавање на силна доверба со граѓаните така што тој на некој начин е доверлив и има главна задача за воспоставување на однос (контакт) со граѓаните. Друга цел на овој проект е да се започне активно партнерство со локалните власти како и со приватните институции кои се соочуваат со социјални проблеми. Да се одржуваат средби кои ќе бидат организирани помеѓу претставниците на Секторот за малолетници и студенти во училиштата или во канцелариите на секторот. За време на овие средби службеното лице всушност им ја илустрира секоја можна ситуација на ризик и ги советува како да избегнуваат невољи. Тука може да се спомене и одржувањето на семинари.

И на крај како што налага интернационалната кооперација во 1992 година создадена е *"Привремена група на службеници против малолетници"* која беше и составена од членови од полицијата на Интерпол. Оваа група се соочува со анализирање на криминалниот феномен проучувањето на легалните инструменти како и достигнувањата на превземените мерки како и размената на информации меѓу службените лица и малолетниците.

Италијанската полиција своето внимание го има фокусирано на *исчезнатите деца*, создавајќи интернет страна за исчезнатите деца со соработка на водечки компјутерски фирми и пред се *"Националниот центар за исчезнати и злоупотребувани деца..."*

Оваа иницијатива е инструмент на високо оперативна вредност за решавање на комплексни и критични случаи, со вклучувањето на

корисниците на интернет страните, кој што од дома можат да достават информации за барање на тие деца.

Во 2000 година, три италијански проекти беа одобрени со системот на програмата "Стоп", која што е дел од стратегијата на ЕУ за борба против трговијата со луѓе, секс експлоатацијата како и детската порнографија.

Дејства превземени на интернационално ниво

Италијанското министерство за афери во странство заедно со директоратот за Политички мултилатерални афери и човечки права кој поддржува многу права на мултилатерално ниво за борба против насилството на деца и аколесценти презедоа низа мерки од интернационален карактер. Италија ја играше главната улога со учеството во спогодбениот процес за новите инструменти за борбата против овој горе кажан феномен за време на симпозиумот на 6-ти ноември 2000 година како и протоколот против трговија со деца, детската проституција и детската порнографија. Децата исто така беа во центарот на вниманието на светската конференција во "Палермо" за транснационалниот криминал. По тој повод Италија конвенцијата на обединетите нации ја насочи против транснационалниот криминал-заедно со двата протокола: едниот против илегалната трговија на мигрант а другиот против секаков друг вид на криминал на нелегална трговија на човечки битија, посебно жени и деца. За време на преговорите на ова конвенција и за двата протокола, Италија инсистираше дека нивниот главен предлог не е да се казнат жртвите на нелегалната трговија, туку криминалните транснационални организации кои се обидуваат да направат профит од неприфатливи форми на трговија со живи битија.

Италијанската влада има присвоено посебен пристап кон овој проблем за малолетници кои се во странство, посвојувањето во земјата како и илегалните киндапирања на деца , давајќи всушност приоритет на еден од најважните принципи на CRC потребата да се превземат најдобрите интереси за децата на сите времиња. Исто така, независниот развој на стратешката поддршка на политичките чекори на Италијанската влада е од големо значење. Генералниот директорат за развој на кооперацијата на министерството за надворешни афери, инвестирајќи зголемување на ресурсите со цел да го промовира доброто за

децата притоа присвојувајќи перспектива и обезбедувајќи почит кон нивните основни права, истражувајќи го развојот на помладите генерации, гледано како поле за инвестиција.

Комерцијалната секс експлоатација е една од најбруталните форми на насилство, посебно ако се вклучени деца и адолесценти. Фактите го дефинираат ова како криминал против човештвото и вклучувајќи ги нивните преоритети за претпазливост и елиментација на експлоатацијата со деца, вклучувајќи ги и најлошите форми посебно сексуалното искористување на деца како и трговијата со деца. Земајќи ја во предвид обврската дадена од Министерството за надворешни афери да се спроведе Националниот план на акција за децата и адолесцентите, во 2001 година беше објавено посебно биро при Генералниот директорат на Италијанската кооперација. Бирото имаше за задача да ги претстави половите гледишта од раното детство на развој како и посветување на посебно внимание на децата со посебни потреби во чувствителни состојби како и давајќи им ги до знаење всушност нивните основни права. До крајот на 1998 година новата политика присвоена од Италијанската кооперација не однесе планирање и одобрување на голем број на билатерални и мултилатерални (регионално и глобално), иницијативи главно пренесени преку Агенциите на обединетите нации, Светската банка и Италијанските организации. Планираните програми се дизајнирани да се соочуваат со главните причини-социјалните и сиромашните исклучоци-на сексуалното злоупотребување на децата. Како пример вреди да се споменат некои проекти:

- комбинирање на сексуалното искористување и малолетници и трговијата на малолетници (Домениканските републики);
- вбројување на секс трговијата со млади жени и тинејџерки (Нигерија);
- комбинација на најлошите форми на работа со деца-вклучувајќи специфични акции против сексуалната злоупотреба на деца (Индија, Неапол, Пакистан, Бангладеш);
- поддржувајќи ја реформата на системот за Правда на малолетници (Ангола);
- презентирање и проектирање на правата на женските деца и тинејџери (Египет).

Овие иницијативи се систематски имплементирани со поддршка на институциите и граѓанските општества на повеќето земји кои имаат за цел да ја промовираат нивната целосна сопственост и зголемувањето на уделот на локалните заедници уште од почетокот. Овие проекти ќе го стимулираат учеството на Италијанските региони и локалните власти кои се заинтересирани за развојот на кооперативните иницијативи.

Децата и адолесцентите содржат значаен процент на пораст на движење на илегални мигранти кои се привлечени од подобрите услови на живеење. Прекинети се со цел да се интервенира поефективно во корист на овие деца и адолесценти при што министерството за надворешни афери допринесува за да се создадат аналитички инструменти и пофлексибилни мерки, за да се спроведе ова консултирање и сите институции притоа да бидат вклучени.

Италијанската кооперација прави вистински придонес преку иницијативите и проектите на оние земји каде приливот на илегалци е веќе создаден.

Италијанската кооперација всушност има намера да создаде финансиска помош за да ги поддржи новите проекти на регионално и глобално ниво како:

- Во Североисточна Азија (Камбоџа, Лаос, Виетнам, Тајланд) со УНИЦЕФ за да воведат регионална иницијатива за заштита и борба против сексуалната злоупотреба и трговијата со малолетници;
- во составот на глобалната програма против трговијата со луѓе- со УНОДЦП-УНИЦРИ да воведат спечифична програма која вклучува деца (0-18) во соработка со ЕКПАТ интернационал, со цел да се бори со трговијата на деца и адолесценти со сексуални намери. Италија ќе учествува во УНИЦЕФ на *"вториот светски конгрес против сексуалната злоупотреба на деца"* Оклахома 17-20 декември 2001 претставувајќи ги најдобрите проекти реализирани досега. Италија има намера во ова пригода да ја осигура превенцијата и борбата со трговијата на малолетници за сексуални намери, во системот на блиска соработка со Интернационалната институција и граѓанското општество.³⁸

³⁸Italian Report in view of the Budapest Conference, November 20-21, 2001

VII. ЗАСТАПЕНОСТА НА ДЕТСКАТА ПОРНОГРАФИЈА ВО САД И СТАНДАРДИТЕ ЗА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА

Полиса – изјава

Plan International USA се залага за активна заштита на децата од зло и да се осигура дека правата на децата за заштита се целосно реализирани. Ние сериозно ја сфаќаме нашата одговорност да се промовираат безбедни детски практики и да се заштитат децата од повреди, злоупотреба, занемарување и експлоатација во која било форма.

Покрај тоа, ние ќе преземеме позитивна акција да се спречат детските насилници да стане вклучени во Планот во било кој начин и ќе се преземат строги мерки против било каков персонал на Планот, членовите на Управниот одбор, волонтери, практиканти, спонзори, консултанти, изведувачи, продавачите, советници, официјалните гости на Планот, претставници на партнерските организации, локалните власти и на посетителите на План канцеларии и програми (во понатамошниот текст како Plan International USA соработници), кои вршат злоупотреба на дете. Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето (1989) обезбедува основа за планот за работа Plan International USA и на локално и на меѓународно ниво, и нашите одлуки и акции како одговор на заштита на децата се однесуваат и ќе бидат водени од принципот на "најдобриот интерес на детето." За таа цел, сите Plan International USA соработници треба да:

- да се запознаат со ситуации кои може да претставуваат ризици и да научат како да се справат со оние ситуации;
- да придонесе за животната средина каде што децата се во можност да го признаат неприфатливото однесување и се чувствуваат способни да разговараат за нивните права и проблеми;

- Секогаш кога е практично, да се осигура дека тие и други може да излезат во пресрет на децата отворено;

- Подигање на загриженост за секој случај на сомневање за злоупотреба во согласност со применливите постапки.

Понатаму, како учество во План програмите проповедат врска на доверба меѓу План, децата кои се вклучени во планот на програми, како и нивните семејства, сите Plan International USA соработници исто така мора да:

- воздржат од откривање на информации (вклучувајќи ја и употребата на имињата на децата и информации за нивната заедница , вклучувајќи ги името и локацијата) кои може да се користат за да се идентификуваат спонзорирани деца или нивните семејства на неовластени лица, вклучувајќи ја и општата јавност;

- Чувствително да се ракува со употребата на слики на спонзорирани деца на интернет. За да се обезбеди заштита на приватноста на спонзорирани деца, План Меѓународен САД користи само имиња на децата и не ослободува информации за точните датуми на раѓање.

Цел

Секоја План земја има локални процедури, во согласност со глобалната политика на План, да се справи со заштита на децата прашања. Тоа е одговорност на управните одбори и директори (поле, заводи, и Меѓународното седиште) за да се обезбеди дека сите План соработници во нивната област на одговорност се свесни и се придржуваат кон оваа политика и ги применуваат локалните постапки додека работат за План.

Целта на стандардите содржани во овој документ е да се осигура дека, како американската Канцеларија за План, Plan International USA ги воспоставил процедурите за решавање на прашањето за заштита на децата и дека тие се во согласност и со стандардите за заштита на децата утврдени во "Полисата на Планот за заштита на децата - да речеме "Да!" за одржување на безбедноста на децата ", како и со оние стандарди утврдени во Интерактивните Членови

Агенции за „Стандарди за заштита на детето во Агенции за детско спонзорство“.

Примена

Овие стандарди се однесуваат на сите Plan International USA соработници доведени во контакт со деца, додека ги поддржуваат, работат со нив, или официјално патуваат за Plan International USA.

Од соработниците се бара да ги имаат во предвид принципите на заштита на децата политиката и стандардите и да се зголеми нивната свест за тоа како нивното однесување може да се смета и на работа и надвор од работното место. Незаконито однесување од страна на други План вработени и соработници кои ги кршат намерите и политиката за заштита на децата и стандардите и го загрозуваат угледот или позицијата на План, без разлика дали за време на или по работното време, нема да биде дозволено или толерирано. Таквото однесување вклучува, но не се ограничува на: било какво незаконско дејство поврзана со сексуална злоупотреба, сексуално малтретирање и физичко / вербално навредливо однесување.

Како организација, Plan International USA е секогаш да се биде свесен, буден, и бескомпромисен при спроведувањето на политиката и стандардите за заштита на нашето дете. Следат неколку примери за тоа кога треба да се смета политиката за заштита и стандарди на децата:

- При спроведувањето на институционално-финансиран грант програми
- Кога се овозможуваат посети на вработени, спонзорот, донатор, поддржувач на земји од Програмата
- Кога се ангажира во активности кои се однесуваат на децата на локално ниво во САД
- Кога развиваат иницијативи и проекти, кои вклучуваат детско учество
- Кога се чуваат и дистрибутираат чувствителни и доверливи информации на децата - како што е семејни профили и спонзорски комуникации
- Кога праќање на електронска пошта до спонзорирани деца

- Кога се врши промовирање на нашата работа преку употреба на слики на деца
- Кога децата од земјите од Програмата се во посета на САД.

Дефиниции

- Деца: секое лице на возраст под 18 години
- Злоупотребата на децата: сите форми на физичко малтретирање, емоционално малтретирање, сексуална злоупотреба и искористување, занемарување или немарен однос, комерцијална или друга експлоатација на детето, вклучувајќи какви било дејства што резултираат со вистинска или потенцијална штета на детето. Злоупотребата на децата може да биде смислено дело или може да биде не дејствување да се спречи наштетување . Злоупотребата на децата се состои од нешто што поединци, институции, или процеси се или не да се направиле, намерно или ненамерно, што му штети на детето или штети неговите или нејзините изгледи за безбеден и здрав развој во зрелоста.
- Заштита на децата: одговорностите, мерките и активностите кои ги презема План за заштита на децата од двете и намерни и ненамерни повреди.

Одговорност

Plan International USA е дел од глобална организација која работи рамо до рамо со заедниците во 50 земји во развој да се стави крај на циклусот на сиромаштија за децата. Ние ги развиваме решенијата заедница по заедница за да се обезбеди долгорочна одржливост. Нашите нивоа на заеднички ангажман, долгорочните изгледи, и постојаното фокусирање на потребите и приоритетите на децата е една од нашите најсилни страни. Нашите решенија се дизајнирани однапред да биде во сопственост на заедниците за генерациите што доаѓаат, и се движат од чиста вода и здравствените програми до проекти за образование и иницијативи заштита на децата. Нашата визија е една за светот во кој сите деца

го реализираат својот целосен потенцијал во општествата кои ги почитуваат човечките права и достоинствености.

Plan International USA ќе преземат позитивна акција да се спречат детските насилници да станат вклучени во План на било кој начин. Организацијата ќе превземе строги мерки против било каков План соработник кој ќе злоупотреби дете.

Тоа е одговорност на Управниот одбор и/или Главниот извршен директор преку одделот на директорите да се осигура дека сите План учесници во нивната област на одговорност се свесни и се согласуваат да се придржуваат кон оваа политика и применливи локални постапки додека работат за План. Еден член на Одборот е одговорен за разгледување на прашањата за заштита на децата во сите одлуки на одборот .

Сите учесници се одговорни за покренување на загриженост колку и вознемирувачки да делува истата. Благосостојбата на детето мора да доаѓа во прв план. Ако, со добра волја, постои сомневање или е познато дека злоупотреба се случува или се случила, тоа мора да се поднесе во согласност со процедурите за заштита на децата (од релевантната План земја ако е во План програма земја или друг донатор земја), дури и ако лице осомничено за извршување на злоупотреба е на висока позиција. Ако знаци на предупредување се игнорираат, децата можат да останат незаштитени и предмет на понатамошна злоупотреба.

7.1.Протоколи за однесување / Кодекс на однесување додека работи или на официјално патување за План Меѓународен САД

1.1 Plan International USA соработници не треба да одведат дете или деца во приватна место, надвор од поглед на други возрасни лица. План членови на персоналот се охрабруваат да биде придружени со родителите/старателите и/ или членовите на заедницата при посети на деца.

1.2 Plan International USA соработници не треба да остане сами со едно или повеќе деца кои не се дел од нивното непосредно или поширокото семејство, без разлика дали во куќа, простории на проектот, или на друго место.

1.3 Доколку е можно, и практично, правилото на "две возрасни" , каде две или повеќе возрасни надгледува сите активности каде што децата се вклучени и се присутни во сите времиња, треба да се примени.

1.4 Plan International USA соработници треба да се свесни за висок ризик во ситуации и веднаш да ги пријави на околностите на секоја ситуација што може да биде предмет на погрешно толкување на одредениот директор за заштита на детето.

1.5 Plan International USA соработници треба да бидат свесни дека можат да работат со деца кои, поради околностите и злоупотреби тие може да имаат искуства, може да ги користат во односи да се добие "посебно внимание". Возрасниот секогаш се смета одговорен за одржување на соодветниот однос, дури и ако детето се однесува несоодветно. Возрасните не треба да се стават себеси во загрозени или ранливи места и ситуации.

1.6 Несоодветно однесување кон децата, вклучувајќи ги и неуспехот да го следат протоколот за однесување на Plan International USA, Политика, и стандарди, е основа за дисциплински мерки, вклучувајќи отпуштање од работа, волонтер/практикантската работа, или членство во одбор/советодавно тело.

7.2 Човечки ресурси - Регрутирање и скрининг

2.1 По природата на нашата работа, Plan International USA има лични податоци на децата и нивните семејства. Оваа информација е обезбедена од страна на поединци и семејства со разбирање дека тоа ќе се користи да се најде спонзори. Тоа е нашата одговорност да се воспостави и спроведат средствата со кои се гарантира дека информациите се користи на овој начин и не злоупотребува:

- Не секој има пристап до детали на децата; пристап е само даден врз основа на улога. Деталите за се одржуваат безбедно и пристапите до нашите компјутерски системи се заштитени со лозинки.

- Ако информации кои содржат детали за деца и нивните семејства мора да се уништат, тоа се прави на безбеден начин.

- добавувачи и агенции кои работат во наше име се свесни за нашето дете и полисите за заштита на податоците и дека тие се очекува да се усогласат со политиките и стандардите.

2.2 Воспоставените мерки да обезбедат дека соработници на Plan International USA не ги ставаат децата изложени на ризик, било од нивното делување или недостаток на акција:

- Сите потенцијални вработени се образуваат во заштита на децата Plan International USA политики и стандарди и поврзаните прашања за заштита на децата. Политиките и стандардите за заштита на децата се дел од ориентациската постапка за сите нови вработени, кои се бара да потпишат потврдна форма во која се наведува дека тие се проверени, разбрале, и ќе бидат во согласност со политиките и стандардите за заштита на децата на Plan International USA.

- Обуки, работилници, и/или форуми за дискусија се обезбедени за сите Plan International USA соработници како што е соодветно на нивниот ангажман со План.

- Plan International USA соработници кои ќе имаат контакт со деца или лични детски информации во врска со Plan International USA се обврзани да го следат политиките и насоките за заштита на децата и заштита на податоците и се очекува да ги следат протоколите/кодексите на однесување.

- Plan International USA врши кривична позадинска проверка на членовите на Одборот, сегашните и потенцијалните вработени, волонтери, консултанти, продавачите, и приправници. Во најдобар интерес на децата, Plan International USA никогаш свесно нема да вработи некој со осуда за злоупотребата на децата, педофилија, или лица поврзани со прекршок.

- Директорот на донаторските односи и лојалност е лицето за контакт за прашања поврзани со заштита на децата кои се однесуваат на сите спонзорски прашања. Потпретседателот на човечките ресурси е лицето за контакт за прашања поврзани со персоналот кои се однесуваат за заштита на децата. План Меѓународен САД соработниците имаат обврска да донесат бнимание на прашањата за заштита на децата.

7.3. Заштита на децата во заедници од План програмата

Плановите детско-фокусирани програми се спроведува во повеќе земји низ целиот свет преку великодушната поддршка на индивидуалните спонзори и донатори, корпорации и Фондациски партнери, и институционални грантови. Спонзорство е прекрасна можност да учествува во нашата работа преку очите на децата и нивните семејства, и многу силни пријателства се развиваат. Да се осигура дека ние не дозволуваме да се развијат штетни односи преку спонзорскиот процес, ги имаме следниве заштитни мерки во место:

Plan International USA спонзори и поддржувачи

3.1 Ние очекуваме од нашите спонзори и поддржувачи да делуваат во најдобар интерес на децата. Доколку се случат ситуации кои предизвикуваат ние да се сомневаме во соодветноста или намерите на одредено лице како тие се однесуваат во спонзорството на детето, оние случаи треба да се упатат до директорот на донаторските односи и лојалност. Директорот ќе се справи со овие случај по случај и ќе се консултира со извршниот директор, како што е потребно, да донесе одлука во врска со статусот на спонзорствата кои се во прашање. Ако барањето за спонзорство е одбиено или е доведена до крај, директорот на донаторските односи и лојалност ќе пишуваат за поединечни советувања со него/неа за одлуката и причината. Сите консултации и одлуки ќе бидат снимени.

3.2 Во времето на спонзорство, сите спонзори се информирани за нашите деца и политиките за заштита на податоците, вклучувајќи забрана на ненајавени посети на детето. Кога спонзор планира посета ќе бараме писмена потврда дека спонзорот има добиено одобрување и ги разбира полисите и стандардите за заштита на децата и на полисата на посетата.

Спонзорирање на веб страна на дете

3.3 Детските фотографии и информации на екранот на "Спонзорирај дете" се дел од Plan International USA веб-сајт се оние на вистински

деца. Откако на детето е доделен спонзор, неговата или нејзината слика и информации се отстранет од местото. Ограничени информации се предвидено на сајтот за овие деца за да се заштити нивната приватност. Ние љубезно бараме да не се копираат или користат овие слики во никој случај. За прашања во врска со спонзорството, контактирајте претставник на DonorRelations@planusa.org.

Комуникации со спонзорот

3.4 Plan International USA има процедури за обезбедување на соодветноста на содржината во комуникациите меѓу спонзори и деца. Сите спонзор комуникации кои се прикажани за несоодветни, и било какви прашања, или инциденти се документираат и се пријавени за следење акција.

3.5 Интернетот е неконтролиран и нерегулиран медиум. Признавајќи го ова, ние бараме спонзорот да ја почитува приватноста на децата и нивните семејства од страна на воздржување од објавувањето на лични податоци за специфично дете на интернет, како што се целосно име и презиме на детето, датум на раѓање, и информации за заедницата (на пример, името и локацијата).

3.6 Никаква размена на податоци за контакт не треба да се одвива помеѓу спонзорите и нивните спонзорирани деца за време на спонзорство. По "дипломирањето" на спонзорство (кога спонзорираниот дете достигнува возраст од 18), одобрување на барањата за контакт детали и размена се исклучок (врз основа на проценката на ризикот, кој го вклучува односот до денес) и се согласни со соодветното повисокото раководство. Каде што продолжува контактот кој е одобрена, со дипломирано спонзориранио дете неговото/нејзиното семејство се свесни за импликациите на продолжен однос, ризиците, како и потенцијалот. Конечно одобрување за контакт е добиен од дипломираното спонзориранио дете и/или старател како што е соодветно.

Посети на спонзориранио дете

3.7 Ние ги охрабруваме и организира спонзори и други соработници на Plan International USA во посета на спонзорирани децата и семејствата во нивните заедници, како и да ја посетите заедницата да бидат сведоци на планот за работа во акција. Имаме цврста политика во место за да се покаже дека

децата кои се посетени се безбедни. Сите спонзори добиваат посетни упатства кога ќе почнат нивните спонзорства, и посетната политика е наведена во детали. Спонзорираните деца и нивните семејства се исто така свесни за посетната политика. На потенцијалните посетители треба да им се напомене дека:

- Идеално, сите посети треба да се организираат најмалку осум до 10 недели однапред преку Plan International USA.

- Посетителите мора да потпишат изјава во која се вели дека тие ја разбрале и ќе бидат во согласност со двете, нашата политиката за заштита и стандарди на детето и нашата посета политика.

- Криминални заднински проверки ќе се вршат врз американските спонзори, вработени, и други Plan International USA поддржувачи пред посети на терен.

- Неовластени посети нема да бидат дозволени, и планот за нула толеранција ќе биде строго спроведен.

- Планот за персоналот или волонтер на заедницата мора да биде присутен во текот на секоја посета на спонзорирано дете.

- Спонзорираното дете и нивните браќа и сестри не може да бидат поканети или одземени од нивните заедници, освен ако детето/децата се придружени со родителот/старателот и член на персоналот на План.

- Plan International USA нема да одобри посета на дете во земја на спонзор. Секое барање за таква помош ќе биде политички одбиено.

- По секоја посета на дете се испраќа извештај до Plan International USA. Сите посети се набљудувани од План соработници.

7.4. Комуницирање во врска со децата

4.1 Комуникациите за деца треба да користат слики и јазик, кои се пристојни и за почитување.

4.2 Ние нема да обезбедиме лични адреси на деца или контакт информации за спонзори.

4.3 Ние нема да ги откриеме личните податоци на децата на неспонзори, или да откриваме информации што може да се користи за идентификација на

локацијата на децата во земјата на нашиот веб-сајт или во други масовни комуникации. Очекуваме иста почит за заштита на децата и приватноста од нашите спонзори и поддржувачи.

4.4 Информирана согласност за детето и/или родителот/старателот е секогаш добиена пред снимање на информации или добивање на слики, и намена на таквите материјали се објаснува.

Имплементација

Наводни случаи на злоупотреба на децата треба да се пријават до надлежните директори (земја, регионално, национално) во зависност од локацијата на наводна злоупотреба. Тие ќе го пренесат предметот на локалните власти за да одлучат за други соодветни чекори, вклучувајќи и информирање релевантни План канцеларии и/или поддржуваат кривично гонење. Ако еден вработен покрене легитимна загриженост во врска со осомничена злоупотреба на децата, но која се докажува да е неоснована врз истрагата, нема акција ќе бидат преземени против вработен. Секој вработен кој прави лажни или злонамерни обвинувања, сепак, ќе се соочи со дисциплински и правни дејства. План ќе се преземат соодветни законски или други мерки против други План соработници кои прават лажни и злонамерни обвинувањата за злоупотреба на деца.

Наводниот сторител на злоупотреба на деца нормално ќе биде суспендиран од неговиот/нејзиниот нормален однос со план за време на истрага на наводите. План ќе ги прекинат сите односи со било каков План соработник за кој е докажано дека сторил злоупотреба на деца.

Plan International USA има мерки во место да се информираат соработниците на нашата полиса за заштита и стандарди на детето. Кога спонзори и / или поддржувачи свесно одат против нашата политика, Plan International USA го задржува правото да го раскине односот и да преземе акција со надворешни тела како што е соодветно. За корист, заштита и благосостојба на децата и нивните семејства:

- Ние никогаш свесно нема да подложиме дете на ризик, или потенцијален ризик, и во донесувањето на оваа одлука ќе биде на страната на претпазливост.

- За нашата развојна работа да се постигне резултати, важно е дека ние ја задржиме довербата на децата и на семејствата со кои ние работиме.

- Ние нема да продолжиме да се обзможуваме врска знаејќи дека не се почитувани основните човекови права на приватност и заштита од зло.

Обвинувањата за злоупотреба на деца се сериозен проблем. Во следната Планова полиса за заштита на детето и приватност и стандарди и локалните процедури, важно е меѓу сите партии да се одржи доверливост. Споделување на информации, со кои би можеле да се идентификуваат дете или наводниот сторител, треба да биде чисто на "треба да знаете" основа. Освен ако не е злоупотреба, всушност, докажано дека се случила, секогаш мора да се однесува "наводна злоупотреба."

Како што е наведено претходно, директорот на донаторските односи и лојалност е лицето за контакт за прашања поврзани со заштита на децата кои се однесуваат на сите спонзорства прашања. Ако барање за спонзорство е одбиено или е доведено до крај, директорот на донаторските односи и лојалност ќе пишува за поединечни советување со него/неа за одлуката и причината. Сите консултации и одлуки ќе бидат снимени. Потпретседателот на човечките ресурси е лицето за контакт за прашања поврзани со персоналот кој се однесува за заштита на децата. Сите прашања треба да бидат изведени пред лицето на вниманието на овие лица, колку и да се мали се причините. Консултации ќе се одржат со извршниот директор, како што е потребно, да донесе одлука во врска со прекршување на политиката за заштита и стандардите на детето. Еден член на Одборот е одговорен за разгледување на заштита на детските прашања во сите одборни одлуки.

Забрана за промоција или застапување на легализација или практика на проституција или трговија со луѓе

Plan International USA признава дека сите деца имаат право на заштита од комерцијална сексуална експлоатација, проституција и трговија. Во таа смисла, тие секогаш биле третираны како жртви на криминал, а не прекршители, и најдобар интерес на детето ќе биде примарна грижа како што е искажано во

Конвенцијата за правата на детето и Факултативниот протокол за продажба на деца, детска проституција, и детска порнографија. Ништо во оваа политика нема да е во конфликт со овие права.³⁹

Plan International USA е Американска Национална Организација на План, меѓународна, дете-центрирана развојна организација со канцеларии во целиот свет. Како национална организација на план, Plan International USA е одговорен за собирање средства, обликување корпоративна политика, нудејќи програми, формирање партнерства, и застапување и промовирање на свеста и разбирањето на работа планот.

³⁹ <http://www.planusa.org/site/protection.php>

VIII. ПРЕВЕНЦИЈА И СПРАВУВАЊЕ НА СЕКСУАЛНА ЗЛОУПОТРЕБА НА ДЕЦА И ПЕДОФИЛИЈА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Воведни забелешки

Во Република Македонија изминатиот период се повеќе се евиденти случаи на сексуална злоупотреба на деца и педофилија. Подигањето на културното, социјалното и образовното ниво на граѓаните, придонесува отворено да се зборува за темите за кои доскоро беше срамно да се зборува, да се препознае оваа општествено-криминогена појава и навремено да се побара и обезбеди заштита од надлежните институции. Ваквите кривични дела против половата слобода и моралот, оправдано предизвикаа реакции во јавноста, уште повеќе поради фактот што најчесто како објект на напади се децата до 14 год. Сексуалната злоупотреба на децата опфаќа широк дијапазон на последици, како здравствени, така и социјални, кои се одразуваат непосредно и далекусежно врз децата.

Свесноста за сериозноста на овој проблем, наметна потреба за започнување со процес на преземање на мерки и активности за координиран и сеопфатен одговор на овој проблем.

Заради осознавање на реалните состојби, Владата на Република Македонија на седницата одржана на 27.6.2008 год. формира работна група составена од претставници на релевантните министерства: Министерството за правда, како носител на активностите, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство, Министерството за образование и наука и Министерството за внатрешни работи, со цел изготвување на информација за состојбата со сексуалната злоупотреба на децата и педофилијата во Република Македонија. Владата на Десетата седница одржана на 27.8.2008 год. ја разгледа и ја усвои „ Информацијата за состојбата со сексуална злоупотреба на деца и педофилија во Република Македонија со предлог мерки,, и го задолжи Министерството за труд и социјална политика, во соработка со Министерството за правда, Министерството за здравство, Министерството за

образование и наука и Министерството за внатрешни работи, да изготви „Акционен план за превенција и справување со сексуалната злоупотреба на деца и педофилија,,.

Акциониот план за превенција и справување со сексуална злоупотреба на деца и педофилија 2009-2012 година, ќе придонесе за намалување и справување со последиците од оваа појава, преку подигање на свесноста, преземање на превентивни мерки, обезбедување на координирана и ефикасна заштита, помош, рехабилитација и реинтеграција на децата-жртви на сексуална злоупотреба.

Акциониот план за превенција и справување со сексуалната злоупотреба на деца и педофилија е заснован на Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на деца од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба, Конвенцијата која се однесува на забраната на детскиот труд и за итното дејствување за елиминирање на најлошите видови детски труд, Конвенцијата за правата на детето и Факултативниот протокол за продажба на деца, детска проституција и детска порнографија кон Конвенцијата за правата на детето.

ОПШТА ЦЕЛ

Акциониот план има за цел да обезбеди средства и механизми за спроведување на помошта и заштита на децата од сексуална злоупотреба и педофилија и воспоставување и унапредување на координиран систем на соработка меѓу владините институции и меѓу владиниот и невладиниот сектор, опфаќајќи ги сите области кои ја покриваат оваа проблематика.

ОСНОВНИ НАСОКИ И ПРИОРИТЕТИ

Заради ефикасно и сеопфатно остварување на целите на Акциониот план се утврдуваат следниве насоки и приоритети:

- Спроведување на Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на деца од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба, Конвенцијата која се однесува на забраната на детскиот труд и за итното дејствување за елиминирање на најлошите видови детски труд и Конвенцијата за правата на детето, Факултативниот протокол за продажба на деца, детска

проституција и детска порнографија кон Ковенцијата за правата на детето и други меѓународни документи што ги утврдуваат механизмите и обврските за заштита на деца од сексуална злоупотреба и педофилија;

- Преземање на мерки за превенција и сензибилизирање на целокупната јавност за оваа негативна појава;
- Воспоставување на мерки за помош и заштита на жртвите на сексуална злоупотреба и педофилија;
- Воведување мерки и програма за третман на лицата осудени за овие дела, за време на издржување на казната и по завршување на казната, а со цел спречување на рецидивизмот
- Воспоставување на механизам за координација на инволвирани субјекти од сите области во превенцијата и справувањето со сексуалната злоупотреба на децата и педофилијата
- Воспоставување на континуирана едукација на стручни лица за препознавање и преземање на мерки на заштита
- Воспоставување на единствена евиденција
- Спроведување на мониторинг и евалуација
- Унапредување на меѓународната соработка

8.1. Нови податоци за сексуално насилство врз малолетници

Во најновите анализи особено загрижува податокот дека лани била трикратно зголемена дистрибуцијата на детска порнографија во однос на претходната 2009 година. Како жртви на половите злоупотреби се јавуваат 52 малолетници

Во 2010 година во Македонија биле регистрирани 90 сексуални деликти извршени над малолетници, за што кривично се пријавени 99 сторители. Според анализата на МВР лани, и покрај зголемениот број кривични дела, регистрирано е намалување на бројот на малолетни жртви за 16,7 отсто. Податоците за сексуалните деликти сторени во Македонија беа презентирани еден ден по објавувањето на информацијата за злоупотребата на едно петнаесетгодишно девојче, кое било држено како сексуална робинка од шестмина гостиварци. Малолетничката, како што објавивме вчера, била во заробеништво еден месец и добивала храна еднаш дневно. За сето време била принудувана да им дава сексуални услуги на поголем број лица, кои осомничените ги наоѓале низ градот. Извесен период таа била принудена да престојува и да работи со други девојки во угостителски објект, каде што била и трудово експлоатирана.

Во најновите анализи особено загрижува податокот дека лани била трикратно зголемена дистрибуцијата на детска порнографија во однос на претходната 2009 година. Како жртви на половите злоупотреби се јавуваат 52 малолетници до 14-годишна возраст (40 девојчиња и 12 момчиња), а најмладата жртва е на возраст од три години, при што во најголем број случаи децата потекнуваат од социјално загроени семејства.

Во 55 случаи делата се извршени од поединци, во три случаи делата се извршени од групи по тројца сторители и во еден случај од група од четворица сторители. За разлика од претходните години, кога сторителите биле во подалечни врски, во последно време е забележана нова појава - сторителите се познавале со жртвата - биле соседи, пријатели, во роднински врски, при што жртвите ги намамувале во своите домови или ја искористувале околноста кога жртвата била сама во својот дом.

Гледано по подрачја, сексуалните злоупотреби над малолетници се најзастапени на подрачјето на Прилеп - 16 дела, следува Штип со 14, осум во Скопје, во Неготино - шест, во Струмица - пет, по четири во Охрид и во Велес, по три дела во Кочани и во Куманово, по две дела во Гостивар, Радовиш, Кичево, Крива Паланка, Веница и во Битола и по едно на подрачјето на Берово, Гевгелија, Пехчево, Кавадарци, Тетово и на Струга.⁴⁰

Профил на сексуалниот насилник

Најголемиот број од насилниците (94) се од машки пол и три лица од женски пол. Од нив 75 се полнолетни, а 22 малолетни. Најмладиот сторител е на возраст од 12 години, а најстариот на возраст од 69 години. Претежно станува збор за невработени лица со неоформено образование.

Видови кривични дела

<i>полов напад врз малолетник до 14 години</i>	<i>61 дело</i>
<i>задоволување полови страсти пред друг</i>	<i>11</i>
<i>прикажување порнографски материјал</i>	<i>6</i>
<i>производство и дистрибуција на детска порнографија</i>	<i>2</i>
<i>силување</i>	<i>5</i>
<i>обљуба врз немоќно лице</i>	<i>3</i>
<i>родосквернавење</i>	<i>1</i>
<i>подведување и овозможување полови дејства</i>	<i>1</i>

⁴⁰ <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=21911836197&id=12&setIzdanie=2221>

IX.Анализа на спроведеното истражување во врска со детска порнографија во Република Македонија

Досега го разгледавме проблемот на денешницата кој се повеќе и повеќе зазема пошироки размери- детската порнографија. Што и колку е превземено во врска со овој проблем е само теорија и зборови на хартија. Дали некој некогаш се запрашал како е навистина во реалноста, и дали сите тие зборови кои претходно беа спомнувани може да се реалност и пракса. Поради тоа, и се со цел да се истражи овој проблем беше спроведено анкетаирање преку анкетен прашалник кој го пополнуваа лица од различна возраст на ниво на Република Македонија.

Испитаниците одговараа со Да; Делумно; Не и Незнам.

Ова се прашањата на кои одговараа испитаниците во анкетниот прашалник:

Дали детската порнографија е застапена во Република Македонија?
Дали детската порнографија е лесно достапна?
Дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот посебно во делот на Детската порнографија на интернет?
Дали МВР работи на спречување на детската порнографија?
Дали во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија?
Дали полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови?
Дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија?
Дали Р.Македонија ги заострува казните за детска порнографија?

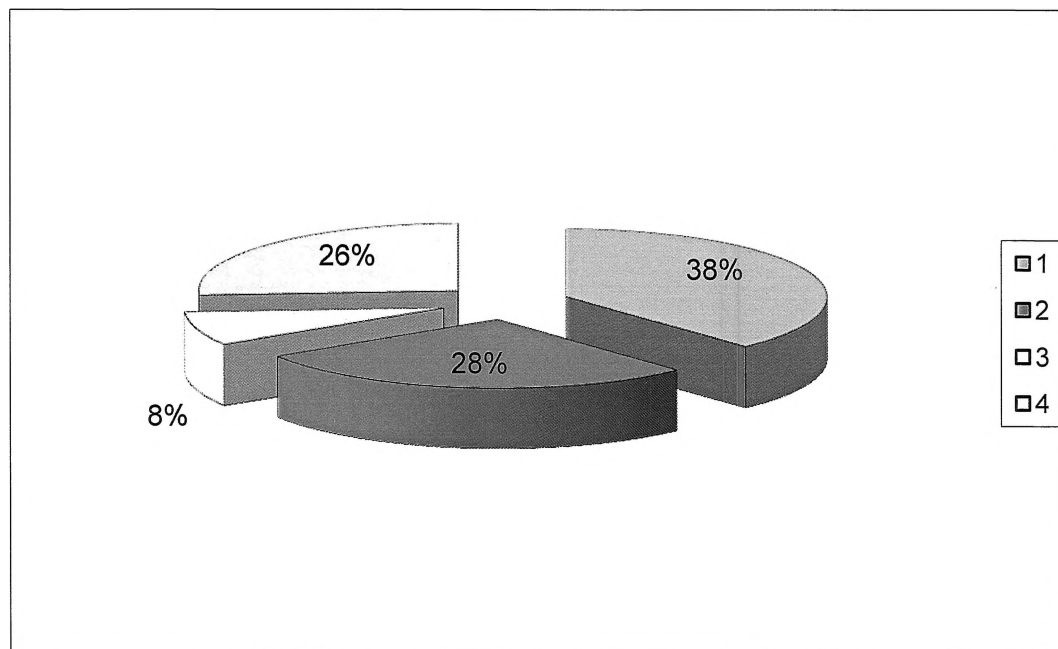
Дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија?

Дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија?

Дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија?

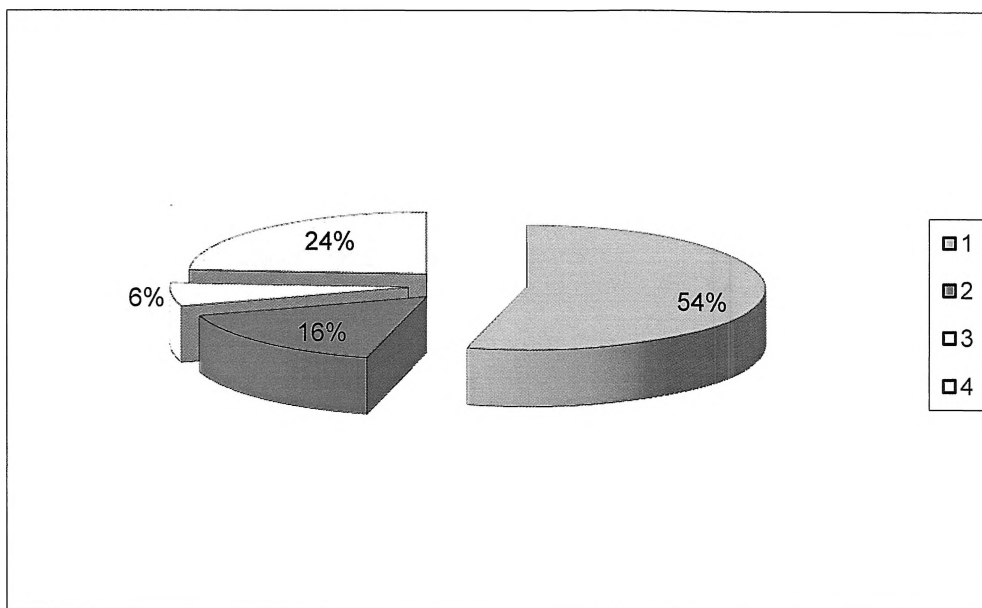
А беа донесени следните судови од анкетниот прашалник:

Во однос на првото прашање поголем број од испитаниците сметаат дека детската порнографија е застапена во Република Македонија а тоа процентуално изгледа вака:

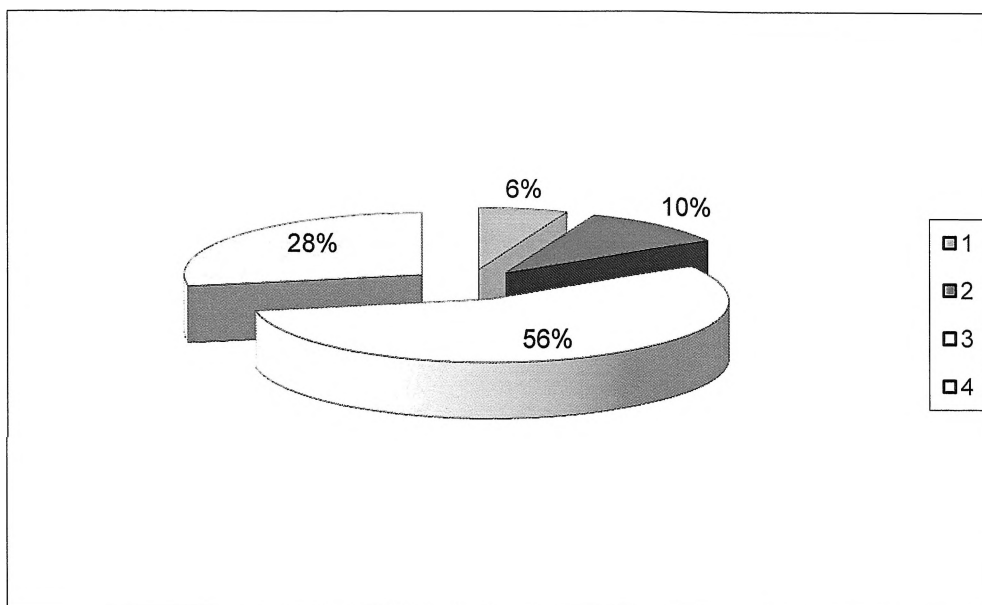
38% - Да 28% -Делумно 8% - Не 26% -Незнам

Во однос на второто прашање поголем број од испитаниците сметаат дека детската порнографија е лесно достапна, а тоа процентуално изгледа вака:

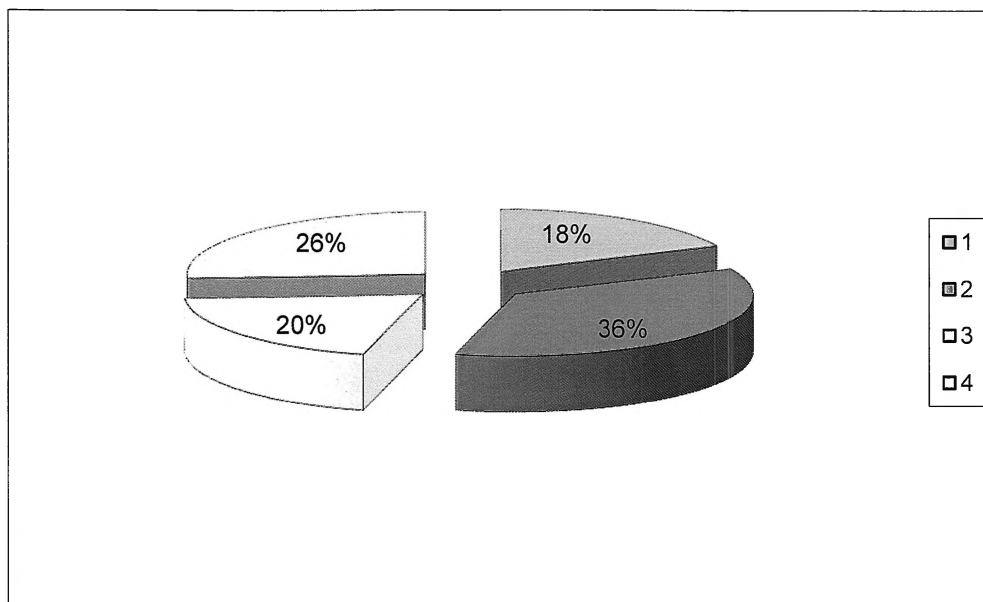
54%- Да; 16%-Делумно; 6%- Не; 24%- Незнам

Во однос на третото прашање најголем дел од испитаниците сметаат дека не се спроведуваат обуки во врска со проблемот-детска порнографија. Процентуално тоа изгледа вака:

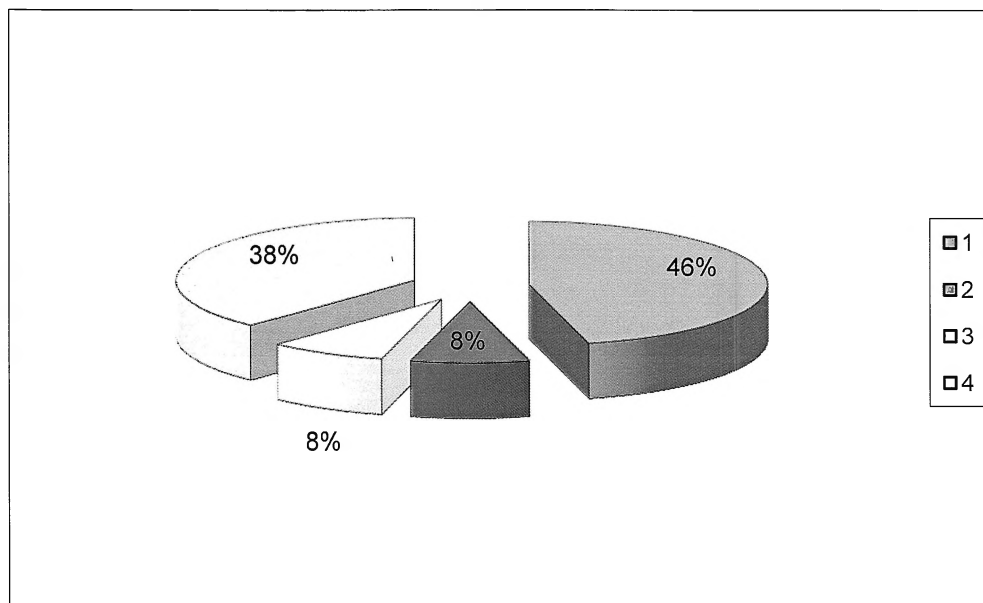
6%- Да !0%-Делумно 56%-Не 28%-Незнам

Во однос на четвртото прашање поголем дел од испитаниците сметаат дека МВР делумно работи на проблемот на детска порнографија а тоа процентуално изгледа вака:

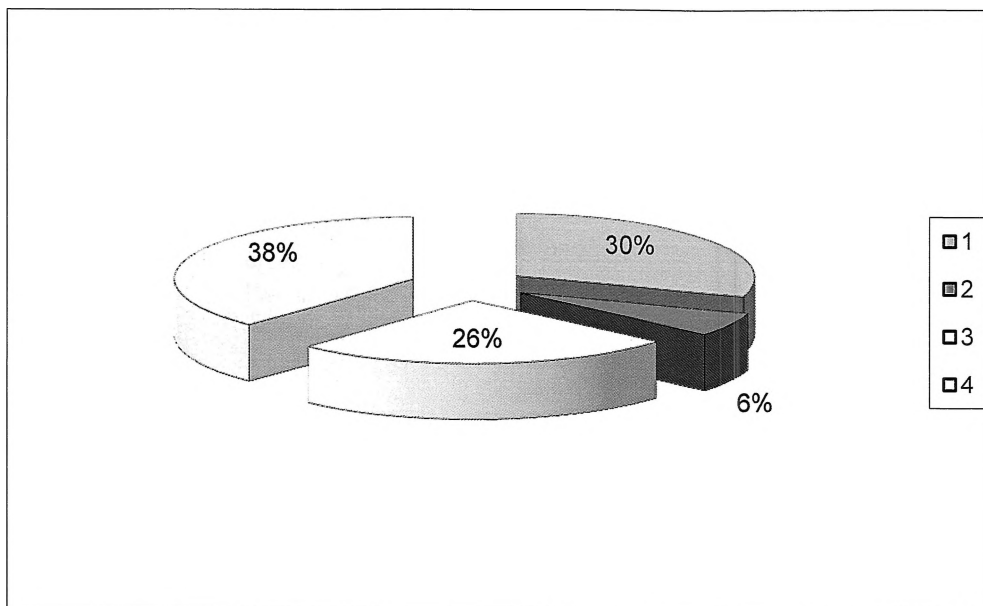
18%-Да 36%-Делумно 20%-Не 26%-Незнам

Во однос на петтото прашање поголем дел од испитаниците сметаат дека се покренати постапки во врска со овој проблем-детска порнографија при што тоа процентуално изгледа вака:

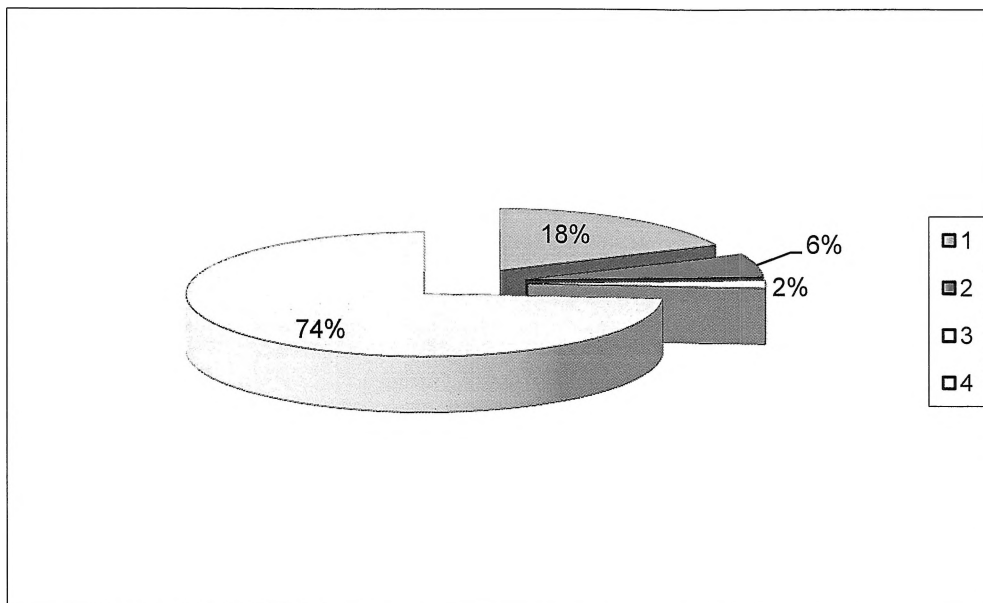
46%-Да 8%-Делумно 8%-Не 38%-Незнам

Во однос на шестото прашање поголем дел од испитаниците не се запознаени со тоа дали полицијата ги блокира порнографските сајтови. Тоа во проценти изгледа вака:

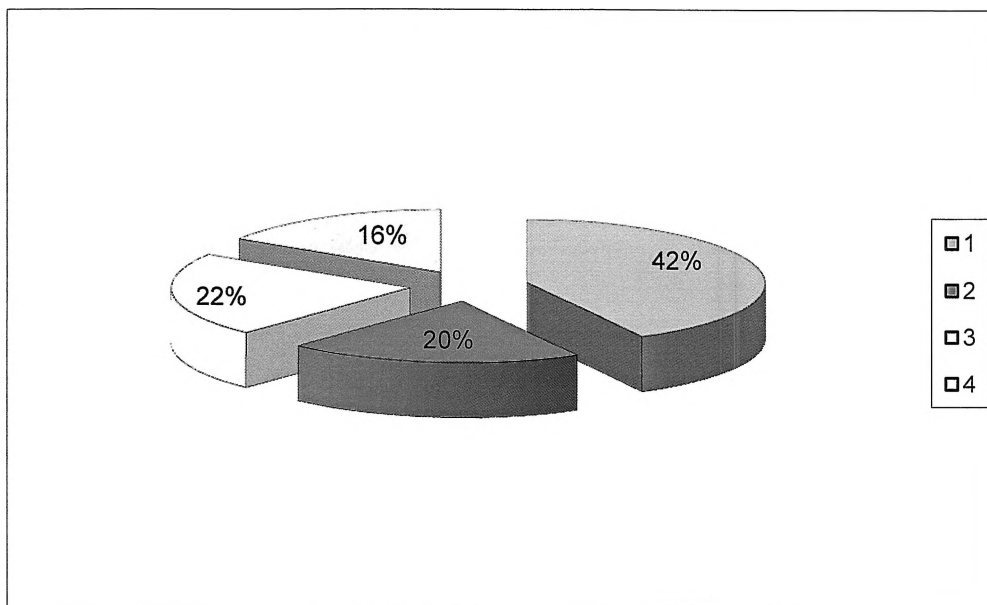
30%-Да 6%-Делумно 26%-Не 38%-Незнам

Во однос на седмото прашање голем дел од граѓаните незнаат дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со порнографска содржина .Во проценти изгледа вака:

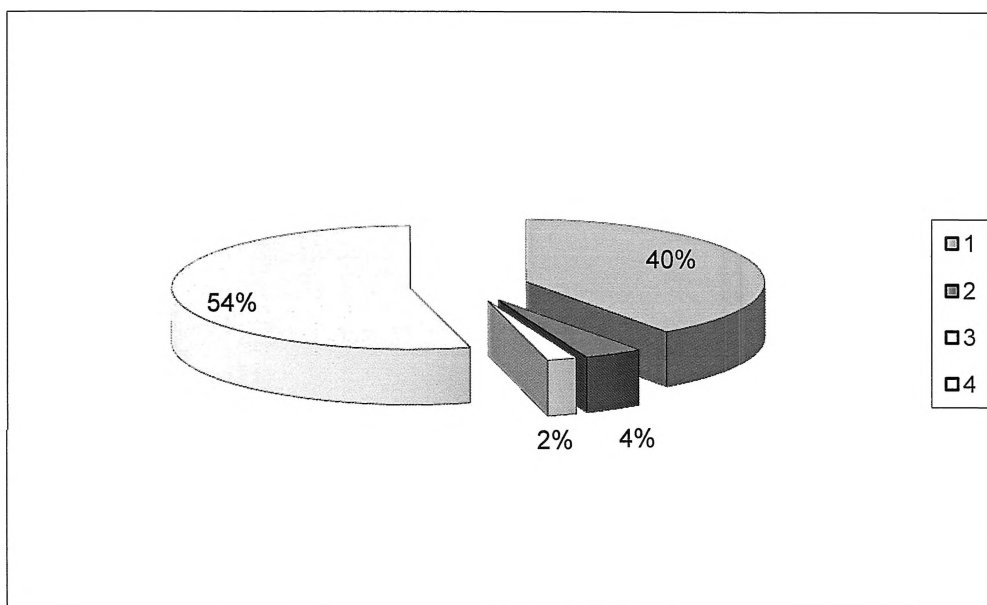
18%-Да 6%-Делумно 2%-Не 74%-Незнам

Во однос на осмото прашање поголем дел од испитаниците сметаат дека Р.Македонија ги заострува казните за детска порнографија.Тоа процентуално изгледа вака:

42%-Да 20%-Делумно 22%-Не 16%-Незнам

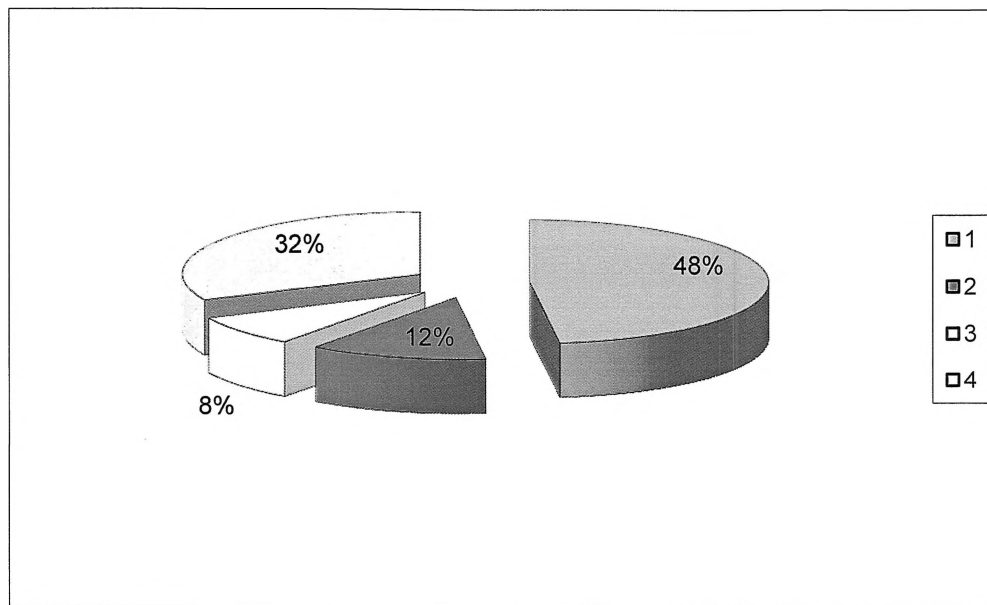
Во однос на деветтото прашање дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерскиот криминал кој опфаќа детска порнографија поголемиот дел од испитаниците воопсто не беа запознати со ова. Процентуално тоа изгледа вака:

40%-Да 4%-Делумно 2%-Не 54%-Незнам

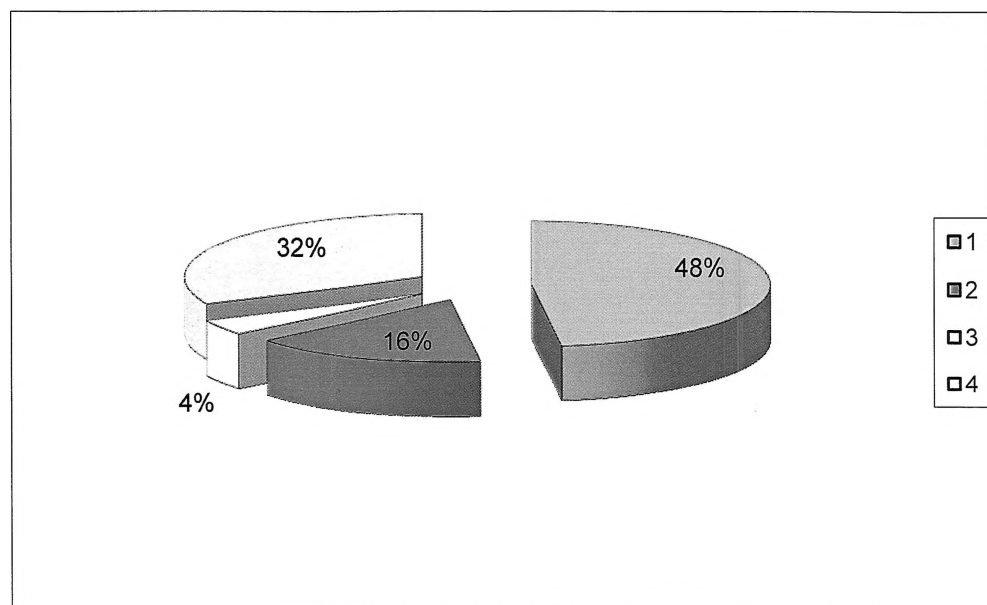
Во однос на претпоследното прашање дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија поголем дел од испитаниците одговорија дека ЕУ има

посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занумаваат со детска порнографија. Тоа процентуално изгледа вака:

48%-Да 12%-Делумно 8%-Не 32%-Незнам

Во однос на последното прашање дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија поголем дел од испитаниците одговорија позитивно односно дека ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија. Процентуално тоа изгледа вака:

48%-Да 16%-Делумно 4%-Не 32%-Незнам

Анализа:

Анализирајќи ги табелите односно ставовите на граѓаните од Р.Македонија во однос по прашањето за застапеноста на детската порнографија не е премногу голем процентот на испитаниците кои сметаат дека детската порнографија е застапена во Р.Македонија. Тој процент се јавува поради тоа што кај нас не се спроведуваат обуки ниту на наставниот кадар, ниту на стручните соработници што е еден голем во самиот систем на заштита на децата од сексуална злоупотреба. Значи колку и што е превземено во врска со овој проблем како што спомнав и претходно е само теорија и зборови на хартија.

Дали некој некогаш се запрашал како е навистина во реалноста, а дали сите тие зборови кои претходно беа спомнувани може да се реалност и пракса.

Самиот процент на прашањето дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот посебно во делот на Детската порнографија на интернет укажува дека нашата земја во однос на ова заостанува, односно се јавува една "дупка" во законот која мора да се пополни и самите институции да се ангажираат да се спроведуваат обуки преку разни проекти.

Анализирајќи ги прашањата во врска со детската порнографија гледаме дека на граѓаните сепак им треба спроведување на повеќе конференции, собири, обуки..... бидејќи колку и што превземаат земјите од ЕУ во однос на ова прашање граѓаните од Р.Македонија не се запознати а самиот проблем од ден на ден зазема се пошироки размери

Х. Заклучок

Врз основа на изнесеното можам и тоа како да кажам дека децата и нивниот правец за започнување на независен живот е само прашање, додека гледаме дека праксата покажува нешто сосема друго. Денес со развојот на технологијата животот на децата се менува. Во овој случај тие се најчесто погодените. Родителите треба да знаат (а речиси и сите знаат) дека компјутерските игри и виртуелната реалност влијае врз децата и треба да знаат колку долго нивното дете може да игра во дигиталниот свет, дали е безбедно и без последици. Иако постојат многу начини на кои порнографијата штети на децата преку изнесеното сакам да ве уверам дека сите деца кои патат од порнографија не мора да бидат засегнати и во најлош случај трауматизирани на ист начин. Ефектите на порнографија се прогресивни и зависат од многу луѓе. Исто како што секој човек кој ќе се напие нешто алкохолно не стане алкохоличар така и секое дете кој е изложен на порнографија не станува автоматски сексуално девијантен или сексуално зависен. Но, бидејќи порнографијата има нова врата до дома, училиште, библиотека и преку интернет, тоа е многу важно да се погледне дека порнографијата на многу начини потенцијално може да им наштети.

Сепак, ако го погледнеме она што е веќе изнесено гледаме дека всушност злоупотребата на децата претставува бизнис во земјите на ЕУ. Се соочуваме со фактот дека Европа многу малку се бори со овој проблем на денешницата, акциите се ограничени односно се изведуваат операции за одземање на детската порнографија и апсење на учесници во порнографски мрежи.

Овој проблем денес не е ништо друго туку само производ на животната средина.

Врз компарациите направени во повеќе земји како и согледувањата изнесени во трудот сам по себе се наметнува заклучокот дека проблемот-детска порнографија е еден тежок проблем со кој се соочуваат самите родители а уште позагигувачки е фактот што детската порнографија зафаќа широки размери.

Согледувајќи и анализирајќи го овој проблем можеме да заклучиме дека не само Република Македонија туку и другите земји и тоа како треба да се заинтересираат за овој проблем со кој се соочуваат младите на денешницата.

Со оглед на тоа што овој проблем е се пораширен треба да кажеме дека надлежните институции секогаш да ја имаат предвид потребата од побрзо решавање на овие случаи и да бидат внимателни кон децата, жртви на сексуална злоупотреба. Институциите треба да работат на надминување на траумите и да им овозможат основни услови за закрепнување, рехабилитација, ресоцијализација и реинтеграција во заедницата. Родителите, исто така, потребно е секогаш да знаат каде им се децата и со кого. Треба да бидат претпазливи и по прашањето кому му ги доверуваат децата на чување.

Педофилите знаат да бидат многу љубезни и внимателни со децата-жртви се додека не ја добијат нивната наклоност и потоа сексуално ги злоупотребуваат.

Битно е да се напомене и тоа дека голема заблуда е тоа дека злоупотребата доаѓа само од машки личности. Напротив и жените често злоупотребуваат деца. Над 60% од сексуалната злоупотреба на момчиња од жени.

Исто така постои можност и до фамилијарно сексуално злоупотребување на дете каде за откривање секогаш ќе зависи пред се од роднини, соседи или образовниот систем. Голема е заблудата дека овие настани не се случуваат кај нас и дека тоа се европски појави или пак дека тоа не може да се случи на твое дете затоа е потребна поголема претпазливост.

Некои од најефективните одговори за борба против злоупотреба и запоставување на децата се концентрираат на подигањето на децата, на односите родител-дете и на семејната средина, вклучувајќи:

- Обука за родителство- информирање на родителите за развојот на детето, како и за приврзаноста и поврзувањето, како и нивно подучување како да користат доследни воспитни методи и како да го контролираат семејниот конфликт.
- Програми со домашна посета- каде влегуваат редовни посети од медицинска сестра или друг здравствен работник на домовите на семејства со специјална потреба за поддршка околу грижата за децата, или каде постои ризик од нивно малтретирање. Интервенциите може да вклучат советување, обука и упати кај специјалисти или други агенции.

Меѓутоа, програмите кои примарно се фокусираат на сочувување на семејството без да ги третираат суштинските причини на проблемот се помалку ефективни.

Оние кои вклучуваат висок степен на учество, користејќи метод кој ги надградува силите на семејството и кои вклучуваат елемент на социјална поддршка, изгледа дека продуцираат подобри резултати од оние без такви компоненти.

Здравствените работници имаат клучна улога во откривање, третирање и упатување случаи на злоупотреба и запоставување, како и во пријавување сомненија за малтретирање до соодветните власти. За да се олесни откривањето и пријавувањето бројни здравствени организации развија програми за обука.

Додека оценките на овие програми покажуваат подобрувања во знаењето на здравствените работници за злоупотреба и запоставување на деца, не се знае какво е влијанието на програмите за обука врз другите резултати како на пр: подобрена заштита и упатување на децата. Други пристапи за превенција на злоупотребата и запоставувањето се фокусираат на:

- терапија и други услуги за деца кои биле сведоци или доживеале злоставување;
- терапевтски програми за извршителите;
- правни лекови како апсење, гонење, служби за заштита на децата и задолжителни и доброволни системи за известување што ќе помогнат во откривањето на случаите на злоупотреба.

Досегашните докази за корисноста на овие методи се доста ограничени. Повеќето не биле адекватно вреднувани. Се повеќе се користат иницијативи базирани на заедницата за да се адресира проблемот. Додека некои се училишни- инструирање на децата како да препознаат заканувачки ситуации и нивно стекнување со вештини за заштита од злоупотреба- други вклучуваат соработка на многу сектори за подигање на знаењето свеста, и за подобрување на службите.

Беа употребени и медиумски и друг вид превентивни кампањи за да се стимулира акција на заедницата и за да се променат моделите на однесување.

Може многу да се стори на општествено ниво за да се превенира злоупотребата и запоставувањето на децата- вклучително и мерки за справување

со сиромаштијата, за подобрување на образовните и можностите за вработување и за зголемување на расположливоста и квалитетот на детската заштита. Овие мерки го имаат потенцијалот да ги изедначат социјалните и економските нееднаквости и да ги подобрат резултатите во поглед на децата.

XI. Прилози:

Анкетен прашалник бр.1.

Дали детската порнографија е застапена во Р.М?

Во однос на ова прашање поголем дел од испитаниците сметаат дека детската порнографија е застапена во Р.Македонија и дека зазема широки размери и е еден од водечките прашања на кои треба да се работи во иднина.

Дали детската порнографија е лесно достапна?

Испитаниците во однос на ова прашање сметаат и тоа како е лесно достапна а поготово со развојот на технологијата пред се интернетот.

Дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет?

Поголем дел од испитаниците сметаат дека во Р.Македонија воопшто не се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет.

Дали МВР работи на спречување на детската порнографија?

Едноставно испитаниците сметаат дека МВР делумно работи на оваа проблематика посебно во делот на детската порнографија и нејзиното навремено превенирање и сузбивање.

Анкетен прашалник бр.2.

Дали во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија?

Во однос на ова прашање поголем дел од испитаниците сметаат дека во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија.

Но тука некаде е и процентот на испитаниците кои не се запознати со тоа дали во Р.Македонија има покренато постапки поради постоење на детска порнографија.

Дали полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови?

Анализирајќи ги одговорите од спроведеното устражување и тоа како треба да се работи на информираноста на граѓаните околу оваа проблематика бидејќи голем дел од испитаниците незнаат дали полицијата бара да се блокираат порнографските сајтови а сето тоа укажува на навремено превземање одредени чекори овој проблем што побрзо а и што поефикасно се реши од страна не само на МВр туку и другите институции во земјата надлежни околу оваа проблематика.

Дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија?

Во однос на ова прашање добив уште еден навистина шокантен процент кој укажува на тоа колку сме назад во однос на не само имплементирањето на законите туку и со тоа колку граѓаните се запознати со тоа.Процентот у тоа колку е висок на испитаниците кои воопшто незнаат за тоа дали постои всушност закон а не дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија.

Дали Р.Македонија ги заострува казните за детска порнографија?

Процентот на испитаниците во однос на ова прашање укажува дека Р.Македонија ги заострува казните за детска порнографија.

Анкетен прашалник бр.3.

Дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија?

Со оглед на тоа колку всушност испитаниците беа запознати со ЕУ и нејзиното функционирање така и очекувано се дојде до она за што и претпоставував: Голем дел од испитаниците не беа запознати односно не знаеа дали всушност ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија.

Дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија?

Иако како што претходно споменав дека испитаниците не беа запознати со работата на ЕУ сепак на ова прашање поголем дел од испитаниците одговорија позитивно односно сметаат дека ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија.

Дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија?

Во однос на ова прашање испитаниците сметаат дека ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија.

Анкетен прашалник бр.4.

Дали детската порнографија е застапена во Република Македонија?

Иако поголем е процентот на испитаниците кои одговорија дека детската порнографија во Република Македонија е застапена сепак загрижува податокот што не е многу голем процентот на оние кои сметаат дека детската порнографија во Република Македонија е делумно застапена.

Дали МВР работи на спречување на детската порнографија?

И овде има сличен податок, иако поголем е процентот на испитаниците кои сметаат дека МВР делумно работи на спречување на детската порнографија сепак во очи паѓа податокот дека не е многу голем процентот и на оние кои не

се запознаени односно незнаат дали МВР работи на спречување на детската порнографија.

Дали во Р.Македонија се има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија?

Иако податоците од истражувањето покажуваат дека во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија сепак и овде можеме да речеме дека приближен е и процентот на оние кои не знаат дали во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија.

Дали полицујата бара да се блокираат порнографски сајтови?

Во однос на ова прашање како што е анализирано поголем е процентот на испитаниците кои незнаат дали полицијата бара да се блокираат порнографските сајтови но секако тука не изостанува и процентот на испитаниците кои сметаат дека полицијата бара да се блокираат порнографските сајтови.

Анкетен прашалник бр.5.

Дали детската порнографија е лесно достапна?

Иако е голем процентот на испитаниците кои сметаат дека детската порнографија е лесно достапна сепак треба да напомниме дека исто така голем е процентот и на оние кои незнаат дали детската порнографија е лесно достапна.

Дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија?

Иако споменав дека најголем дел од испитаниците незнаат дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија сепак овде можам со право да речам дека е многу мал процентот на оние кои сметаат дека со новиот закон се опфатени веб сајтовите со детска порнографија.

Дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија?

Овде иако поголем е процентот на испитаниците кои сметаат дека ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија сепак има и доста испитаници кои незнаат дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија.

Дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија?

И на ова прашање иако процентот на испитаниците е поголем на оние кои сметаат дека ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија сепак постојат испитаници кои воопшто не се запознати со тоа дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија.

Анкетен прашалник бр.6.

Дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет?

Иако најголем процент од испитаниците одговорија дека во Р.Македонија не се спроведуваат никакви обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет одреден процент на испитаници незнаат дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет.

Дали детската порнографија е застапена во Република Македонија?

Освен податокот дека во Р.Македонија е застапена детската порнографија и дека некои од испитаниците сметаат дека делумно е застапена сепак постои исто така висок процент кои незнаат дали во Р.Македонија е застапена детската порнографија.

Дали полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови?

И овде како и претходно споменатото иако најголем е процентот на испитаниците незнаат дали полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови и дел од испитаниците сметаат дека полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови сепак не изостанува и процентот на оние кои сметаат дека полицијата не бара да се блокираат порнографски сајтови.

Анкетен прашалник бр.7.

Дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија?

Иако процентот на оние кои незнаат дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија и оние кои сметаат дека ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија сепак во однос на ова прашање најмал е процентот на оние кои сметаат дека ЕУ нема посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија.

Дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија?

Овде можеме да напомниме дека иако најголем е процентот на оние кои сметаат дека ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија а не заостанува и процентот на оние кои не знаат дали ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија треба да се спомене и процентот на оние кои делумно сметаат дека ЕУ има посебна регулатива која содржи строги мерки за казнување на сите кои се занимаваат со детска порнографија.

Дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија?

Тука накратко само ќе напоменам дека покрај најголемиот процент на оние кои сметаат дека ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија и оние

кои незнаат дали ЕУ ги заострува казните за детска интернет порнографија тука несомнено треба да се напомене дека најмал е процентот на оние кои сметаат дека ЕУ не ги заострува казните за детска интернет порнографија.

Анкетен прашалник бр.8.

Дали детската порнографија е лесно достапна?

Иако видовме колкав е процентот на испитаниците кои одговориле потврдно и оние кои делумно сметаат и моние кои незнаат дали детската порнографија е лесно достапна мал е процентот на оние кои сметаат дека детската порнографија не е лесно достапна.

Дали МВР работи на спречување на детската порнографија?

Претходно споменавме процентуално колкав е процентот на испитаниците по ова прашање сега само можеме да спомениме дека најмал е процентот на оние испитаници кои сметаат дека МВР работи на спречување на детската порнографија.

Дали детската порнографија е застапена во Р.Македонија?

Претходно споменавме процентуално колкав е процентот на испитаниците по ова прашање сега само можеме да спомениме дека најмал е процентот на оние кои сметаат дека детската порнографија не е застапена во Република Македонија.

Анкетен прашалник бр.9.

Дали со новиот закон се опфатени веб сајтовите до детска порнографија?

Во однос на она што е изнесено претходно врз основа на ова прашање од големо значење е да напоменеме дека многу у тоа најмал е процентот на оние кои одговорија дека со новиот закон не се опфатени веб сајтовите со детска порнографија.

Дали полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови?

И овде само ќе напоменам дека најмал е процентот на оние кои сметаат дека делумно полицијата бара да се блокираат порнографски сајтови.

Дали во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет?

Треба да се напомене и фактот дека мал процент од испитаниците сметаат дека во Р.Македонија се спроведуваат обуки за заштита од информатичкиот криминал посебно во делот на Детската порнографија на интернет иако тоа во пракса е нешто сосема различно.

Анкетен прашалник бр.10.

Дали во Р.Македонија се има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија?

Во однос на ова прашање процентот на испитаниците кои одговориле дека делумно во Р.Македонија има покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија и оние кои одговориле дека во Р.Македонија нема покренато постапки поради сомневање од постоење на детска порнографија е ист.

Дали Р.Македонија ги заострува казните за детска порнографија?

Интересен е фактот дека приближно е ист процентот на оние кои сметаат дека делумно Р.Македонија ги заострува казните за детскиа порнографија и оние кои сметаат дека Р.Македонија не ги заострува казните за детска порнографија.

Дали МВР работи на спречување на детската порнографија?

Напоменавме процентуално како стојат работите во однос на ова прашање но само можеме да додеме дека исто така голем е процентот и на оние кои сметаат дека делумно МВР работи на спречување на детската порнографија и оние кои незнаат дали МВР работи на спречување на детската порнографија.

Дали ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија?

И покрај изнесениот став врз база на анализата од спроведеното истражување можеме уште да додадеме дека исто така многу мал е процентот на оние кои делумно сметаат дека ЕУ има посебна регулатива за компјутерски криминал кој опфаќа детска порнографија.

XII. БИБЛИОГРАФИЈА:

- A. Nicholas Groth, *Men Who Rape: The Psychology of the Offender* (1979).
- Alfred O. Olsen, *Investigations of Criminal Activity on Computer Bulletin Boards*, Warwick Township Police Department, (U.S.) (1992).
- Ann Wolbert Burgess, *Child Pornography and Sex Rings* (1984).
- Graham Greenleaf, *Law in Cyberspace*, 70 *Australian Law Journal* 33 (Jan. 1996).
- Daniel S. Campagna and Donald L. Poffenberger, *The Sexual Trafficking in Children: An Investigation of the Child Sex Trade* (1988).
- Izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, 2008. godine;
- Italian Report in view of the Budapest Conference, November 20-21, 2001
- J. Robert Flores, et al.. (Symposium), *First Amendment and the Media: Regulating Interactive Communications on the Information Superhighway*, 5 *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal* 294 (1995).
- Materijal je sačinjen u okviru regionalnog projekta za suzbijanje seksualnog nasilja nad djecom "Pandorina kutija" (<http://pandorasbox.rs/hr/>), koji se istovremeno implementira u BiH, Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji. Nositelj izrade ovog Akcijskog plana je Institut STINE.
- Mimi Halper Silbert, *The Effects on Juveniles of Being Used for Pornography and Prostitution* 215 in Dolf Zillmann & Jennings Bryant (eds.), *Pornography: Research Advances and Policy Considerations* (1989).

- Pregled i analiza nacionalnog mehanizma u cilju sprečavanja trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini - Trgovina djecom u svrhu eksploatacije”, grupa autora, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH i Save the Children Norway, Sarajevo, 2006;
- “Pregled djelovanja nadležnih institucija za zaštitu djece žrtava trgovine ljudima – Referalni mehanizam”, grupa autora, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH i Save the Children Norway, Sarajevo, 2006;
- Priručnik za službenike zaposlene u policiji (tužilaštvu), socijalnim i zdravstvenim institucijama - zaštita djece od trgovine ljudima Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH i Save the Children Norway, Sarajevo, 2006;
- R.P. (Toby) Tyler, The International Exploitation of Children: Child Pornography, Surete, Feb. 1985.
- Ralph W. Bennett & Daryl F. Gates, The Relationship Between Pornography and... The Relationship Between Pornography and Extra-familial Child Sexual Abuse, THE POLICE CHIEF 58:2 (Feb. 1991).
- Sheila Davey, Children and Pornography: A Survey of the Protection of Minors Against Pornography, (International Catholic Child Bureau) (July 1988).
- Standardizirani postupci različitih profesija u zaštiti i postupanju sa djecom žrtvama i žrtvama svjedocima trgovine ljudima u BiH – Zaštita djece u mjestima njihovog boravišta ili prebivališta, grupa autora, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH i Save the Children Norway, Sarajevo, 2008
- Steve Best, Child Sexual Exploitation: The Customs Enforcement Role, New Zealand Customers Service (1995).

- Final Report of the attorney General's Commission on Child Pornography (U.S.) (1986).
- Her Majesty the Queen v. Paintings, Drawings and Photographic Slides of Paintings, Court File U219/94 (Canada) (1994).
- Howard A. Davidson & Gregory A. Loken, Child Pornography and Prostitution: Background and Legal Analysis (1987).
- <http://www.ecpat.se/>
- <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=21911836197&id=12&se tIzdanie=2221>
- <http://www.planusa.org/site/protection.php>